

AZ ÉLET ESÉLYEI

REGÉNY

IRTA
JÓSIKA JULIA

PEST.
KIADJA LAUFFER VILMOS.
MDCCCLXIV.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-303-8 (online)
MEK-17873

TARTALOM

**Első könyv.
Rejtélyes események.**

**Második könyv.
A koldus fiu.**

**Harmadik könyv.
Az Oxenstjern család.**

**Negyedik könyv.
A remete.**

Végjelenetek.

Első könyv.

Rejtélyes események.

I.

Az esteli harang megszólalt, búsan s csendesen jelentvén az embereknek, hogy egy nap ismét közeledik vége felé.

A kis mezővárosban hová lépteink vezetnek, de mely sokkal inkább nagy faluhoz mint városhoz hasonlít, már rég pislognak a fagyugyertyák s mécsesek az alacsony házakban; s a szűk ablakok, mint égő szemek, kémelnek ki a sötétbe, kalauzul szolgálván az elkésett éji vándornak, ki e zord, télies időben netalán ide tévelyedett - mi azonban elég ritka eset; mert e városka távol esik minden élénkebb országutól. Csak egyetlen házban - még pedig egyikében a legtekintélyesebbeknek, nem ég sem gyertya, sem mécses, s még a tűznek vőreje sem világítja a többiekénél kissé tágasb ablakjait.

De a ki figyelemmel vizsgálná e kissé hátrább eső, kerttől kerített, s nyárban lombos fák által félig elfödött házat, talán észrevenné, hogy e sötétség és külső csend csak látszó; s hogy e lak belsejében ébren vannak s mozognak - bár halkán s óvatosan; ha az ablak táblák be is vannak húzva s talán belülről még vastag, függőnyt pótló lepel fűdi el a gyertyák világát, melyek több hézagban égnek.

Az idő haladott - az éji őr, régi szokás szerint már a fél tizenegyet is elénekelte, s mindenki aludt a helységben, midőn távolról kocsirobogás hangzott a fagyos földön - mert kövezetet e kis városka még nem ismert.

A kocsizőrej közelebb jött, s kit a lakosok közül talán fölébresztett, csudálkozva hallgatódzott - talán ki is ugrott ágyából - ha igen hideg nem volt a szoba, - s ablakához futott; de ott csak hintót látott, mely minden oldalról be volt zárva, s melyet négy ló sebesen vont tovább.

Ugy tetszett némelyeknek, főleg azok közül, kik a feljebb említett sötét ház közelében laktak, mintha a kocsizörgés egyszerre pár perczre megszűnt volna, s aztán távolabb s mindig távolabbról hangozna - de nem tudták bizonyosan fül csalódás volt-e az egész, vagy valóság; mert ha valóban megállt a hintó, ez csak oly rövid időre történhetett, hogy alig volt észrevehető a csekély szünet.

Kis városokban s helységekben oly egyforma az élet, hogy a legcsekélyebb esemény is beszéd tárgyul s mulatságul szolgál a lakosoknak.

Ki gondol nagy, vagy csak nagyobb városokban egy elrobogó vagy eldöcögő hintóval - még az éj közepében is? de e kis helységben másnap a szomszédok s főleg a szomszédok el nem mulasztották kérdezni: Hallotta-e kend vagy kegyed a hintót, mely az éjjel keresztül hajtott a városon?

S a felelet mindig az volt: hogy hallottam, még ha azoktól is jött, kik fél tizenegykor már oly mélyen aludtak, mint a medve téli gödrében - s egy-kettő azt is állította, hogy a kocsi megállt a város közepében - sőt egy vén anyóka, merészebb a többinél, s ki nem messze lakott a sötét háztól, merőben erősítette: hogy a hintó Podrákné asszonyom kertje előtt állt meg, s abból egy női alak szállt le, és sietett a házba, melynek ajtaja egyetlen perczre nyílt ki s záródott be újra utána, míg a kocsi tovább robogott, még mielőtt a hölgy eltűnt volt Podrákné asszonyom konyhájában.

Tehát Podrákné asszonyom lakta a sötét házat - s ki volt e nő, kit mindenki ismerni látszott, s kihez - ha a mendemonda ez egyszer igazat szólt, mi ritka eset - éji látogatók jönnek ily titkosan?

Örölnénk, ha itt alkalmunk nyílna valami érdekes, a titok lepleibe burkolt, talán szép és fiatal hölgynek leírására, de fájdalom! Podrákné asszonyom negyvenöt éves volt, egy cseppet sem szép, hanem piros pozsgás némbér, a mellett egy nőszabónak özvegye, s a csekély városkának - bábaasszonya.

Ime! lehet-e ennél mindennapibb, érdektelenebb személyt csak gondolni is? - és mindamellett a helység kávésnénikéi senkivel sem foglalatostkodtak inkább, senkit sem emlegettek gyakrabban, mint épen Podrákné asszonyomat.

Igaz, hogy életmódja erre egy kis alkalmat is nyújtott. Háza - mit férje után birt, kinek ő második, de szinte gyermektelen neje volt - mint mondánk hátrább esett a többinél, s kerttel volt körülvéve, úgy hogy fehér függönyök által védett ablakaiba nem lehetett bekandikálni, mint a helység legtöbb ablakaiba, melyek mögött hire sem volt a függönyöknek.

Aztán létezett e házban egy tágas szoba, melybe soha senkit be nem eresztett Podrákné asszonyom, hugán kívül, ki vele lakott, mindent végzett a háznál, mire a bábaasszony reá nem ért, s minden titkaiba, ha t. i. voltak titkai, beavatottnak látszott.

A mellett Podrákné nem egyszer hetekig távol volt házából; mert a körülakó nemességnél igen kedvelt személy lévén, a fiatal menyecskék inkább őtet hívták házaikhoz, midőn erre szükség lőn, mint akár ki mást, mi a bábaasszony erszényét szépen kigömbölyítette huszasokkal, tallérokkal - sőt olykor aranyokkal is - mert akkor ezek még léteztek, a bankjegyek még föl nem falták volt egészen e szép ezüst és arany pénzeket, melyek most a régi legendák és tradíciók sorába léptek.

Ha otthon tartózkodott, sokat járt és kelt a faluban, míg huga, hallgatag, kissé mogorva harminczöt éves leány, őrizte a házat, s abba csupán azokat eresztette be, kiknek ott dolguk volt, s azokat is csak a konyhába vagy a mellékszobába.

Azt híresztelték a helységben, hogy a már említett tágas, de mindig bezárt szobának olykor lakója is van; honnan kerül s hová megy, senki sem tudta; s a kiket Borcsa leányasszony a konyhába s a lakószobába eresztett, ha ki nem kerülhetett t, i., nem egyszer távoli neszt, némelykor halk gyermeksírást is hallottak vagy véltek hallani - nem merjük állítani; - mert mindenki tudja, hogy a képzelőtehetség olykor csudákat teremt, s olyat is lát és hall, mi nem létezik.

Elég az hozzá, hogy a falu - bocsánat - a város matronái, folytonosan bibelődtek Podráknéval, s ha a bábaasszony egyszerre csak eltűnt volna mint a délibáb a nap lenyugtával, nagy hiányt szenvedtek volna szegények, nem tudván hamarjában miről pletykáljanak oly kedélyesen s főleg oly titokteljesen, mi a pletykáknak valódi fűszere.

Nem csoda tehát, ha pár napig a titkos hölgy-alak, ki ama vén anyók állítása szerint azon éjjel leszállt a hintóból s besuhant Podrákné konyhájába, mindenki ajkain forgott; s erősíthetjük, hogy e napok alatt tömérdek látogatója volt a bábaasszonynak, ki az orvosi tudományokban is kissé kontárkodott; de mivel e látogatók semmit sem láttak és semmit sem hallottak, még az annyiszor említett halk gyermeksírást sem, végre lecsendesedett a fölízgatott kíváncs, s az elrobogó hintó a titkos hölgygel együtt, lassankint feledve lőn.

II.

Történt azonban, hogy körülbelül két héttel az említett éji kaland után, egy szegény pór ember estvefelé sietve futott Podrákné háza felé s mikor már közel volt annak kertjéhez, a sötétben oly keményen ütközött össze egy onnan elsiető férfiúval, mikép kevésbe mult, hogy mindketten hanyat nem estek.

Ho, ho! - kiáltott föl mély, erős hanggal az, ki a házból elsietett - lassan, lassan koma! nem szükség, hogy az embernek rohanj, mint a vadállat!

Bocsánatot kérek, tisztelendő ur - felelt illő alázattal a pór ember, ki e hang után a helység segédlelkészére ismert - feleségem hirtelen roszul lett, s Podrákné asszonyom után futottam, hogy segítsen rajta, ha lehet.

Ezzel mindkettő folytatá utját, s bár Borcsa leányasszony fogadá a pórembert, s Podráknét csak egy óra negyed mulva - mely tizszer oly hosszúnak tetszett a szegény aggódó földmivelőnek - tudta előkeríteni, végre még is csak visszaballagott gunyhójához a bábaasszony társaságában.

Ez utóbbi csak reggel felé hagyta el a házat, fehér kendőbe kerített csomaggal hóna alatt; s pityermalatkor tért oda vissza, más csomaggal, de melyet gondosan rejtegetett rövid bundája alatt.

Magához tért-e már az ifjasszony? kérdezte halkan a pórembertől, kit a konyhában talált.

Az ám; - felelt ez suttogva, s kegyed s a gyermek után kérdezősködött.

No, s kend mit felelt?

Azt mondtam, hogy Podrákné asszonyom füreszti a konyhában.

Jól tette, s most hamar, vigyük hozzá.

Pár percczel később amaz alacsony, szegényes szobában, melybe mindkettő benyitott, egy fiatal anya tartá büszkén s örömteljesen elsőszülöttjét karjai közt, s nyujtá a kisdednek az első édes tápszert.

* * *

A következő éjen, midőn a helységben már mindenki lenyugodott, a pórember ismét közeledett a bábaasszony házához; de most nem rohanva, hanem lassan, s kissé ovatosan folytatá utját, mintha jobban szeretné, ha nem találkozik senkivel.

Midőn a kert ajtajához ért, ott Podrákné maga lesben állt, azt kinyitotta s utána ismét bezárta; aztán szó nélkül egy ásóra mutatott, mely a sövényhez volt támasztva.

A pórember, kinek neve Juhász Péter volt, fölkapta azt, s a bábaasszonnyal együtt a ház mögötti szílvásba sietett.

Fél óra mulva onnan visszajöttek, s midőn a kert ajtó mellett elbucsuztak, a bábaasszony egy kis csomót nyomott a pórember kezébe és suttogva monda: minden évnegyedben ennyi, ha hallgat s jól bánik a gyermekkel.

Még feleségemnek se szóljak erről?

Még feleségének sem.

Jól van, Podrákné asszonyom. Jó éjszakát.

* * *

Midőn haza felé ballagott Juhász Péter, kibontotta a kis csomagot, s megvizsgálta tartalmát.

Szép összeg! - szólt aztán halkán - s minden három hónapban ennyi! ez gazdaggá tesz! és mégis - tevé hozzá rövid szünet után, elnyomván durva kezével a könyvet, mely szemében csillogott - és mégis százszorta inkább szeretném, ha a miénk megmaradt volna! szegény Zsuzsám!

III.

Messze a kis várostól, hol az éji jelenetnek tanui valánk, nagy és ószerű kastélyba lépünk, melynek roppant kertje, terjedelmes melléképületei, s cselédségtől hemzsegő, tágas udvara, arra mutat, hogy itt gazdag s fényt szerető ember lakik.

Ugyis volt.

Gróf Káldor Amadé egyike volt Magyarország legelőkelőbb, leggazdagabb s egyszersmint legbüszkébb mágnásainak, ki fényesen élt, bőven költött s jó hazafi, s bizonyos tekintetben nemesérzelmű ember is volt; de ki hidegsége s főleg határtalan, góggé fajult s legyőzhetlen büszkesége által, mindenkit elidegenített magától - még saját családjá tagjait is.

Olyan volt ő, mint a száz éves óriás fenyőfa, mely sötéten s némileg elkülönözve minden egyéb növénytől nyulik föl az ég felé; mert hideg árnya alatt még a szerény fű sem mer a földből kibujni.

Neje szelid kedves teremtés, csak remegve közelítette meg férjét, vagy jobban mondva urát s parancsolóját, kinek minden szava törvény volt; s kit ellenmondás által felbőszíteni, soha eszébe nem jutott, bár miről is volt szó.

Pedig nem lehet mondani, hogy Káldor keményen bánt nejével, hogy megsértette és elijesztette, szenvedélyes kitörések vagy haragjának gyakori nyilvánulása által; nem - ő mindezt méltósága alattinak tartandó; - de volt mégis valami, egész magaviseletében, tartásában, hangjában, keselyszemének villogásában, mi arra mutatott, hogy a jégkéreg alatt, bár minő erős is legyen, vulkán forr és lángol, melynek lehet ő kitörésétől körozete inkább tartott - mint valami ismeretlen veszélytől - mint tartott volna a leghevesebb de ismert és tapasztalt dühöngésektől.

Képzeltetni, hogy a szelid, félénk nő élete ily férj oldalán nem tartozott a boldogok közé; s mi kevés boldogság jutott e kedves teremtésnek, csak gyermekei társaságában találta, mert az ég kettővel áldotta meg házasságát; egy fiuval, Edömérrel s egy öt évvel fiatalabb leánykával, a kis és bájos Margittal.

Ez utóbbi szakasztott képe volt anyjának, testben úgy mint lélekben, míg a fiu nagy mértékben atyjára ütött, bár több lélekkel s szívvvel látszott birni, mit anyja szelid befolyásának lehetett leginkább tulajdonítani.

Ha e nő tovább marad az élők közt, alkalmasint kitűnő ember vált volna Edömérből; de ritka eset, hogy az ily szelid, áldozatkész, s angyalhoz hasonló lények sokáig időzzenek e gyarló földön - úgy látszik, hogy a menynek ura siet az ily tiszta gyöngyeket trónja körül gyűjteni.

Edömér alig érte el tizenhatodik évét, Margit pedig tizedikét töltötte be, midőn anyjuk - ki már évek óta nem betegeskedett ugyan, hanem gyöngébb s gyöngébb lőn, különös szenvedés nélkül, mint a lámpa világa ha az olaj fogyni kezd - rövid betegség után kimult, élete harminczötödik, házassága tizennyolczadik évében.

Gyermekei, ifjuságuk daczára, hosszasan fájlalták halálát, s főleg Margit e pillanat óta elveszté a gyermekkor gondatlan vidámságát, mit szelid, de kissé bus komolyság váltott föl. Hölgy lett, úgy szólván a gyermekből, még mielőtt éveit erre jogosítanák.

Régi nevelőnője, negyvenéves, csendes, és igen derék nő, kit Káldor grófnő, ezelőtt pár évvel talán husz közül is választott e hivatalra, most is Margit mellett maradt; s Edömér bár jelleme mindinkább az atyáéhoz kezde hasonlítani, oly forró testvéri szeretettel ragaszkodott kedves kis nővérehez, hogy vele mindig szeliden és kedélyesen bánt, míg mások iránt évről évre hidegebb, büszkébb s elzártabb lőn.

De ha az idegenek irányában így állt, még inkább föltűnt atyjávali társalgásában s egész magaviseletében.

Mintha e két ember közt, kik oly közel álltak egymáshoz, valami láthatlan örvény ásitozna, oly hidegen s oly kimért udvariassággal bántak egymással, mi nem egyszer majdnem ellenszenvvé fajult, legalább a fiu részéről, ki csak nehezen s erőltetve tűrte a hideg fölényt, a száraz, parancsoló hangot, a kimért olykor ünnepélyes társalgást, mely atyjánál második természeté vált.

Különös, hogy épen azon hibákat, melyekkel magunk birunk, türjük másoknál legnehezebben s ítéljük meg a legnagyobb kiméletlenséggel. Talán a titkos hang keblünkben, mely halkan sugja nekünk, hogy saját képünket látjuk abban kit kárhoztatánk, hat reánk oly izgatólag, s tesz bennünket türelmetlenebbekké a szokottnál.

De ha Edömér nehezen tűrte atyja bánásmódját, ez még inkább állt, ha Margitról volt a szó.

Nem egyszer történt, hogy a szigorú Káldor, leányát csekély hibáért, sőt olykor még ártatlanul is, keményen, bár fölindulás nélkül, róttá meg; s ha e megrovás következtében a kedves leányka elhalványodott s reszkető kézzel törülte könnyeit, Edömér arcza a haragnak legmélyebb kifejezésével birt, kezeit önkénytelenül ökölre szoritotta, halvány ajkait összeharapta, míg a vér pirosra festette azokat, s csak Margitnak kérő tekintete tudta őt a kitöréstől visszatartóztatni.

Habár ez egyrészt gyakori aggodalmat okozott Margitnak, másrészt még is előnyösen hatott jelleme kifejlésére; mert látván, minő hatással vannak könnyei forrón szeretett testvére, lassanként érette megtanulta ezeket legyőzni, s több bátorsággal s nyugalommal tűrni a kikerülhetlent, úgy hogy lelkülete erősebb, kedélye vidámabb lőn - a mostoha körülmények daczára, melyek közt ifjusága fejleszté ki virágait.

Igy haladtak az évek s Margit nem sokára szép és kedves hajadonná vált, kinek szelidsége, nyájassága, és egyszersmint szerény és ügyes magaviselete s társalgása mindenkit megnyert, s nem egy deli, gazdag s előkelő ifjut csalt lábaihoz.

Azonban a sors - vagy talán jobban mondva a b a l s o r s úgy akarta, hogy ezek közül egy se nyerje meg Margit szívét, mert ez vértézve volt, minden csáb ellen oly szerelem által, mely ugyszólván vele együtt nőtt és fejlődött, míg végre egész valóját hatotta át, mint a rózsa illatja azon szekrényt, melybe a szeretet vagy a kegyelet keze emlékül rejtette a virágok e bájos királynéját.

Volt gróf Káldornak egy mostohatestvére, báró Mohácsi, anyjának fia első házasságából.

A két testvér nem igen szerette, sőt nem is igen ismerte egymást; mert mikor Káldor Amadé született, Mohácsi Aurel már tizennégy éves ifju volt, ki az iskolákat járta, s pár évvel ezután, midőn a kis Amadé még alig tanulta ábc-ját, testvére már hadfi volt és később huszártiszt.

Mohácsi jó családnak ivadéka, de inkább szegény, mint tehetős volt, s azért mostoha atyja, az öreg Káldor, katonának szánta, mi szerencsére öszhangzásban volt az ifju hajlamával.

Igy történt, hogy a mostohatestvérek csak ritkán voltak együtt, főleg miután Aurel elég korán megházasodott, s ennek következtében még ritkábban látogathatta meg anyját s mostoha-
atyját.

Mohácsi ügyes és bátor katona volt, és a háboruban, mely a század elején egész Európát átdühöngte, gyors előlépéseket tőn, úgy hogy ezernyolczszáz tizenötben, már mint tábornok vonult be Párisba hadtestével.

De nem sokáig élvezte babérjai örömét; mert egy sebnak következtében, mely eleinte épen nem látszott veszedelmesnek, még ez évben mult ki, hátra hagyván fiatal nejét s egyetlen gyermekét, a kilencz éves Mohácsi Sándort.

A fiatal özvegy férjének egy kis ősi birtokába vonult, hol csendes magányban élt, egyedül fia nevelésével és nem igen fényes vagyona kormányzásával s gyarapításával elfoglalva.

De alig érte el Sándor tizenötödik évét, midőn anyja rövid, de fájdalmas betegség után, egy jobb világba költözött, sógorára Káldor Amadéra bízván, halálos ágyán irt levél által, szeretett gyermekét.

Káldort e levélnek vétele, nem a legkellemesebben lepte meg; hiányzott nála azon kedélyesség, mely a családi kötelékeket szorosabbra szokta összevonni; s így Sándort inkább tehernek nézte, melyet le nem rázhat nyakáról, mint kedves rokonnak, kinek sorsa őt érdekli.

De ha Káldor hideg és szivtelen volt, tudta jól mit kívánnak tőle a világ s ennek ildényei; azért pár nappal e levél vétele után utban volt testvére jószágára; s miután ott mindent rendbe szedett, s lelkiismeretesen gondoskodott árva unokaöcscse ügyeiről, azt magával vitte házához, s ezentul a szép és ügyes ifjut fiával, Edómérrel együtt növeltette.

Alig létezhetett nagyobb ellentét mint e két ifju, bár mindkettő jeles és derék volt.

Edómér jellemének már adtuk rövid rajzát; ecseteljük tehát pár vonással Mohácsi Sándorét is.

Fiatalsága daczára Mohácsi bár komoly és csendes volt, e komolyság nem volt mogorva, csendessége sem méla, sem szenvedetlen, hanem mindkettő inkább a kora érettség kifolyása, mint hiánya azon elevenségnek s fogékonyságnak, melyek a fiatal kedélynek legszebb tulajdonaihoz tartoznak.

Talán nem birt kiváló s rendkívüli tehetséggel; de szeretett tanulni, kiművelődni; esze nyílt volt és fogékony; úgy hogy többet tanult s többet tudott száz másnál, ki talán fényesebb tehetségeket nyert bölcsőajándécul.

A mellett kedélye oly aranytiszta, szive oly nemes, jelleme oly férfias bár nyugodt, hogy e tekintetben valóban csak ritkán lehetett párját lelteni.

Ki csudálná, ha két ily lény közt, mint Mohácsi és a kedves Margit, a mindennapi együttlét s fesztelen rokoni viszony, nem sokára szerelmet ébresztett; még pedig a legtisztábbat s legmélyebbet, melyet csak képzelni lehet.

Edómér jól tudta, mit éreznek egymás iránt nővére s barátja, s annyira örült e szivviszonynak, oly gondosan őrizte azt minden viszontagság ellen, mintha saját szerelméről lett volna szó.

Hanem mind a hárman igen jól ismerték az öreg Káldort, és előre látták hatalmas veto-ját. Ez okon még Edómérnek sem volt elég bátorsága fölfedezni előtte Margit szerelmét. De egyre el volt határozva: hogy t. i. Margit soha sem leend másnak, mint Mohácsinak neje.

Miután így gyöngé körvonalokban e családnak képét adtuk, vonjuk föl a leplet, s lépünk a kastély tágas ebédlőjébe.

IV.

Ószerü hézag ez, három magas, de aránylag keskeny ablakkal, melyek a tágas udvarra nyílnak. A butorzat is ódon s nehézkes, de bir azon jellegével az értéknek s tartósságnak mely gyakran hiányzik újabb butorainkban.

E nagy, sötét, faragott pohárszékek, ezen óriási asztal, mely oly erősen nyugszik négy roppant lábán, a széles, egyenes hátú székek, aranyos virágu, barna bőrrel bevonva a nagy, de két darabból álló tükrök, melyek a falba vannak eresztve, s alattuk a faragott szekrények, torz alakjaikkal s virágaikkal - mindez más időkre, más divatra emlékeztet, de egyszersmint első pillanatban a néző meggyőződik, hogy régóta főnálló, vagyonos, és az új után nem vágyó háztartásban van.

A roppant asztalon, a terem közepében, reggelire van terítve, de csak három személyre, míg a magos, nyitott kemenczében, mely a terem egyik szögletét majdnem betölti, nagy fahasábok pattognak, s jótétű meleget árasztanak.

Nem messze a kemenczétől Káldor Margit ült, alacsony széken. Képe keskeny és halvány, mondanók beteges; merengve nézett maga elé, s vonásai kifejezése változott, egyszer fájdalmat tüntetvén elé, máskor nemét a szelid, és titkos örömmek. Olykor összerázkódott, mintha a pattogó tűz és meleg reggeli öltönye daczára, lázas hideg futná át gyöngéd tagjait, máskor arczai kipirultak, mint a barackvirág kelyhei, midőn a tavaszi nap által megmelegítve, először nyílnak ki.

Az egyik ablak közelében Edömér állt, hirlappal kezében, de mely fölött szemei nem egyszer Margit felé vándoroltak, komoly kifejezésével a szájalomnak, melybe olykor nyugtalanság is vegyülni látszott.

Egy mellékasztal mellett a komornyik s egy inas álltak, türelemmel várván - gyanítjuk - a házi ur megjelenését.

Végre léptek hallatszottak a mellékszobában, az ajtó kinyílt, s Káldor Amadé lépett a terembe.

Az öreg ur, bár a hatvanat tulhaladta már, ép és erős volt még, mint az agg tölgy, mely a viharok hősiesen ellentáll, míg fiatalabb testvérei hajolnak előtte. Feje ősz volt ugyan, de hosszú bajusza s tömött szemöldei még feketék, s aczél szürke szemei tiszták s élesek mint a gyémántok.

Egyenes tartása, gyors, bár méltóságteljes mozdulatai, s a könnyűség, melylyel a legfárasztóbb lovaglást, vadászatot sat. elbirta, nem egy fiatal embert megszégyenítene, főleg a mi korunkban, hol annyi halvány, kimerült ifjuval találkozunk.

Öltözete a legegyszerűbb volt, de korántsem pongyola; hálósobáján kívül sohasem látta őt senki hálókabátban, de nem is engedte, hogy házánál más jelenjék meg abban előtte.

Midőn az öreg ur átlépte az ebédlő küszöbét, Margit fölkelte üléséből, s kezét megcsókolván, jó reggelt kívánt atyjának; Edömér pedig, félre tévén hirlapját, mélyen meghajtotta magát előtte.

Jó reggelt; - szólt az öreg ur komolyan; - igen későn érkeztek tegnap este haza.

Az utak roszak; - felelt Edömér, míg Margit tagjait reszketegség futotta át - ez vala oka késedelmünknek.

Hol van Váray kisasszony? - ez volt Margit nevelőnőjének neve - csudálkozom távollétén. Tudja jól, hogy nem szeretem a pontatlanságot.

Bocsánatot kéret atyámtól; - rebegette Margit - de a hosszas ut és a kemény hideg következtében kissé rosszul érzi magát, úgy hogy kénytelen szobájában maradni.

Hm! - folytatá kis szünet után Káldor, tekintetét leányán nyugtatva, ki halványan, némán s lesütött szemekkel állt előtte, - úgy látszik, hogy neked sem igen használt a Bécsben folytatott kura, s hogy az ottani orvosok sem ügyesebbek itteni házi orvosunknál. Ha lehet még halványabb vagy Margit, mint elutazásod előtt, s mindenesetre szembetűnőleg megfogytál.

Mind a mellett jobban érzem magamat; - felelt Margit; a láz elmúlt s étvágyam visszatért; csak erőm nem akar még helyre állni; de az orvos mondja, hogy rövid idő múlva azt is visszanyerendem.

Annál jobb; - jegyzé meg Káldor szárazan; - aztán helyet foglalt az asztal mellett; gyermekei követték példáját, s a komornyik fölhozta a reggelit.

A kis család majdnem szó nélkül költötte azt el; Káldor maga gondolkozó volt és hallgatag; fia komoly és elfogult; Margit pedig bus és nyugtalan. Különben is ha atyjuk hallgatott, Edömér és Margit nem mertek soha beszélgetni.

Káldor jobban szoktatta volt fegyelemre családját, mint némely vezér katonáit.

Mikor a reggelinek vége volt, Margit fölkel, s atyja kezét ajkaihoz vonván, távozni akart.

Hová még? - kérdezte Káldor.

Váray kisasszonyhoz.

Ez nem oly sürgető. Menj írószobámba, hová mindjárt követni foglak. Beszélni valóm van veled.

Margit összerázkódott, még halványabb lőn, mint azelőtt; de szó nélkül meghajtotta magát, s elhagyta a teremet.

* * *

Mig Margit hevesen dobogó szívvel várta atyját írószobájában, Káldor és fia közt rövid, de kissé viharos párbeszéd folyt.

Levelet vettem tegnapelőtt Erdővári gróftól; - kezdi meg a beszélgetést az öreg ur.

Edömér hallgatott.

Hallottad, a mit mondtam? - folytatá elég hosszú szünet után Káldor Amadé.

Hallottam; - lőn a rövid felelet.

Nos? nem is kérdezed minő tárgyban.

Könnyen gyanithatom.

Ugy látszik nincsen inyedre ajánlata?

Nincs.

Miért nem?

Mert Erdővári, bár gazdag s jó családból való, korántsem az az ember, kit Margit férjének ohajtanék.

Sajnálom, hogy e házasság nem talál nálad rokonszenvre, s hogy Erdővári nem hasonlít eszményképedhez, kedves rokonunk Sándorhoz; - jegyzé meg gunyosan az öreg ur - de azért még is véghez fog menni a házasság.

Nem, atyám! - felelt Edömér azon hideg makacssággal, mely legfőbb hibája volt, s melyet még atyjával szemközt sem tudott olykor legyőzni.

Hogyan - te ellenkezni mernél e dologban velem.

Edömér fejét hajtotta meg.

S ha szabad kérdezni, mi okon? - folytatá Káldor elfojtott dühvel.

Mert Erdővári erkölcstelen, kicsapongó ember, ki nem érdemes Margit kezére - s mert Margit - más szeret.

Talán drágalátos rokonunkat, Mohácsi Sándort?

Igen atyám!

Hosszu szünet lőn.

Káldor lassan kelt föl székéről, s fölegyenesedvén, úgy hogy jóval nagyobbnak látszott mint valóban volt, nyugodtan, de szikrázó szemekkel állt fia előtt, ki szintén elhagyta ülését, és hallgatva, de bátran s makacs elhatározással várta atyja szavait.

Végre Káldor dörgő hangon szólt: - Ha Margit valaha ezen embernek meri kezét adni, ki nem kerüli átkomat!

Edömér szemei villogtak, öklei önkénytelenül összeszorultak, s ajkai reszkettek. Végre küzdése daczára az indulatosság, melyet atyjától örökölt, utat tört magának, s az ifju fölkiáltott: s ha atyám leányát valaha más házasságra meri kényszeríteni, reszkessen az ég haragja- s boszujától!

Még darabig egymás szemébe nézett e két ember - atya és fiu - aztán Káldor lassu léptekkel hagyta el a szobát.

Edömér pár percig mozdulatlan állt, mint egy szép ércszobor; aztán sóhaj küzdött föl kebléből, s halkan rebegte: - szegény, szegény Margit!

* * *

Mi történt a mellékszobában Káldor és leánya közt nem tudjuk; de körül-belül óranegyed mulva erősen hangzott az öreg ur csengetyüje, s midőn a cseléd a szobába sietett, Margit élet nélkül hevert a szőnyegen, Káldor pedig viharos arczkifejezéssel járt föl s alá.

Vigyetek a kisasszonyt szobájába!

Ezt mondta a komornyiknak - aztán hálósobájába vonult vissza.

V.

Egy hosszú év mult el, mielőtt ismét átlépnénk a szép, de komor kastély küszöbét.

Hó földi a kertnek kies csoportozatait, mint a fehér terítő a bájos hajadonnak koporsóját.

Tisztán, de hidegen kémel a hold a sötét kék egen, melyen itt-ott szürke, gömbölyü felhőcskék fődik el a csillagok számtalan seregét.

A kastélyban mély csend uralkodik; az ablakok sötétek, a kapu be nem zárva, az udvar üres.

Csak ott balszárnyán dereng kétes világosság két ablakon át, de melyek előtt, úgy látszik, sűrű leplek függnek.

Az óra a kis toronyban a kastély homlokzatán, tizenegyet ütött. Pár perczczel ezután halk nyikorgás hallatszott, s ha éles szem őrködik, láthatná, hogy egy kis mellékajtó, mely a kastély balszárnnyából a kertbe vezet, félig kinyilik, s ebből egy fő s pár eleven szem kémel ki a félig sötét, félig holdvilágított kertbe.

Egyszerre valami sötét alak siet hallatlan léptekkel mint az árny, egy nagy hófödte gyeplapon keresztül a kastély felé, s tűnik el a magas falak fekete árnyékában; s midőn ismét a kis ajtó felé nézünk, ez zárva van.

Oly hamar történt mind ez, hogy kétkedhetnénk a jelenet valóságán. Semmi sem háborgatja a mély csendet, minden sötét marad és néma; csak ama két ablakban a kastély balszárnnyában nő a világosság, úgy tetszik nekünk legalább.

Most lábaink alatt mintha reszketni éreznénk kissé a földet; messziről halk horkolást hallunk - aztán egy vidor nyeritést.

Pár perczczel ezután a kastély jobb szárnyában négy ablakban majdnem egyszerre világosság dereng egyetlen pillanatra, s aztán ismét elenyészik.

Ujra csend és sötétség mindenütt, majdnem egy óra negyedig.

Egyszerre egyetlen, éles, iszonyu sikoltás hasítja át a mély csendet, melyre az ebek ugatni kezdenek, s pár lovász rohan ki az ólaktól.

De nem látnak semmit, nem hallanak többé semmit; talán álmodtak vagy fülcsalódás volt az egész.

Félórával később ismét reszket a föld pár perczig s valami tompa zaj hallatszik távolról s mindig távolabbról, míg végre elenyészik a néma éjben.

* * *

Másnap a faluban nagy volt a fölindulás. Valami együgyü suhancz, ki éjféli után fél részegen tért haza a szomszéd helységből, lakodalomból, merőben azt állította, hogy útjában magával a sátánnal találkozott, még pedig más gonosz lélek kíséretében.

Azt is beszélte a bámuló s reszkető falusiaknak, hogy ő fölsége roppant fekete lovon ült, mely tüzet hányt, s melynek horkolása a menydörgéshez hasonlított.

Nyerge előtt nagy fekete málha hevert, utána pedig jött a szolgasátán szinte fekete lovon, de párnazsák nélkül.

Oly nyilsebességgel jött e két pokolbeli alak a suhancz felé - ezt mondá legalább - hogy ideje sem maradt félre lépni: a sátán legázolta szegényt, és midőn újra fölkapaszkodott, sem hire, sem hamva nem volt a pokol királyának.

* * *

Pár hónappal ezután a következő levél indittatott Pestről Bécsbe.

Kedves barátom!

Azt kérdezed tőlem mi igaz ama sok és különféle mendemondából, mely kevés idő óta a Káldor családról ajkra száll.

Elmondom neked, a mit tudok, de előre értesítelek, hogy ez édes kevés.

Tudod jól, miként majdnem két éve, hogy a szép Káldor Margit egészsége hanyatlásnak indult. Sokan atyja szigorában, s hideg, részvétlen bánásmódjában keresték annak okát - mi köztünk legyen mondva az én véleményem is; - mások valami titkos s az öreg Káldor által eltiltott szerelemben.

Elég az hozzá, hogy közel két éve már, mióta Margit utóljára megjelent a világban; most meg azt mondják, hogy hetekig forró lázban feküdt, s noha az orvosok állítása szerint élete meg lesz mentve; egészségét, erejét soha sem fogja tökéletesen visszanyerni.

Ime - a mit Margitról tudok.

A mi testvérét, Edömért illeti, azt hallottam, hogy atyjával tökéletesen összeveszett s ennek következtében elhagyta az országot. Némelyek azt mondják, Amerikába ment, mások, hogy Párisban akar ezentul élni; még mások, hogy angol szolgálatba lépett. Van-e ebben valami igaz és mi? az idő fogja megmutatni - én csak annyit mondhatok, a mennyit hallottam.

Szegény Mohácsi Sándorra nézve, csak ugyan igaz, hogy eltűnt - még pedig minden nyom nélkül. Tegnap voltam szállásán s beszéltem öreg inasával, ki még atyjánál szolgált.

Azt beszélte nekem a derék öreg könyes szemekkel, hogy most tiz hete, Sándor azt mondta neki, tegyen pár inget s egyéb fehérneműt uti táskájába, mert ő egy, vagy két napra el fog utazni. Egyszersmint parancsolván a vén embernek, ne szóljon erről senki-nek, s ha valami látogató jönne mondja egyszerűen, hogy nincsen honn.

Az öregnek ez föl nem tűnt, mivel már egyszer vagy kétszer ilyesmi megtörtént. Sándor másnap hajnalban hagyta el szállását; maga vitte utitáskáját, mondván, hogy Budán diligence-ra ül.

Azóta nem jött többé vissza.

Midőn nap mult el nap után, a nélkül, hogy gazdája haza térjen, az öreg inas Sándor barátjai előtt, kik mindig sürűbben kérdezősködtek utána, nem birta többé nyugtalan-ságát eltitkolni - s végre kivallotta, a mit tudott.

Ez csak kevés volt, de elég arra, hogy mindenkit nyugtalanítson.

Azóta folytonosan keresik Sándort; tudakozódnak róla mindenfelé - még a hatóságok segedelmével is, a nélkül, hogy legcsekélyebb nyomát fel tudták volna fődözni.

Ugy-e szomorú dolog? mindenki előtt megfoghatlan.

Ebből áll a mit mondhatok; mihelyt többet, vagy biztosabbat tudok megírom sat. sat.

* * *

A levél többi tartalma nem érdekel minket, kiegészítésül pedig azt mondhatjuk olvasóinknak, hogy Mohácsi Sándor sorsa mai napig titok a nagy közönség előtt. Bár évek multak el azon nap óta mikor pesti szállásáról távozott, soha sem jött vissza; s a legtitkosb s legrészleteseb kutatásoknak sem sikerült felfödözni hova lett - s mi történt vele.

Jószágai végre a hatóságok által lefoglaltattak s bérbe adattak; jövedelmük pedig tőkésítve lön addig, még az idő bekövetkeznék, midőn vagy hír érkezne az eltüntről, vagy törvény szerint vagyona természetes örököseire szállna.

Káldor Margit fölgyógyult ugyan betegségéből, de nem oly tökéletesen, hogy ismét a világba léphessen. Ő télen nyáron falun maradt, régi nevelőnőjével Váray kisasszonnyal; de ritkán hagyta el szobáit, a kastély kertjét pedig soha.

Atyjával csak olykor találkozott s rövid időre, nem lévén elég erős arra, hogy ebédnél megjelenhessen, vagy a háziasszony szerepét vigye ha vendégek voltak a háznál, mi nem igen gyakran történt.

Testvére Edómér csak ugyan Amerikába ment, hol végkép letelepedett. Öt év múlva azonban azon gyászhir érkezett Magyarországra, hogy vadászat alkalmával bölény által megsebesített, s sebei következtében meg is halt.

Az öreg Káldor pár évvel túlélte fiát; halála után vagyona, kevés kivétellel, leányára, Margitra szállt.

Ez azonban atyja halála után nem változtatott semmit életmódján; csak hogy Váray kisasszony mellé, ki már koros és beteges volt, fiatalabb társalkodónőt is fogadott.

Ez volt az egyedüli az egész háztartásban, ki olykor érintkezésbe jött a külső világgal; mert ha bár Margit maga remete életet élt, nem kárhoztatta fiatal társalkodónőjét is e sorsra.

A mint a leány beszélte, urnője mindig nyájas és szelid, de bus és csendes volt; sokat olvasott, igen sok jót tett, s legtöbb örömét kertjében s ennek virágaiban találta.

* * *

De vegyünk most búcsút e szerény, szenvedő lénytől; nem tudjuk, találkozunk-e vele még egyszer vagy nem. Történetünk fonala itt megszakad; évek múlva s egészen más körülmények közt, fogjuk ezt ismét fölvenni.

Második könyv. A koldus fiu.

I.

A juliusi nap égetően sütött a pusztá s akkor tájban rosz karban levő országutra, mely Aszód és Kis-Kartal közt kanyarodik föl s alá.

Kevés szekér döcögött vagy mászott ez idő tájban az olykor rögös, máskor homok tengert képező uton, melyen csak itt-ott lehetett darabig gyorsabban haladni. A legtöbb utas tartott a roppant melegtől, s kerülte a déli órákat, folytatván útját vagy korán reggel, midőn a nap heves sugárai még tűrhetőbbek valának, vagy estefelé, mikor a nap már bucsuzni kezdett.

Azonban voltak mégis, kiket a kénytelenség ez órában is az országutra vitt, s olykor-olykor lehetett valami roppant, tizenkét ló által vontatott furmányos szekeret látni, lassan tovább haladva, míg a szekeres a jármű mellett ballagott, időről időre nagyot csattanván hosszú ostorával; vagy könnyű britskát és stájer kocsit, melyen egy-egy utas ült, míg a kocsis nem kimélte a „Hi, okos-t! s a Gyi! Pejko”-t.

Ezen utóbbiak közül szemléljünk ki egy könnyű echós szekeret, melyen vastag, piros kerékképű, könnyen öltözött s roppantul páhogó uriember ült, s mellette sovány, szürke attilás és kerék kalapu ifju.

A póremler, ki a bakon inkább gugolva mint ülve, számtalan nagy csomóba kerített rövid gyeplővel, s hosszú ostorával kormányozta a hat, apró, kiéhezettnek látszó, de fürge parasztlóvat, pipára gyujtott volt, s félig szundikálva hajtotta fogatját, vagy jobban mondva hagyta azt lassan s álmosan tovább haladni.

A vastag ur, ki szinte pipázgatva az echo alatt ült, darabig türte e csigamenetet, míg kísérője, a fiatal attilás, engedvén a melegnek s unalomnak, jobbra s balra bólíntott, úgy hogy olykor majdnem kidőlt üléséből.

De az öreg ur türelmének fonala nem volt igen erős, és csakhamar megszakadt.

Ej földi! - rikkantott erős bár nem mély hangján az előfogatosra - igyekezzünk kissé! ha tovább is ily tempóban haladunk, besötétedik, mielőtt csak Kerepesre is érkeznenk.

A póremler e felszólításra egyet csattíntott ostorával, s e figyelmeztetésre és pár erélyes Hi! és Hó!-ra a lovak kissé gyorsabban kezdtek haladni, míg a fiatalabb utas összeszedte magát, s tágra nyitotta szemeit, aztán pipát vett ki zsebéből s reá gyujtott.

E közben a jármű Kis-Kartal mellett elhaladván, a bessenyői kolostorhoz közeledett.

Történetesen épen bucsu-napja lévén, e közönségesen oly csendes és magányos hely hemzsegett a néptől.

A gypes, nagy cserfáktól árnyékolt dombon, mely a kolostor egyháza s az országut közt emelkedik, a bucsujárók ültek, álltak vagy heverték, elköltvén a részint magukkal hozott, részint közel a kolostorhoz fekvő pár csinos házikók lakosaitól szerzett ebédet, míg szekerek, s a zamatos füven legelő lovak, ökrök, s pár sátor, melyben mézes kalács s egyéb olcsó csemege kínálkozott, foglalta el a háttért.

A kolostorban a déli harang kongott, lassan s édes-busan; messziről pedig új bucsujárók áhitatos dallai hangoztak, mintha a ragyogó égből zengnének le.

A falatozók e lágy gyepen, a lombos fák hűves árnyékában oly kellemesen látszották a meleg déli órát tölteni, hogy a vastag ur a szekérben, irigyen legeltette szemeit az eleven s még is csendes csoportozaton.

Teringettét Jávornyik! - kiáltott föl végre fiatal kísérőjéhez fordulván - szinte kedvem kerekedik itt fél órát pihenni; hadd fujják ki magukat e szegény párák, míg tovább másznak.

Szolgálatára, domine spectabilis; hangzott alázatosan a felelet; s a vastag ur, nem is ügyelvén az ifju szavaira a kocsishoz fordult, és szólt:

Állj meg földi! s pihentesd itt lovaidat; kissé le fogunk szállni; igyál te is egy meszely bort, majd megfizetem.

A földi jó neven vette e parancsot, mely neki és kifáradt gebéinek is tetszeni látszott; a szekér megállt tehát, s a vastag ur pár percz után a bucsujárók közt a földön hevert s ifju kísérőjének parancsolta, hozasson a legközelebbi házból egy itcze jó bort s egy darab lágy kenyeret vagy kalácsot.

* * *

A patvarista - mert Jávornyik Máté e minőségben kísérte a vastag urat, Dömötör Károlyt, ügyes és nagyon ismeretes ügyvédet - szó nélkül ballagott a legközelebbi ház felé, s pár percz mulva visszajött, fél, még lágy-meleg kenyérrel kezében, míg egy fiatal, piros pozsgás leányka félig parasztosan, félig kispolgáriasan öltözve követte lépteit két pohárral s egy serleg vörös borral kezében.

Itt a bor s a lágy kenyér, domine spectabilis - szólt Jávornyik - az egész, a forspontosnak kiszolgált borral együtt, ötvenhat váltó krajczárba kerül.

Jól van Jávornyik - felelt az ügyvéd a csinos leányka felé kacsingatván - mindjárt kifizetem.

Ezzel hosszú zöld, kötött erszényt vont ki zsebéből - olyat, minőt az ember mai napon nem lát többé - s darabig keresgélvén annak tartalma közt, egy huszast s egy ezüst tizkrajczárost vett ki abból s oda nyújtotta a leánynak.

Itt van, a mi az áron fölül marad, a tiéd, Kata, Zsuzsi vagy Borcsa -

Erzsi, szolgálatjára tens ur - -

Tehát Erzsi; és vigyázz magadra e sok idegen nép közt; - folytatá a vastag ur, egyet csipvén Erzsi piros almához hasonló arczán.

A leány nevetett, s futva tért vissza a házhoz; az ügyvéd pedig csomót kötött újra hosszú erszényébe, s a zsebébe ereszté.

Ez kiesett erszényéből, tens ur; - szólalt meg e pillanatban az öreg ur háta mögött egy fiatal, csengő hang, s egy kis, barna, de tiszta kéz, uj fénylő huszast nyújtott feléje.

Kérjük tisztelt olvasóinkat, ne felejtsek hogy körül-belül harmincz év előtt történt, a mit itt elbeszélünk; mert ha most, ezernyolczszázhatvanháromban ezüst huszasokról s tiz krajczárosokról szólnánk, könnyen szemünkre lehetne vetni, hogy igenis költőileg adjuk elé történetünket.

Az ügyvéd meglepetve fordult hátra - nem a huszas miatt ugyan, hanem azért, mivel ezt így adják vissza neki; s szeme egy csinos, eleven tekintetű, karcsu parasztfiura esett, ki kerék kalapjával egyik kezében, a másikban a huszassal állt mögötte.

A fiu tizenhárom, tizennégy éves lehetett, s finom vonásai, gyönyörű sötét szemei, s apró kezei s lábai oly keveset hasonlítottak azon alakokéihoz, melyekkel többnyire a földmivelő osztály ifjainál találkozunk, mikép az öreg urnak úgy tetszett, mintha itt valami tehetős házból való gyermeket látna álruhában.

Ki vagy, s hogy jutottál e huszashoz? kérdezte szokott, kissé nyers és kiméletlen modorában.

Nevem Ferencz, koldus fiu vagyok, s a huszast itt leltem a fűben; láttam, hogy kiesett a tens ur erszényéből, mikor kifizette a bort s a lágy kenyeret.

Dömötör hallgatott, de szeme élesen s fürkészve függött a koldus fiun.

Éhes vagy-e? - kérdezte végre, látván, hogy a gyermek tekintete mohón s tele vágyódással függött a kenyeren, mely az öreg ur előtt a gyepen hevert.

Nagyon éhes, tens ur.

Tehát miért nem tartottad meg a huszast? akkor jól lakhattál volna.

Uram! nem vagyok én tolvaj! - riadt föl a fiu, míg sötét pir szállt arczába, mely oly büszke kifejezést nyert, mint egy királyfié. Aztán a földre dobta a huszast és sarkon fordulva - elsietett.

Megálljunk csak - Ferencz, Ferkó! - mi a manó? hiszen oly büszke vagy mint egy fiatal herczeg.

A fiu meg nem állt.

Fusson csak utána Jávornyik! hamar, hogy el ne szalassza; s vezesse ide vissza.

Tüstént, domine spectabilis - felelt a patvarista; s fölkapaszkodván félfekvő helyzetéből, pár hosszú lépésével pipaszár lábainak, utólérte a koldus fiut, karon ragadta, s vonakodása daczára visszavezette princípálisához.

II.

A koldusfiu büszke és sértett, de korán sem duzzadt arczkifejezéssel állt az öreg ügyvéd előtt; látszott egész valóján, hogy csak azért áll ott, mivel a patvarista száraz, de erős keze alól meg nem szabadulhat.

Szemei csillogtak, piros ajkait összeszorította, s fejét büszkén emelte mint a fiatal szarvas, ki először pillantja meg a kopókat ösztönszerűleg érezvén, hogy ellenséggel áll szemközt, de egyszersmind megvetvén azt.

Ah! míg a fiatalság pezsgő vére foly ereinkben, oly könnyű vállra veszünk mindent, azt hisszük, hogy dacolhatunk nem csak ellenségeinkkel, rágalmazóinkkal, akadályokkal, de még a balsorssal is!

Csak mikor az évek ólma lassanként, de mindig nagyobb adagokban vegyül életnedvünkkel, mikor százszor csalódtunk mindenben, még legjobb embereinkben is, mikor ezer meg ezer kiábrándulásnak sajgó sebeit hordjuk keblünkben - akkor egészen másként érzünk, s a helyett, hogy könnyű vállra vennők mindent, még akkor is aggódunk - s olykor oh minő keservesen - mikor erre tulajdonkép okunk nincsen.

Ülj le, ide mellém - szólt az ügyvéd a szokottnál sokkal szelidebb hangon, a gyepre mutatván - s egyél és igyál. Aztán e huszas itt a tiéd.

A fiu hallgatott, és sötét szemeit mintegy fürkészve legeltette az öreg ur vonásain.

Ugy látszik, hogy a mit ezekből kiolvasott, nem volt visszatetsző, mert arcza kifejezése megszelidült, s lerázván karjával a patvarista kezét, leült a gyepre aztán nyugodtan mondta: Köszönöm tens ur - s a huszast tüszőjébe rejtette.

Az ügyvéd jókora darab lány kenyeret vágott a fiunak, ki ebből a legjobb étvágygyal falatozott, aztán bort töltött az egyik pohárba s avval megkinálta.

Köszönöm - felelt a gyermek - nem szoktam soha bort inni.

Talán mert nem kóstoltad még?

Oh nem - volt nekünk is borunk - de nem kell - utálok!

Miért?

Mivel részeggé teszi az embert.

Hm; voltál-e már részeg életedben?

Én, részeg? nem soha! Isten mentsen.

Tehát láttál gyakran részeg embert?

Láttam.

Kicsodát?

A fiu darabig hallgatott - aztán piruló arczczal s halkán felelt - apámat.

Ki volt apád?

Zsellér.

Hol?

G*** mezővárosban.

Hogyan lett belőled koldusfiu?

Elszöktem.

Elszöktél - s mi okon?

Mert apám nem engedte, hogy iskolába járjak.

Talán rest vagy s jobban szeretted pajtásaiddal játszani mint atyáddal dolgozni?

Nem uram! - felelt a fiu egyszerűen, de komolyan - szeretek dolgozni, de tanulni is akarok.

Jártál-e már iskolába?

Jártam, három évig.

S mit tudsz?

Olvasni, irni, számlálni.

Hiszen ez elég!

Elég? oh uram! mikor még annyit, annyit lehet tanulni!

Minek kell neked, egy zsellér fiának, annyit tudni?

Miért uram? azért, mivel a világ oly nagy, az ég oly szép - s mivel vannak emberek, kik a mennyet és a földet ismerik. Én is oly ember akarok lenni.

Oh! oh! Ferkó barátom, tehát tudósok akarunk lenni?

Tudós - mi az?

Oly ember, ki mindent tud - vagy legalább azt képzei, hogy mindent tud; - egészíté ki beszédét halkan az öreg ur.

Minő boldog lehet az ki mindent tud! - kiáltott föl a koldus fiu áhitattal.

Az ügyvéd mosolygott. Ha a boldogság ebből áll - szólt aztán - van elég uriember ez áldott hazában, ki boldognak hiszi magát. De folytassuk csak Ferencz barátom: tehát három évig iskolába jártál? s aztán?

Aztán atyám többé nem engedte, hogy oda járjak.

Mi okon?

Azt mondta, hogy megcsalódott, hogy csak teher vagyok, ki többi gyermekei kenyerét eszem s hogy tovább nem fizetheti érettem az iskolapénzt.

És anyád?

Anyám már rég meghalt.

Hogyan jutott az elszökés eszedbe?

A fiu darabig gondolkozott, aztán szólt: Mesterünk, - az iskolamester, - egyszer egy hires ember történetét beszélte nekünk, ki koldusfiu volt, valami nagy városba került, ott mint inas állt be egy ügyvéd urhoz, lassankint sokat tanult, aztán az ügyvéd irnoka, s végre maga is nagynevű ügyvéd lett - azt gondoltam, hogy én is ugy járhatok.

Az ügyvéd jó izüen nevetett; pompás gyerek - szólt halkan, nem bánám, ha fiam volna, de hiszen oly vén legénynek, mint én vagyok, nem is lehet fia; - aztán darabig gondolkozott s végre a fiu vállára vert és mondá:

Én is ügyvéd vagyok - ha nem is hires - Ferkó barátom; s ha akarod, inasomnak fogadlak.

A fiu fölugrott örömében s arcza égett mint a láng, mig a sovány patvarista nagy szemeket meresztett a dominus spectabilisre.

Valóban! - kiáltott föl a koldusfiu - kegyed valóban ügyvéd, s engem inasának fogad, s engedni fogja, hogy tanuljak, sokat tanuljak, mint ama fiu?

A mennyit akarsz!

Minő boldogság!

Fél órával azután az ügyvéd s patvaristája ismét az echós szekérben ültek, Ferencz pedig örömtől sugárzó arczczal, a kocsis mellett a bakon.

III.

Siess Panna, azzal a tésztával; mindjárt hat óra; a tens ur pedig azt parancsolta, hogy hét órára készen legyen a vacsora.

Igy szólt egy vaskos, körülbelül ötven éves nő, - Dömötör ügyvéd urnak szakácsnéja s gazdaasszonya egy személyben - ki a tüzhely mellett állt, kipirult arczczal, s fölgyurt ujakkal, jókora serpenyőben valamit kevervén, minek nagyon izletes kinézése s jó szaga volt.

Ej, ne siessen oly nagyon, Boris leányasszony - felelt a Pannának szólított szolgáló - ki a nagy konyhaasztalon tésztát gyurt, elég lassan s álmosan ugyan - hiszen addig tizszer is elkészülünk. Aztán ki tudja, haza érkezik-e a tens ur a kitűzött időre.

Dehogy nem érkezik, dehogynem érkezik! hiszen jól tudod Panna, hogy a mit a tens ur mond, az olyan mint a biblia.

A szolgáló vállat vonított, s mindketten folytatták munkájukat.

Egyszerre egy szekérnek zörgése hallatszott, a különben igen csendes külvárosi utczában, s hatalmas ostorpattogatás.

Itt van la, ez a tens ur szekere - kiáltott föl a gazdaasszony, - nem mondtam, hogy itt lesz a kitűzött időre. Most igyekezz Panna, különben majd lesz hadd el hadd.

Ezzel Boris leányasszony parázst rakott serpenyője alá, a mellékszobába futott, ott képét s kezeit megtörölte, a kis tükör előtt, mely a fiókos láda fölött függött, haját simogatta, tiszta előkötőt vett föl, s aztán kisietett a tornácra, hazatérő gazdája fogadására.

A kis alház, melyben Dömötör ügyvéd lakott, inkább falusi mint városi módon volt építve, s a hozzá tartozandó tágas, akáczfákkal beültetett udvar a kert helyét is pótolhatta.

Midőn az előttünk ismeretes echós szekér az udvarba gördült, Boris leányasszony már a tornácra állt, kecses mosolylyal széles ajkain, várván gazdáját.

Egyszerre a bájos mosoly eltűnt, s kezével árnyékolván szemeit, fürkésző tekintetet vetett a szekérre, s roskedvűen mormogott:

Mi a manó! ki lehet ez a fiu ott a bakon? talán a forspontos fia! - vigasztalta magát, s mivel a szekér most megállt a tornác előtt, újra mosolyra kényszerítette ajkait s a szekér oldalához sietvén, szólt:

Isten hozta a tens urat! remélem, kedvező volt az út? a vacsora tüstént az asztalon leend.

Bár nem örömet tesszük, még is egy kis titokba be kell avatnunk az olvasót, t. i. hogy Dömötör ur, ki hir szerint nem félt semmitől és senkitől, sőt kitől igen sokan féltek, még is Achillesként egy lágy helyecskével birt, hova a félelem nyila beférhetett.

Hogyan jutott a vakmerő ügyvéd e gyenge helyhez, nem tudjuk, annyi azonban igaz - s Jávornyik Patvarista - most méltóságos Jávornyik megyefőnök ur - tanuszkodhatna mellettünk, ha ily nagy urtól ennyi kegyelmet vehetnők igénybe - hogy Dömötör ur nem egyszer tartott szakácsnéja haragjától, s olykor ő, ki mások házánál mindig parancsolt, ezt tulajdon házánál nem merte tenni.

Ha az utolsó félóra alatt olvashattunk volna az ügyvéd szívében, látnánk, hogy minél inkább közeledett saját tűzhelyéhez, annál nagyobb s nyomasztóbb kételyek emelkedtek keblében a fogadtatásra nézve, melyet uj inasa a koldusfiu, Boris leányasszony részéről várhat; s midőn a szekér befordult az utcába hol háza létezett, szinte bánni kezdte vakmerő tettét.

De mivel többnyire annál nyájasabbnak igyekezzünk lenni, minél inkább félünk valakitől, Dömötör is igen leereszkedőleg felelt gazdaasszonyának.

Jó estét Boris! - szólt a szekérről leszállva az öreg ur - minden a maga rendén van a háznál? hiszen maga is ugy virit mint a rózsa; hoztam egy kis vásárfiát is, mert Aszódon, hol lovakat változtattunk, épen vásár volt.

Hm! az öreg ur roszt fát tett a tüzre - mormogta magában a gazdasszony, aztán hangosabban szólt: - minden a maga rendén van, tens ur; a vásár fiát pedig előre is köszönöm.

Aztán ezenfölül még egy inast is hoztam magammal, - folytatá az ügyvéd egy kis elfogultsággal - sok a munka a háznál, s maga Boris jó hasznát fogja a fiunak venni.

Inast? - kiáltott föl a gazdaasszony - s hol van?

Itt - felelt Dömötör a koldusfiura mutatván.

Ez a gyerkőcze! - szólt a gazdaasszony megvetőleg bigyesztvén fel ajkait - ez több alkalmatlanságot mint hasznat fog hozni, ugy hiszem.

Csak lassan lassan Boris; - jegyzé meg az ügyvéd oly hangon, melyből az ügyes Boris megismerte, hogy jó lesz nem tovább menni - a fiu jó, ha egyelőre kissé ügyetlen is talál lenni, ez nem nagy baj; az ember mindent megtanul.

Evvel Dömötör kifizette az előfogatost s behaladt a házba.

Ferencz a koldusfiu, e közben leugrott a bakról, s a kocsis segedelmével lepogászolni kezdte a szekeret, mintha tudná már, hogy ez az inas kötelessége.

Hallotta jól Boris leányasszony megvető s mérges szavait, de a fiu bátor volt s könnyü vállra szokott mindent venni; azért mitsem gondolt a gazdasszony rossz kedvével.

Majd megszeliidül! - mormogta, mig ajkai vidám mosolyra fakadtak; - s ha nem is! nem félek tőle.

Valjon Jávornyik ur - susogta e közben Boris a patvaristához fordulván - hol az Isten csodájában szedte föl az öreg ur e gyerkőczét?

Bessenyőn, a bucsujárók közt, hol koldult; - felelt nevetve a patvarista. - Hiszen jól tudja Boris leányasszony - folytatá csiptetvén szemeivel, s igen nyájasan hajolván a piros szakácsné felé - minő csodabogár olykor a principális ur. No, de ismerjük már, ugy-e?

Tudom jól, ha, ha, ha! - felelt a némbér, jót kaczagván, de azért még is tul járunk eszén! s most is, ha terhünkre van e koldusfiu, majd elpusztitjuk a háztól.

Igy beszélgetve tünt el az ékes pár a házban, észre nem vévén, hogy Panna, a szolgáló, ki a konyha ajtaja mellett állt, alkalmasint hallotta, a mit mondtak.

Minő vipera ez a Boris! - kiáltott föl halkan a szolgáló, lám, lám! tul járnak a tens ur eszén, avval a lomha Jávornyikkal együtt, ki mindig ugy néz ki, mintha háromig sem tudna számlálni. S ezt a szegény fiut itt ki akarják pusztítani a házból? majd meglátjuk.

Boris leányasszony, ki sietve lépett a konyhába, véget vetett e magánbeszédnek. A két némbér sürgött-forgott a konyhában az estebéd körül, mig Ferencz, ki Borist követte, csendesén leült egy szögletbe, s tájékozni ügyekezett ismeretlen környezetében.

Végre az izletes estebéd az asztalon állt, s mig Boris benn az ebédlőben szolgálta az ügyvédet s patvaristáját, Panna künn a konyhában Ferenczről gondoskodott, kinek pompás étvágya tökéletesen megfelelt várakozásának.

Mi a neved? - kérdezte e közben a szolgáló.

Ferencz.

Inasnak fogadott a tens ur?

Az ám.

Voltál-e már szolgálatban?

Soha.

Tehát azt sem tudod, mi az inas dolga?

Nem, de meg fogom tanulni.

Ugy látszik, derék gyerek vagy, majd segítlek. Hallgass mindig reám, ne ellenkezz a szakácsnéval, mert ő kormányoz a háznál - s aztán ne szólj szám, nem fáj fejem.

A fiu reá bámult.

Vigyázz az ezüst kanalakra, járj eszeden Panna! - szólt durván Boris, egy rakás tányért s egyéb evőeszközt az asztalra helyezvén; - mikor koldusok vannak a konyhán, nem lehet az ember eléggé ovatos.

Avval ismét kisépert a konyhából.

Ferencz haragosan kipirult, mig Panna nevetve kezdte a tányérokat mosogatni.

Segitsek-e egy kissé - szólt Ferencz.

Csak tessék, de vigyázz, hogy össze ne törj semmit; Boris ma rossz kedvében van, s akkor igen könnyen jár a keze.

Ne féljen semmit; nem vagyok én ügyetlen.

A fiu igazat szólt; az ügyetlenség nem tartozott hibái közé, s ezt a gazdasszony is, rossz kedve dacára, csakhamar észrevette.

Még az nap Ferencz át kezdte látni, hogy inasi állomása semmi esetre nem leend sine cura; csak az volt a kérdés, kinek lesz ő inasa, az ügyvéd uré vagy a gazdasszonyé?

IV.

Pár hét múlva Ferencz tökéletesen megszokta új helyzetét s környezetét, s jól is találta magát Dömötör házában; csak egy hátránnyal kellett küzdenie, s ez Boris leányasszony rosszakarata, sőt gyűlölete volt.

Miért gyűlölte e némbert a szegény fiut?

Mert ösztönszerűleg érezte, hogy itt élesebb szemmel, nyiltabb észszel s egészen másnemű jellemmel van dolga, mint az álmos, rest Panna s a patvaristáéval, ki egy kis jó étel és italért, melylyel a gazdasszony bőven ellátta a jámbort, kész volt szemet hunyni, s nem látni, hogyan gazdálkodik Boris leányasszony saját előnyére, s gazdája tetemes kárára.

Dömötör, ki igen keresett ügyvéd volt, jól birta magát, a mellett egyszerűen élt, még egyszerűbben ruházkodott; nem fösvénységből, hanem hajlamból. Ez, és roppant elfoglaltsága, fejteti meg, hogy gazdasszonyának nagyon szabad kezét adott, s a költségvetésre nézve nem volt éppen szigorú.

Az álnok Boris, ki nagyon be tudta magát hizelegni gazdájában, ezt csak hamar észre vette, s azóta a legkényelmesebben s olykor valóságos szemtelenséggel aknáztatta ki az ügyvédnek a gyöngye oldalát.

Hogy ily körülmények közt két éles szemmel s résen álló füllel több a háznál nem volt a gazdasszony inyére, természetes; azért az első pillanattól fogva föltette magában, hogy akár miként és akár mi módon, de el fogja a háztól távolítani a koldus fiut, mert úgy nevezte őt még mindig.

De kevés idő múlva át kezdte látni, hogy ez nem leend ám éppen oly könnyű dolog, mert Ferencz, bár jó és becsületes fiu, igen nyílt eszű, bátor és ügyes volt, s a mellett megingathatlan mint a kőfal, ha valamit akart, vagy valamit keresztül vinni óhajtott.

Hogy pedig a fiúnak esze ágában sincsen magát az ügyvéd házából kituradni, nem csak természetes, de szembetűnő is volt.

Mindent, a mit neki parancsoltak, ügyesen és gyorsan teljesített, mindenkivel, még a furfangos Borissal is, udvarias volt, s a legnagyobb szolgálatkészséget tanusította; és mindenkép ügyekezett Dömötör kedvébe járni, a nélkül azonban, hogy alacsony hízlgéssé és szolgasággá fajult volna magaviselete.

Volt egész valójában valami, mit az ember nem keresett volna egy szegény zsellér fiában; Valami öntudatlan kecs minden mozdulatban, valami önkénytelen finomság s tisztaság beszédében, mi még inkább föltűnt, ha az ember közelebbről megvizsgálta szép, értelemteljes vonásait.

A derék ügyvéd napról napra inkább megszerette a kis fiut, s nem sokára általa szolgáltatatta magát majdnem kirekesztőleg, miért Boris leányasszony dult és fult.

Kevés idő múlva a gazdasszony észre gondolta venni, hogy gazdája szemei kissé nyilni kezdenek; hogy gondosabban vizsgálja össze vissza bonyolódott számadásait, inkább vigyáz pénzére, melylyel eddig elég hanyagul bánt, s kulcsait elzárja, vagy magánál hordja, mi eddig nem mindig történt.

Valjon mi lehetett ennek oka? észre vett-e valamit az öreg ur? vagy Ferencz az, kinek befolyása itt működik?

Igy elmélkedett a gonosz néember, és végre azt határozta, hogy Ferencz mindennek oka és kutfeje, s valami ügyes és vakmerő csapást kell koczkáztatnia, mely által a szegény fiút elűzze a háztól.

Igy történt, hogy lassankint holmi apróságok kezdtek eltűnni, többnyire akkor, mikor otthon volt az öreg ur, s főleg oly dolgok, melyeket ő használni szokott.

Egyszer kedvencz, ezüst kupaku pipája hiányzott, máskor régen megszokott tollkése, nagy arany gombos botja.

A patvarista is panaszkodott ily veszteségek fölött, Borisnak is eltűnt egyszer gyűszűje, máskor ollója, vagy fülbevalója; sőt még Panna sem került ki az általános sorsot, s apró veszteségekben részesült.

Mindenki bosszankodott, de leginkább az ügyvéd maga, kin az efféle még soha sem történt; de a szakácsné nagy bosszuságára akár kire inkább esett gyanuja, mint épen arra, kire kívánta volna, hogy essék: t. i. Ferenczre.

Egy reggel az ügyvéd szokása szerint hálókabátban és papucsban reggelizett az ebédlőben, míg Ferencz tisztogatta hálósobáját. Reggeli után Dömötör, kinek a városba kellett menni, felöltözött, még pedig izlése szerint nagyon szépen, mert néhány látogatást kelle tennie.

Fölvette tehát a szűk, magyar szabásu nankin nadrágot, magas kordován csizmát, melyről elől nagy fekete selyembojt lógott alá, nagyvirágu fehér pipué mellényt, fehér vastag nyakravalót, s a burnótszin, fecske farku frakkot, melynek szárnyai majdnem bokáig értek.

Ugy-e gyönyörű legény lehetett ez öltözetben az öreg ur?

No de ő ezt megszokta már, ez volt nyári diszruhája. Télben a színeket s szöveteket változtatta, de a szabás a régi maradt. Öltözhetek a többiek, a hogy akartak, - ő hajszálnyira sem tért el régi szokásaitól.

Egyszer egy erdélyi ur, kivel dolga volt, panaszolt jelenlétében, hogy jó szabóra nem tud Pesten szert tenni.

Dolgoztasson az enyimmel - szólt Dömötör hirtelen - ez a legjobb szabó az egész városban.

Az erdélyi ur ez ajánlat által annyira meg volt lepetve, hogy nem tudott felelni; csak nagy szemeket meresztett az ügyvédre, mintha mondani akarná: - köszönöm alássan; de ha belőlem is oly madárvázt csinál mint önből, drága Dömötör ur, akkor szépen vagyunk.

A jelenlévők pedig minden erőlködés daczára, nevetésre fakadtak, s ezt az öreg ur nem vette rossz neven. Aha! látom már, miért nevetnek önök - szólt jó kedvvel - de ne féljen semmit; szabóm más mintákra is szokott dolgozni, nem csupán az enyimekre.

Mikor az öreg ur készen volt kalapja után nyult - keztyűt soha sem szokott viselni - aztán vastag nádpálczát vett kezébe s az ajtó felé indult.

Teringettét - csattant föl egyszerre - kevésbe mult, hogy órámat itt nem felejttem - ez alkalmatlan volna.

Evvel visszafordult a fiókosládához, hova nagy, vastag, gyöngyökkel himzett óraszalaggal s egy csomó pecséttel s gyűrűvel ellátott óráját este letenni szokta, de ott bizony nem volt semmi.

Hová lett az óráim? - gondolta az ügyvéd - talán csak nem tettem máshová? ez nem történt még soha rajtam. Mindenütt kereste, még írószobájában is, de az óráim sehol sem lelte nyomát.

Ferencz! Ferencz! - kiáltott az öreg ur, a tornácához rohanva - Ferencz! Ferencz! - hol a manóban lehet az a fiu!

Mit tetszik parancsolni! - kérdezte Boris leányasszony - legédesebb hangján, legkecsesebb mosolyával gazdája elé sietvén, míg Panna kidugta fejét a konyha ajtaján.

Hol van Ferencz!

Nem tudom!

Dehogy nem tudja, dehogy nem tudja, - mormogta Panna fogai közt - hiszen ő küldte épen most a városba.

Elé kell keríteni! - szólt boszusan Dömötör.

Nem pótolhatnám helyét? - kérdezte a szakácsné.

Pótolja az ördög helyét! - csattant föl az ügyvéd - tudni akarom, hová lett az óráim, sehol se találom.

Jézus Mária József! a tens ur szép arany órája? hát azt is ellopták?

Épen azt akarom tudni.

Eltévedt az valahol, majd meg találjuk.

Eltévedt, eltévedt - dehogy tévedt el! keresse csak - nincs az sehol sem.

A gazdasszony mindent fölforgatott, de az órát nem találta.

Az öreg ur dult, fult mérgében. Ez a nagy, gömbölyű, régi divatu óra, legbecsesebb holmijai egyike volt; s aztán az a gondolat, hogy tolvajnak kell a háznál lenni, a legnagyobb dühbe hozta.

Ellopták - nincs kétség benne, csak tudnám, ki a tolvaj!

Tolvaj! jaj nekem! - siránkozott a szakácsné - csak nem hiszi a tens ur, hogy én loptam el?

Nem tudom, ki lopta el, de hogy ellopták, mint a pipámat s a botomat s a tollkésemet, abban kétség nincsen.

Ha az ember koldusfiukat fogad házához, nem csuda, ha meglopják holmiját. Tört ki a gazdasszony mérgesen.

Kigyó! - rebegte Panna.

Hogy Ferencz nem lopta el, arról bizonyos vagyok - szólt az ügyvéd.

Tehát én loptam el, ugy-e? - zokogott a némbert - jaj, jaj, jaj! én, - a tens ur leghivebb szolgálója, ki ellen senki sem tudott soha legkisebbet is mondani! - jaj, jaj! így kell nekem lakolni egy nyomorult koldusért - oh! oh! - én szerencsétlen! oh! oh! oh!

Hallgasson! - riasztott reá az ügyvéd lábával tapogván - ne üssen oly zsinatot - hiszen az egész utcát föl fogja lármázni!

Oh! oh! oh! - jaj, jaj, jaj!

Az Isten verje meg ezt a némbert; - hallgasson, mondom, hallgasson!

Talán jó volna tens ur, ha a cselédek ládáit föl kutatnók? - kérdezte Jávornyik - ki már pár percz óta principálisa háta mögött állt, alkalmasint a szokatlan zaj által kicsalatra a tornácra.

Tegyen a mit akar - felelt az ügyvéd mérgesen - csak tömje be a száját ennek a visitó némbertnek.

A ládákat föl kutatni? - sikoltott ez még hangosabban - oh! hogy e napot át kell élnem! De jó; jőjjön csak Jávornyik ur; kutasson föl mindent apróra - az enyimmal megkezdhetjük.

De e szavak daczára nem az ő szobája felé, mely a konyha mellett volt, hanem azon kis hézag felé intézte lépteit, hol Ferencz hált s csekély holmiját tartotta.

Mindnyájan követték őt, még Panna is, ki szemmel tartotta a gazdasszonyt.

A kis kamrában, a nyoszolyán kívül nem volt egyéb, mint egy ócska asztal és szalmaszék, és egy kis festett láda, melyet Ferencz nem rég vett magának első havi fizetéséből.

A láda be nem volt zárva, födele tüstént engedett, midőn Jávornyik hozzá nyult. Tartalma egy kis fehérneműből, egy mellényből, pár könyvből s egy csomag irópapirosból állt.

A patvarista mindent kiszedett s már egészen aljáig ért, midőn ott egy különös gonddal összegöngyölt ingre bukkant.

Jávornyik szétbontotta a kis csomót, s az ügyvéd aranyórája esett a földre.

Itt la! - kiáltott föl a szakácsnő - nem mondtam-e mindig, hogy e koldusfiu a tolvaj!

Ki szól itt tolvajról? - kérdezte e pillanatban egy fiatal hang - s Ferencz, ki a hézagba lépett volt, a nélkül, hogy valaki észrevenné, halvány arczczal s lángoló szemekkel állt a szakácsnő előtt.

Jézus Mária! - sikoltott ez, kezeivel befödven arczát - csak meg nem gyilkol engem ez a kölyök!

Ki szól itt tolvajról, s ki nyitotta föl ládámat? - kérdezte még egyszer a fiu.

A tens ur arany órája eltűnt, ennek következtében kutatást akartunk tartani a cselédek ládáiban, - felelt a patvarista - s itt a tiedben gaz fiu, egy ingedbe göngyölve, találtuk az órát.

A tens ur aranyóráját itt, az én ládámban? - ez hazugság! - szólt a fiu büszkén.

Ohó! csak csendesen ficzkó! - riasztott reá Jávornyik - a börtönben majd másként beszélünk.

A börtönben? nem vagyok én tolvaj; az órát nem én vettem el, nem én tettem ide, ismétlem, az egész hazugság!

Volt valami a fiu hangjában s vonásaiban, a mi a patvaristát elnémitotta, míg Dömötör szokása ellen, egy szót sem szólt s gondolkodva nézett a fiura.

Most egyszerre Panna szólalt föl.

De más dolgok is vesztek ám el az utolsó hetekben, nem csak a tens ur órája.

Igen, hol vannak - szólt hirtelen a patvarista - valld meg, gazkölyök, hová dugtad ezeket?

Én nem dugtam el semmit.

Oh! ezeket már eltette láb alól - sziszegte a szakácsné - rég eladta a városban.

Ki mer ilyesmit mondani? - kiáltott föl haraggal a fiu.

Én - felelt duzzadtan a szakácsné.

Nem volna-e tanácsos - szólt újra Panna - ha a többi cselédek ládáit is felkutatnók?

A többi cselédékét? - vetette közbe hirtelen a szakácsnő - hiszen csak te és én vagyunk még a háznál?

Igen ám; én és kegyed, Boris leányasszony - felelt Panna egykedvűleg; - ott a konyhában áll a ládám; tessék kinyitni Jávornyik ur; itt a kulcsa.

Jávornyik principálisára nézett.

Pannának igaza van; - szólt az ügyvéd, némi gondolkozás után; - még sok egyéb tárgy hiányzik; s ha az egyik cselédem ládját megvizsgálták, az igazság kívánja, hogy a többiét is fölkutassuk. Fogjon hozzá Jávornyik.

Mig a patvarista Panna ládját kinyitotta, átkutatta és - semmitsem talált - addig Boris, halványan mint a halál a konyhából szobájába akart lopódní. De a szolgáló észre vette szándékát, s mintha esetlegesen történne, oly állást vón annak ajtaja előtt, hogy a szakácsné azt ki nem nyithatta, ha csak Pannát onnan el nem taszítja, mire, ugy látszik, nem volt bátorsága.

Végre Jávornyik, visszaadván Pannának ládaja kulcsát, a szakácsné szobájába ment, s annak roppant, szépen festett és csillogó rézrakattal ellátott ládaja előtt állt meg.

Hol a kulcs? - kérdezte azután a szakácsné felé fordulván.

Ez keresgélni látszott zsebében; - nem találom; - szólt azután, s egész teste reszketett - nem tudom, hová tettem.

No csak ide vele; - riasztott reá a patvarista, kinek gyanuját felköltötte a szakácsné elfogultsága.

Nem tudom megtalálni - elvesztettem; - lön a siránkozó hangon hebegett felelet.

Boris leányasszony elfelejtette, hogy ládaja kulcsát nem szokta zsebében tartani, hanem mindig mellébe dugja; - jegyzé meg Panna gunyosan - ugy őrizi e kulcsot, mint a szeme fényét.

Ne himezzon, hámozzon oly sokáig Boris - ide avval a kulccsal; különben a városi drabantok után küldök.

A szakácsné kénytelen lön most a kulcsot oda adni Jávornyiknak; de ha tekintetével megöhlhette volna Pannát, bizonyosan megteszi.

Jávornyik kinyitotta a ládát, s alig kezdte a kutatást, midőn már Dömötör botja, arany gombjára, ezüst kupaku pipájára, szóval, mindenre rá akadt, mi az utolsó hetek alatt eltűnt a háznál, Borisnak saját ezüst gyűszűjét, s arany fülbevalóját, melyeknek eltűnésekor oly nagy zajt ütött, sem kivéve.

Ime az egész paksaméta, még pedig szépecskén együtt! - kiáltott föl a patvarista nevetve - úgy látszik, hogy Boris maga magát is meglopta, mert itt a gyűszű s a fülbevaló, melyekért annyit jajgatott.

Tudtam jól, hogy ott kapjuk; - jegyzé meg Panna diadalmasan; - Boris leányasszony azt akarta, hogy szegény Ferenczet tolvajnak tartsa a tens ur, s elűzze házából; nagyon ügyesen intézte a dolgot, de szemem rajta volt. Ma reggel ő maga lopta el a tens ur óráját, aztán városba küldte a fiut, s kamrájába lopódván, eldugta az órát ládájába. Én itt az ablak mellett lestem meg, míg oly szépen dolgozott.

A szakácsné tökéletesen le volt főzve; zokogva s betakarván arcát kezeivel, állt a szoba közepén, s egyetlen szóval sem bírta magát védeni.

Boris - szólt most a háziur komolyan - látom, hogy a dolog úgy van, a hogy a leány itt mondja, s azért nem akarom magát mint tolvajt a hatóságoknak átadatni. De házamnál nem maradhat, azután, a mi történt. Kifizetem tüstént hátralevő havidíját, s aztán menjen Isten hírével. Remélem, hogy a leczkét nem felejtí el egyhamar.

Avval magához vevén arany gombját s pipáját, Dömötör elhagyta a szobát; félórával ezután, Boris leányasszony elvégezte pogyászkodását, s duzzottan bérkocsiba ülve, bucsut vett az ügyvéd házából.

* * *

E pillanat óta Ferencz állása Dömötör házában tökéletesen megváltozott. Az öreg ur többet foglalatzkodott vele mint eddig, rendesen iskolába küldötte, s látván, minő csudás előmenetelt tesz tanulmányaiban, föloldotta a fiut minden inasi kötelességtől, úgy hogy nem-sokára úgy bánt vele, mint tulajdon fiával.

Voltak is elegendőek, kik azt állították, hogy a szép és ügyes fiu közelebb áll az öreg urhoz, mint a világ sejti - de mi tudjuk, hogy ez nem úgy van.

Most el kell bucsuznunk a szegény koldusfiutól, kit a sors oly békés révbe vezetett; ideje, hogy más személyekkel, más körülményekkel ismerkedjünk meg; oly személyekkel, kiknek szinte tetemes szerepük leend történetünkben. Később talán ismét találkozni fogunk a koldusfiúval.

Harmadik könyv. Az Oxenstjern család.

I.

Nem kell messze mennünk, hogy a családot fölkeressük, melylyel megismerkedni szándékunk, mert ez szintén Pesten lakik, s a Józsefvárosból a nagy térre menni, oly séta, mely ki nem fáraszt bennünket.

Ott, a Derraháznak első emeletében, csinos, nem fényesen, de izléssel butorzott szállásba lépünk, s a nappali szobában, vagy salonban, hogy az újabb kitételekkel éljünk, két hölgygel állunk szemközt.

Az egyik körülbelül harminczhat, harmincznyolcz éves; látszik, hogy első fiatalságában nagyon szép lehetett, most is még deli asszony, habár talán kissé igen piros, és mozdulataiban s beszédében nem oly kecses s választékos mint szeretnék. De minden szavából, s egész valójából látszik, hogy a legjobb, legbecsületesebb nők egyike, ki jó anya, jó nő és derék, fáradhatatlan háziasszony.

A másik igen fiatal, alig lehet több tizenöt, tizenhat évesnél; annyira hasonlít az elsőhöz, hogy első tekintetre tudjuk, mikép itt anya és leány áll előttünk, de minden benne finomabb, nemesebb, eszményibb mint anyjában. Növése magosabb és sugárabb, bőre fehérebb s átlátszóbb, keze, lába kicsinyebb, hangja lágyabb, s mégis mélyebb; minden mozdulata kecssteljes és nemes, habár egyszerű és igénytelen. Látszik, hogy e leányka a legjobb nevelést nyerte, de hogy a természet hatalmasan segítette a nevelőket, s könnyített föladatukon.

Mindkét hölgy dolgozott. Az anya paplant hurkolt, s munka közben egy-egy tekintetet vetett ki az ablakon, mely mellett ültek; a leány himzéssel volt elfoglalva.

Oly szép az idő, anyám - szólt a leányka hosszú szünet után; - nem megyünk kissé sétálni?

Atyádat meg kell várni, Irma; - lőn a felelet - azt mondta, hogy ki fog velünk kocsizni.

Sokkal inkább szeretnék gyalogolni, e csikorgó hidegben jól esik az embernek a mozgás. Nem mehetnék ki a kisasszonynyal anyácskám?

Látszott az anya képén, hogy szeretne volna engedni leánya kérésének, de hiányzott erre a bátorság.

Nem gyermekem, lehetetlen; tudod jól, hogy atyád nem szereti, ha tervein valamit változtatnak.

Mert elrontottad - anyácskám; igen jó, igen engedékeny vagy. Oh! ha én egyszer férjhez megyek, másként intézem el a dolgot.

Csitt gyermekem! - intette az anya; - nem illik oly fiatal leánykák szájába a férjhez menésről szólni.

Miért nem anyám? - kérdezte a leány gyermeteg szendeséggel.

Mert - mert nem illik.

Látszott a nő vonásain, hogy leánya kérdése zavarba hozta; volt sok dolog, melynek illendő, vagy nem illendőségét a derék nő igen jól tudta - de valaminek okát megfejteni, ez nem tartozott kedvencz föladatai közé. Nem lehet mondani, hogy korlátolt esze volt - nem - birt ő elég jó házi észszel - de tehetségei nem lőnek kimivelve, növelése bizonyos mértékig el volt hanyagolva s nem létezett benne az ösztön ezt később saját fáradsága által kipótolni.

E nő - Oxenstjern grófnő - igen jó, régi és gazdag magyar nemes család ivadéka volt; de már hat éves korában árván maradt, s azóta egyik rokona házában növekedett, ki télen nyáron falun lakott, még pedig oly megyében, hol - legalább akkori időben - a műveltség még nem igen magas fokon állt.

Igaz, hogy pár évet Pesten, valami első rendű nevelőintézetben töltött; de a leánynöveldek ez időszakban, fájdalom, még igen igen kezdetlegesek valának fővárosunkban s így a mit ott tanult, körülbelül egy kis franczia csevegésből - igen selejtes kiejtéssel - s pár keringőből, galope-ból s négyesből állt, melyeket a zongorán el tudott kalapálni.

Ellenben mindent, a mit jó gazdasszonynak tudni kell, ritka tökélytel tanulta nagynénje házában, ki maga híres gazdasszony volt, és erre - mint illő - sokat is tartott.

Ha a sors úgy akarja, hogy a fiatal leány azon körben maradjon, hol növekedett; soha sem érezte volna növelése hiányos voltát, mert egy fokon állt volna körözetével. De ez nem úgy lőn - s így a szegény kis Teréz - akkori szólásmód szerint Rézi - élete folyamában igen gyakran érzett valami hiányt, nemét a hátramaradásnak, a szégyennek, minek okát egyszerű eszejárása nem igen tudta magának megfejtetni, de mely nem egyszer balog állásba helyezé a kis menyecskét, s lehangolta, különben igen vidám, kedélyét.

Alig volt a szép Theréz tizenhat éves, midőn egy táncmulatságon gróf Oxenstjern-el találkozott, ki mint kapitány szolgált egy dragonyos ezredben, mely a vidékben állomásozott.

Oxenstjern svéd születésű volt, régi és előkelő, de elszegényedett családnak ivadéka. A család számos lévén, az öt fiu közül kettő szolgált az osztrák hadseregben, melyben akkor az előléptetések elég gyorsan történtek.

A fiatal kapitány szép ember volt, s a mellett magáévá tette azon simaságot s külső miveltiséget, ha szabad e kifejezést ez értelemben használni, mely gondos nevelésnek s a nagyvilág-bani életnek természetes eredménye; de kevés ésszel bírt, bár ő egészen másként vélekedett maga felől.

Theréznek szépsége feltűnt neki, s hallván tisztársaitól, hogy a leány nem csak szép, de tehetsős is, tüzesen kezdett neki udvarolni, mi ellen a leánynak nem lőn kifogása.

Mind ennek vége az volt, hogy a kis Theréz, rokonai ellenszegülése daczára, kik magyar férjet ohajtottak volna gyámleányuknak, hat hónap múlva Oxenstjern grófné lett.

A házasság jól ütött ki, bár nem tartozott éppen azok közé, melyeket valóban boldog házasságnak nevezünk.

A férj szorosan tartotta a gyeplőt - a kis nő engedelmeskedett; de szívesen tévé azt s szerette férjét, ki részéről mindenben megfelelt kötelességének.

Nem kártyázott, nem pazarolta pénzét a demi monde hölgyecskéire, nem udvarolt senkinek, nem ivott, nem dorbézolt.

Átvette neje jószágait, s nem sokára házassága után kilépven a szolgálatból, ezeket ügyesen s lelkiismeretesen kezelte.

Az indigenatust kérte s megnyerte; országgyűlések alkalmával fölrándult Pozsonyba s hűségesen eljárta a gyűlésekbe, bár sem magyarul, sem latinul nem tudott, s rémségesen unta magát.

A család nyáron jószágán lakott, télben pedig Pesten, hol a legfelsőbb körökben mozgott.

Pár évvel házasságuk után kis fiuk született, de ki másfél év múlva meghalt, veres himlőben. Vigasztalásukra az ég adott nekik egy kis leányt, Irmát, ki ép és egészséges volt mint a makk, s szülei szeme fénye lőn.

Mindketten büszkék voltak e gyermekre, semmit sem kimélték nevelésében, s a legszebb terveket szőtték jövőjére, melyekben természetesen valami fényes házasság a főszerepet játszotta.

Ezt annál biztosabban remélték, mivel a szépség s kedvesség mellett a pénz sem hiányzott, a gyermek lévén egyedüli örököse nemcsak szüleinek, hanem egy gazdag vén leánynak, Káldor Margitnak is, kinek ő, anyja után legközelebbi rokona volt.

Oxenstjern és neje alig várták a pillanatot, hol kedves Irmájokat a világba vezethessék, s most is már több mulatságban részesült mint vele egykoru társnői s barátnői.

Irmának igen jó és derék nevelőnéje, roszalta ezt, s nem egyszer tartózkodás nélkül nyilvánította e részben véleményét a grófi pár előtt; de ez mitsem használt, s Irma csak oly gyakran járt el színházba, hangversenyekbe s gyermekbálokba - olykor még egyéb mulatságokba is, mint ezelőtt.

Szerencsére ez kevesebbet ártott a kedves gyermeknek, mint talán másnak ártott volna. Irmának természetes szendesége mellett, éles esze volt, s ő nemcsak kötelességérzetből tanult, hanem hajlamból is. Ahoz járult még, hogy nagyon ragaszkodott nevelőnőjéhez, ki egész bizodalmát is birta, s kinek kedvéért kész volt mindent megtenni, mit ez tőle kívánt.

De térjünk vissza az anya és leányhoz, kiknek beszélgetésüket félbeszakítottuk, hogy annál jobban ismerkedjünk meg a két hölgy körülményeivel.

A kis Irma még tünődött azon, hogy fiatal leánynak nem illik férjhezmenetelről beszélgetni, s föltette magában, hogy eziránt majd kérdést teend Neuhuber kisasszonyhoz - ez volt nevelőnőjének neve - midőn az ajtó kinyílt s azon Oxenstjern lépett a szobába.

Öltözzetek, szólt jó kedvvel, mindjárt be lesz fogva, az idő gyönyörű s a hideg daczára sok kocsi lesz a városligetben.

Irma szobájába futott, hogy kalapot és köpenyt vegyen magára; s a grófné is hálósobájába ment s csengetett a komornának.

Midőn köpenyben s kalapban ismét a nappali szobába lépett, férje nevetve szólt:

Tudod-e Rézi, hogy Irmánk jövő héten bálba megy - még pedig nyilvános bálba?

Ne beszélj! - felelt a grófné meglepetve - hiszen ez lehetetlen! - tudod jól, hogy a fiatal leánykák, míg nincsenek bevezetve a nagy világba, nem szoktak nyilvános bálokon megjelenni.

Tudom, tudom! - felelt férje kissé békétlenül - hogy ne tudnám! de vannak mindenben kivételek, s ez ily kivételes eset. Épen most találkoztam a fiatal Apponyival és Forgácscsal, kik mindketten jogászok. Ők meghíttak a jogászbálra, melynek ők az idén főrendezői, s addig kértek s rimázkodtak, hogy Irmánkat is hozzuk magunkkal, míg végre megígértem.

Mit fog erre a kisasszony mondani?

Mondjon a mit akar - felelt a gróf békétlenül - Neuhuber kisasszony parancsol-e a háznál vagy én? - Irma menni fog, s avval punktum. - Aztán visszanyervén jó kedvét szemeivel csiptetve, folytatá: nem volna megvetendő dolog, ha Irmánk szemébe tűnne a fiatal Apponyinak; gyönyörű név, szép vagyon - mit kívánhatnánk többet?

Az inas a szobába lépett, jelentvén, hogy fogva van, Irma is épen most jött vissza, téliesen felöltözve - mindhárman lehaladtak a hágcsón, s nem sokára azután, a kocsi elrobogott a városliget felé.

II.

Gróf Oxenstjern akarata, mint mindig, most is győzött; s neje kissé félénk, Neuhuber kisasszony pedig igen bátor és erélyes ellenszegülése daczára, Irma megjelent a jogászbálban, hol szépsége, s üde szendesége, nem csekély hatást idéztek elé.

Midőn az Oxenstjern család az előterembe lépett, ott a rendezők által fogadtatott, s míg a fiatal Apponyi gróf karját nyújtotta Oxenstjern grófnénak, hogy a tánczterembe vezesse, egy más fiatal jogász, ki szintén a rendezőknek jelét, egy vörös szalagcsokort viselt karján, meghajtván magát Irma előtt, virágfüzért nyújtott neki, egy tele kosárból, mely mellette állt.

Irma kipirulván mint a tavaszi rózsza, pár köszönő szót rebegett, s aztán atyja karján a terembe haladt.

A fiu utána nézett, s annyira elmerült e látványba, hogy elfelejtette virág osztói szerepét, s csak egyik pajtása figyelmeztetése ébresztette őt föl szórakozottságából.

Szép fiu volt a fiatal jogász; nagy és karcsu, jelölt eszes vonásokkal, melyeken a jóság és kedélyesség bélyege sem hiányzott. Nagy, lángoló fekete szemei, barna göndör haja, kis keze s lába s valami természetes, férfias kecs tartásában s minden mozdulatában oly egészlet képeztek, mely akár kinek feltünhetett, s hozzá tehetjük, minden embernek fel is tűnt.

Oxenstjern gróf figyelmét is felköltötte a deli jogász, s természetes, minden paczkázástól vagy elfoglaltságtól ment választékossága, azon gondolatra hozta a nemes gróft, hogy benne is valami előkelő család ivadékával találkozott, s szokása szerint már udvarlót in spe vélt látni szép leánya számára.

Ki az a szép fiu, ki a virágfüzereket osztogatja a kisasszonykáknak? - kérdezte halkan Apponyi gróftól, mielőtt ez visszatért az előterembe.

Oh ez pompás gyerek - felelt az ifju s egyike legkedveltebb pajtásainak - Dömötör Ferencz.

Dömötör ügyvédnek rokona?

Fogadott fia, kit mindenek fölött szeret.

Evvel Apponyi gróf meghajtotta magát s távozott.

Lám, lám! - gondolta Oxenstjern - fölébredve csalódásából - Dömötör ügyvédnek nem is fia, hanem fogadott fia - s minő aristokratikus pli-je van a gyereknek, mintha csak hercegi családból származott volna. Csak ugyan föl van a világ forgatva mai napon, s nemsokára nehéz lesz a vargafiut a gróftól megkülönböztetni.

Míg a nemes gróf, árnyalatával a rossz kedvnek így tűnődött, addig szép leánya gondolatai is a deli virágosztó által voltak el foglalva. Nem akarjuk elárulni, mit gondolt - szentek előttünk ily fiatal, ártatlan szívnek első, halk érzelmei - annyit azonban erősíthetünk, hogy Dömötör Ferencz harmadik égben érezte volna magát, ha Irma gondolatjait olvashatja, a fehér, tiszta homlokon.

Irmának azonban nem maradt ideje gondolatait tovább fűzni, mert pár pillanat alatt körül lőn véve fiatal s nem igen fiatal tánczosok által; ki egy keringőt, ki francia négyest, ki galope-ot, redonát vagy cotillont kért tőle, úgy hogy az ily dolgokban tapasztalatlan leány végre azt sem tudta többé, hogy kinek mit ígért.

Miként történt, hogy ez általános zavarban még is a második cotillon maradt fön Dömötör Ferencz számára, nem tudjuk; talán fiatal olvasónőink, kik még tul nem haladták az első ifjuság, rózsákkal elhintett ösvényeit, fölvilágosítást nyújthatnak nekünk e részben.

Elég hozzá, hogy e cotillon Ferencznek lőn megigérve, s a fiatal pár azt hitte, miként soha életében még nem mulatott oly jól, s nem volt oly boldog, mint e táncz alatt.

Valjon nem lett volna e boldogságnak keserű utolize, ha Oxenstjern gróf a cotillon kezdetekor még a teremben van, nem tudjuk; de neki másnap reggel utnak kellett indulni, peres ügy végett, azért még éjjél előtt távozott, nejét s gyermekét valami jelenlévő jó barátjára bízván, s úgy nem is sejtette, kivel járta leánya a tánczot s meg sem tudta soha; mert történetesen nem kérdezte sem nejét, sem Irmát.

E naptól fogva Irma gyakran találkozott a fiatal jogással, ha csak pillanatra és messziről is, hol sétákon, hol színházban vagy hangversenyekben, de nem szólt vele; egy távoli köszöntésből állt ismeretségük.

Egyszer azonban, midőn Irma anyjával kissé későn érkezett meg Liszt Ferencznek egyik roppant népes hangversenyébe, nem kaptak többé helyet, s már azt hitték, hogy állva kell maradniok, midőn Dömötör Ferencz, ki a művészeknek kijelölt helyen - Liszttel magával beszélgetett, észre vette a két hölgyet, s fölkapván két széket, feléjük sietett, s helyet csinált nekik.

Irma pirulva sütötte le szemeit, anyja pedig pár nyájas szót intézett az ifjuhoz, kit nem ismert, mert ő rég elfelejtette leánya tánczosát ama jogászbálban.

De ez nem volt még a legnagyobb szerencse, melynek Ferenczünk örülhetett, mert a farsang végnapjaiban báró Orczi Lőrinczné bált adott, melyre Irma is hivatalos lőn.

Tudjuk, hogy a bált adó házinőre nézve semmi sem oly megnyugtató, mint ha sok tánczos van termeiben; azért Orczi báróné is pár fiatal unokaöcsére bízta, hozzanak magukkal minél több jól nevelt fiatal embert, főleg olyanokat, kik ügyes tánczosok. Ezeknek egyike jogász lévén, nem épen csodás dolog, hogy Dömötör Ferenczet is, kit minden ember szeretett s ki fölötte jó tánczos volt, magával hozta nénjéhez.

Képzeltetjük, minő örömmel fogadta Ferenczünk e meghívást - hiszen e tánczmulatságban remélte, hogy Irmával találkozik - mit kívánhatott többet?

Nem csak találkozott vele, hanem tánczolt, beszélgetett is - a fiatal jogász magán kívül volt örömében - ez világos!

A fiatal szívnak oly kevés kell, hogy boldognak érezze magát! - később nemegyszer mosolyogva gondolunk vissza e boldogságra - és mégis, nyujt-e mindig a sors kárpótlást ezen ártatlan, könnyen elérhető örömekért?

III.

Egy év mult el; az Oxenstjern család falura költözött és ismét visszatért Pestre. Irmát, bár alig volt tizenhét éves, e télen bevezették a világba.

Ferencz bevégezte tanulmányait és most patvarista volt gyámatyjánál, Dömötör ügyvédnél.

Irma sokat tánczolt, körül volt véve udvarlókkal, igen jól mulatott, s nagyon kellemesnek találta az életet, mely számára tövistelen rózsákat nyujtott.

Ferencz sokat dolgozott, - gyámatyja jó ügyvédet akart belőle növelni, s nem kimélte semmiben - kevés időt szánhatott tehát mulatságokra. Csak kétszer találkozott Irmával, cassino-bálokban; és egyetlen egyszer tánczolt vele; - akkor is csupán egy tour-t, midőn a véletlen hozta őket össze a cotillonban, e szerencsét hozó kedves tánczában a szerelmeseknek.

De azért Ferencz el nem felejtette a szép és kedves leányt, gondolatjai folytonosan vele foglalkoztak, s nem egy szórakozottságnak voltak okai, melyért az öreg ur jól megdorgálta patvaristáját. De úgy gondolt Irmára, mint valami fényes, dicső csillagra, melyre vágyunk, bár tudjuk, hogy soha el nem érhetjük.

Neme az áhitatnak, vegyült ez üde, tiszta szerelemmel, mely komolyabbá tette az ifjút - de egyszersmind jobbá, nemesebbé is.

Egy ily első, tiszta, reménytelen szerelem, nem egyszer hat a férfiú egész életére, ha később talán el is veszti szem elől annak tárgyát. Megóvja a szívet azon érzésektől, melyek csak bitorolják a szerelem szent nevét, s nem egy ifjú életet elpusztítottak már; nem egy nemes keblet sivárrá tettek, nem egy családnak nyugalma s jólétét forgatták föl.

Irma az ifjú ügyvéd őrangyala volt, a nélkül, hogy a kedves leánynak arról sejtelve legyen.

Mondtuk, hogy igen jól mulatott, igen jól találta magát a világban - de ebből áll minden, a mit róla mondhatunk.

Ő számos udvarlóival tánczolt, csevegett, nevetett, de szíve közönyös maradt - nem dobogott hevesebben, ha igen előkelő csinos ifjúk közeledtek - s ha távol maradtak nem fájt, nem sajnált. Élvezte ifjúságát, szerencsés körülményeit, kedvező állását, de oly nyugodt volt mint a kis gyermek, midőn bőven el van látva játékszerrel.

A ki figyelemmel vizsgálná e fiatal leányt, láthatná, hogy az egész hosszú télen át arcának gyöngéd rózsái csak egyszer váltak hirtelen sötétebbé, szeme csak egyszer gyúlt föl mélyebb tűzben - s az akkor volt, midőn ama cotillonban szemközt látta magát Ferenczczel, s vele kétszer körülbegött a tágas Cassino-teremben.

Midőn megálltak, Ferencz mélyen meghajtotta magát, Irma viszonzta e köszöntést, kecses főbillentéssel; aztán az ifjú távozott, a leány pedig leült tánczosa mellé, ki éppen most érkezett vissza helyére. Darabig hallgatott - aztán újra vidáman kezdett csevegni.

Szerette-e az ifjút?

Oh nem! - a dolog nem ért eddig! hanem ő volt az egyedüli, kivel gondolatjai némelykor foglalkoztak. A többiekre csak akkor gondolt, midőn jelen voltak - Ferenczre akkor is, sőt akkor leginkább, mikor nem látta.

Volt szívében egy hallt hang, mely azt susogta neki: - ez szeret téged legjobban; s e szerény ifjú érdemli meg leginkább szerelmedet.

Önkénytelenül másokkal hasonlította össze Ferenczet, olyanokkal, kik a világban első helyen álltak; s neki úgy tetszett, mintha a fiatal ügyvéd mindig előnyben maradna.

Azonban vége lőn a téli multságoknak, s a tavasz az első fecskével együtt, az első kérőt is meghozta Irmának; az elsőt - de nem egyszersmind az utolsót.

Egy szép áprilisi napon az Oxenstjern család alig végezte be a reggelit, midőn az inas belépett, jelentvén, hogy gróf Halomváry látogatást kíván tenni a házi urnál.

Gróf Halomváry? oly korán? - szólt Oxenstjern meglepetve, - mi hozza őtet ide oly szokatlan órában! Vezesse a grófot szobámba, - folytatá aztán az inashoz fordulván, - mindjárt rendelkezésére leendek.

Az inas távozott; - Oxenstjern pedig, fürkésző tekintetet vetett leányára, ki valami csinos női munkával kezeiben, ült az ablak mellett.

Irma nyugodt volt - még kíváncsat sem árultak el vonásai.

Szolt-e neked e látogatásról Halomváry, tegnap este a színházban, mikor páholyunkba jött? - kérdezte a gróf leányától.

Nekem? - felelt ez föltekintvén - nem atyám; miért is szolt volna?

A gróf mosolygott, s elhagyta a szobát.

Midőn félóra mulva visszatért, nejét egyedül találta.

Hol van Irma? - kérdezte hirtelen.

Szobájába ment.

Halomváry épen most kérte meg tőlem kezét.

Valóban? - kiáltott föl a grófné - sokat járt utána, de alig hittem volna, hogy a dolog oly hamar kerülend kenyértörésre.

Nem is történt volna, ha az ifjunak hirtelen nem kellene visszatérni Erdélybe családjához, nővére férjhezmenetele végett.

S te mit feleltél?

Nem feleltem határozottan, s mondtam; hogy elébb leányommal akarok beszélni. Nem hiszem, hogy Irma szereti, s megvallom, nem tartom elég jó parti-nak. Terjedt jószággal bir ugyan - de az erdélyi birtokok édes kevés jövedelmet hajtanak. Azt hiszem, fényesb kérője is akad leányunknak. Hivassd ide, hogy szöljak vele s véget vessek az egésznek.

Pár percz mulva Irma a szobában volt.

Irma, - szolt a gróf komolyan - épen most kérte meg kezedet Halomváry gróf, mit feleljek neki?

A mit akar, édes atyám - csak kérem, ne mondjon igent; - felelt a leány nyugodtan, bár elpirulva.

Tehát nem szereted? - jegyzé meg a gróf jó kedvvel.

Szeretni? - oh nem! jó, kellemetes ember, pompás tánczos - ebből áll minden.

Visszautasithatom tehát?

Vissza, kedves atyám; de kérem gyöngéden, ne hogy sértve érezze magát.

Bizd ezt reám, leányom, s ne félj semmit. Örülök, hogy kis Irmám még fészünkben marad.

Evvel csókot nyomott leányja homlokára s elhagyta a szobát.

* * *

Ehez hasonló jelenetek még többször ismételték magukat az Oxenstjern családban; a leány nem szerette a kérőt - atyjának nem volt elég gazdag vagy előkelő. S ezen idő alatt Ferencz a távolból imádta Irmát - s ez kipirult, ha színházban vagy sétán, pillanatra észre vette az ifju ügyvéd érdekes, halvány arczát s nagy, lángoló szemeit, melyek mindig feléje fordultak, mint a virág a napnak.

IV.

Az Oxenstjern család falun időzött. A jószág, hol nyaralni szoktak, igen kellemes fekvésű volt, s számos szomszédsággal birt, melylyel Oxenstjern-ék a legbarátságosabb lábon álltak.

Mindenki szeretett a házhoz járni. A háziur kissé feszes volt ugyan s nem nagyon beszédes, de a feszség inkább külső volt, mint benső; s ha ő nem beszélt sokat, hagyta vendégeit beszélni, a mennyit akartak, s ez a legtöbb embernél fölér az érdekes társalgással.

A mellett a gróf nagyon vendégszerető volt, a grófné pedig egyike a legkedvesebb háziasszonyoknak, ki maga magával semmit, vendégeivel pedig igen sokat gondolt, s mindig kész lőn nekik multságot szerezni.

Mióta Irma felnőtt a ház még látogatottabb lett mint ezelőtt, mi könnyen megfogható. Minden ember, különösen pedig a fiatalság, szeret oly házhoz járni, hol szép és ügyes leányka van.

Igy történt, hogy a család csak ritkán maradt egyedül, s annyira megszokta a sok vendéget, hogy szinte csudálkoztak, ha magukban ültek le ebédhez.

Épen ily kivételes napon, midőn már elvégezték az ebédet, de még asztalnál ültek, az inas behozta a nagy börtárczát, melyben a lovász a szomszéd faluból, hol postaállomás létezett, hetenkint háromszor szokta a leveleket s ujságokat elhozni.

A háziur kinyitotta a tárczát, kis kulccsal, mely óralánczán függött, s kivévén a leveleket, elosztotta azokat. A grófnénak egy jutott, Neuhuber kisasszonynak, ki most is még mint társalkodónő a háznál volt, kettő; Irmának is annyi, a grófnak magának pedig három s pár ujság.

Irma mohón kapott levelei után, s tüstént föl is törte azokat.

Oh! minő kellemetes hír! - kiáltott föl - Bánhalmiék pár nap múlva ide szándékoznak ha - úgy írja Nina- itthon vagyunk s nem sokaljuk a számos megrohanást.

Nekem is ily kedvező hír jutott - vágott közbe a házi ur; - régi barátom s katonatársam Monostori, jövő héten meglátogat hosszab időre, fiával Andorral együtt.

Akkor tehát tele házunk lesz - nevetett a grófné, levelét összehajtván, - mert ángyom épen itt írja, hogy ha nincs ellenünk, ő is ide jön pár napra, míg férje Bécsben mulat, hová mennie kell.

Csak elférjünk mindnyájan - szólt a gróf, ki azalatt harmadik levelét elolvasta, mert épen most látom, hogy Dömötör ügyvéd is, épen a jövő héten ide fog jönni, mégpedig hosszab időre.

Dömötör ügyvéd? - kérdezte a grófné, míg leánya arcát gyöngéd pir futotta el.

Igen, ez új ügyvédem. Azt hiszem, jól töltöttem be szegény elhunyt barátunk Mocsáry helyét. Dömötör igen ügyes, becsületes, és mi még ritkább, tevékeny ember; aztán az is nyomott a latban valamit, hogy rokonunk, Káldor Margitnak meghitt ügyvivője; s mivel a Káldorféle jószágok előbb-utóbb úgy is, legalább nagyobb részt, reád szállanak, azt hittem, hogy jobbat nem tehetek, mintha Dömötört a mi ügyeinkbe is beavatom. Épen most fogja ő ezeket, az illető irományokkal együtt átvenni, s azért hosszab ideig itt mulatni.

Egyedül jön-e? szeretném tudni, hogy tájékozhasam magamat a vendégszobák elosztásával.

Patvaristájával, ki egyszersmint fogadott fia. A melléképületben adhat szobát; Bánhalmiék a két sárga szobában lakhatnak, ángyod s leánya a kékben, mely elég tágas két személynek; Monostori pedig s fia az erkélyszobában s a mellette való kabinetben; ott jó közel vannak hozzám, s én és régi pajtásom mindig együtt lehetünk.

Igazad van Louis - ez volt a gróf keresztnéve - így minden ember a legjobban el lesz helyezve. Holnap reggel mindjárt rendbe hozatom a szobákat, aztán jöhetnek a vendégek, a mikor nekik tetszik.

Ha közbe még más nem jó; - nevetett a gróf.

Oh ezeknek is jut még hely - felelt a grófné - hiszen kastélyunk, hála Istennek, elég tágas.

* * *

Pár nap múlva a várt vendégek rendre-megérkeztek, s a kastélyban igen vidám élet kezdett folyni.

Báró Monostory Lajos, özvegy ember s nyugalmazott alezredes, de a mellett nagyon gazdag földbirtokos, és igen kedélyes, vidám öreg ur volt, tele tréfákkal s adomákkal, s ki éppen annyira szeretett hölgyekkel társalogni mint férfiakkal.

Első tekintetre beleszeretett Irmába, s abból nem csinált titkot, hanem folytonosan tréfásan hódolt neki, s agg lovagjának nevezte magát.

Fia Andor követte példáját, az az a mi a beleszeretést illeti; ha nem is vallotta ezt be oly nyíltan, mint atyja. Andor a legcsinosabb ifjak egyike volt, s a mellett művelt, vidám, kellemes társalgó, bátor lovas, szenvedélyes vadász, jó tánczos - szóval, oly ifju, kit mindenki szeretett s szívesen látott házábanál.

A Bánhalmi család az öreg uron s nején kívül két leánykából s egy fiuból állt. A leányok csinosak és kedvesek voltak; a fiu igen eszes, igen ügyes, nagyon művelt, de a mellett nem szép, és a legpedánsabb s legszórakodottabb emberek egyike a világon.

Táncz, lovaglás, vadászat, nem tartoztak kedvtöltései közé; ő csak könyveiben élt s a mellett szenvedélyesen szerette a zenét. Ő maga jól zongorázott és gyönyörű baritonhanggal birt, mely csudásan ki is volt művelve.

A grófné ánya, Zalányiné, igen csendes, kevés műveltséggel bíró, de derék és jószívű asszony volt, ki férjét szerette és becsülte, házában a legjobban kormányozta, egyetlen gyermekét pedig Áda leányát imádta.

Különös, hogy e nő, ki maga csak az elkerülhetlent tudta, s keveset gondolt olvasással s szellemi élvezetekkel, még is leányát a legjobban nevelte s e célra nem kimélt sem pénzt, sem fáradságot.

Párisból hozatott neki nevelőnét, Londonból fiatal társalkodónét, a legjobb, legdrágább mesterek jártak a házhoz; s meg kell vallanunk, hogy nem hiába vesztegette pénzét s fáradságát, mert Áda növelését, tökéletesen sikerültnek lehetett mondani.

Sikerültnek a mi az észt s a különféle tehetségeket illeti; de míg ezek majdnem a tökélyig ki lőnek művelve, szíve meddően maradt, s kedélye sivár mezőhöz hasonló.

Egyetlen gyermek lévén, Áda leggyengébb kora óta megszokta, hogy az egész ház körül forogjon, s vele foglalatoskodjék, s ez önzővé tette őt. A mellett szülei, kik a gyengeségig szerették, nem tudtak tőle semmit megtagadni, s mivel a mellett gazdagok voltak, Áda azt sem tudta, mi az önmeztagság. Alig mondta ki kívánságait s ezek már teljesítve is valának.

A leányka látván, hogy ez más gyermekeknél nem így van, s hogy ezeknek sokat nélkülözni kell, mit ő nélkülözhetlennak hitt, nem szülei kifogyhatlan szeretetének s jóságának tulajdonította e körülményt, hanem saját fölényének; s azt kezdte hinni, hogy ő mérhetlenül följebb áll ifju játszótársainál.

Mindent, a mit szülei érette tettek, úgy fogadta, mint jogát, melytől meg nem foszthatja őt senki, s száraz kedélye nem érzett soha semmit a hálához hasonlót.

Szóval, hiányzott nevelésében a jóltévő szigor; s a hol ez kimarad, a következés mindig sajnos lesz.

Az emberi természet olyan, mint a növény; ha a kertész igen lágyszivű, ha nem meri nyesni s átültetni a hogy jónak látja, burján válik belőle, melynek többé becse nincsen, s melynek gyümölcsei keserűk - olykor még mérgesek is.

Midőn a kis leánykából hajadon vált, Áda szép volt mint a hajdankor legendaszerű királynői; a mellett tele külső bájjal s keccsel; de a minő ígéző volt a külső héj, oly pusztaság, sőt sötét annak belseje.

Szegény Zalányiné nem volt boldog anya; s ha örömmel is legeltette szemeit csudaszép leányán, ha büszke is lehetett ennek eszére, tehetségére, s választékos magaviseletére, nem egy titkos köny gyült szemeibe, ha tapasztalta, minő kevés szeretettel bánik a szép leány vele, sőt ha azt vélte észrevenni, hogy a szép Áda szégyenli igénytelen külsejű, egyszerű, s nem a nagy világba való anyát.

V.

Ujfalván - ez volt a jószág neve - mint mondtuk, vidám élet folyt. A hol annyi fiatalság van, nem csuda, ha a napok repülnek, s ha mulatságban nincsen fogatkozás.

Séták, lovaglások, az erdőben főzött s elköltött ebédek, zene, táncz - semmi sem hiányzott; s ez annál kevesebb, mivel a kastélyban állandóul tartózkodó vendégek mellett, mások is megfordultak Ujfalván, kik közel lakván, pár órára jöttek oda, vagy keresztül utazván a vidéken, egy vagy több napot töltöttek a vendégszerető Oxenstjern családnál.

Akkor a földbirtokost úgy mint a földmivelőt még nem nyomta a tömérdek adó, sem a számtalan kisebb-nagyobb ugynevezett önkényes adakozás; s azért a vendégszeretet még bővebb s számítás nélküliebb volt, mint mai napon.

A vendéglovakat s cselédeket még nem szokták a vendéglőbe küldeni, a háziasszony nem esett kétségbe, ha kétszer több kenyér, zsir, hus fogyott el egy héten a szokottnál; a háziúr nem számlált minden adag szénát s zabot, minden hasáb fát, - hej! ezek még a jó régi idők valának, a hol elfogyott a háznál a mi fogyott - s jövedelem még is elég maradt, úgy hogy az emberek meg nem buktak egymásután, s a szép ősi jószágok nem vándoroltak a zsidó uzsorások kezeibe!

Akkor még hátra maradtunk volt! - (Oh boldog hátramaradás!) - azóta fölvilágosodtunk, polgáriasodtunk s haladtunk - az örvény felé.

Társadalmi tekintetben is másnemű volt még akkor a lég. Ily emberek kirekesztőbbek valának, némi tekintetben, az igaz; de ez nem vont le semmit az élet kellemeiről; mert csak azok társalogtak együtt, kik egy fokon álltak, együtt növekedtek, együtt fejlődtek s együtt hervadtak - kiket barátság kötött össze ugyszólván a bölcsőtől a sirig.

Meglehet, hogy ezáltal a társalgás kevésbé érdekes s fűszeres lőn - de annál vidámabb, nyiltabb s meghittebb. Az ember tudta, kivel beszél, s azért szabadon s tartózkodás nélkül szólt. S ez nemcsak az ugynevezett felsőbb körökről áll: e homogeneitás, e bensőségi viszony, épen úgy megvolt a középrendben s polgári osztályban is. És - ne csaljuk magunkat - kevesebb

kölcsönös lenézés volt akkor mint most, hol, ugylátszik legalább azon társadalmi egyöntetűség, melyet a magas műveltség s a lovagias engedékenységek ad, még gyermekéveit éli.

Aztán a politikai surlódásoknak még nem volt semmi befolyása a társadalmi életre; az emberek reggel összevesztek a gyűlésben, s este együtt pezsgőztek a legnagyobb kedélyességgel. Még a pecsovicsoknak sem volt akkor hire - pedig ezek hol vannak most már! - tovább haladtunk azóta.

A mostani kor ifjai erre vállat vonítanak - igen kezdetlegesnek s mondjuk ki bátran - oktondianak tartják e részben tisztelt apáikat s nagyapáikat! - Nem csudálkozunk ezen - a mostani fiatalságnak sejtelve sincsen az akkori életnek kelleméről; ők megszokták azt a feszes, farkas szemet néző, egymást irigylő, gyűlölő s rágalmozó, roppant fényt üző s még is fősvény valamit, mit most társaságnak s társadalmi életnek nevezünk, s azt hiszik, hogy ez az életnek alphája s omégája. Nem akarjuk őket a boldog csalódásból fölzavarni - legyen mindenkinek az ő hite szerint!

De elég ebből, s talán sok is; ne szólj szám, nem fáj fejem!

Dömötör Ferencz, az egykori koldusfiu, akarva nem akarva kénytelen lőn, ha nem is mindig, legalább gyakran részt venni az ujfalu vidám életben.

Igaz, hogy egész délelőtt, gyámatyjával együtt, el volt foglalva - de ebéd után az öreg ur nem akart többé semmit hallani munkáról; s míg Dömötör vidáman társalgott, pipázott s tarokkozott az éltes urakkal, míg a mamák együtt ültek s dolgoztak és beszélgettek, addig Ferencz ki nem kerülhetett a fiatalsághoz csatlakozni, mely a művelt, csinos, vidám ifjut örömet látta körében.

S ha ki is kerülheti, lesz-e annyi önmegtagadása, annyi lélekereje, önként távol maradni attól, kit szeret, ha remény nélkül is? nem merjük állítani.

Ha az idő engedte, a fiatalság künn a tágas kertben, vagy a ház előtti hosszú erkélyben töltötte a legnagyobb részét az estnek, ha pedig a házba szorultak a nagy salonba gyűltek össze.

A kedves Oxenstjern Irma, csinosan zongorázott, s szépen énekelt; Zalányi Áda e részben remekelt; akár mikor fölléphetett volna színpadon mint első énekesnő, vagy zongorán hangversenyeket adhatott volna; hogy Bánhalmi Victor gyönyörűen énekelt, említettük már, s a mellett Róza, az egyik Bánhalmi leány, elég jól zongorázott; így tehát gyakran zenével töltötték az időt, a szülék nem csekély örömeire s meglegedésére.

Egy este, midőn künn az eső zuhant, s a szél zúgott, egész hangversenyt rögtönöztek, mely valóban elállhatott volna sok olyan mellett, melyért pár pengőforint belépti díjt fizetnek. Áda, kinek kedvencz mulatsága közé tartozott magát bámultatni, kifáradhatatlan volt, s mindig új meg új kettősöket s hármasokat keresett ki s énekelte el Irmával és Bánhalmi Victorral, ki ma különösen odaengedő és szeretetreméltó hangulatban volt.

Végre kezébe esett a szép hármas Normából, Adalgisa, Norma és Sever közt, mely akkor az újdonságok közé tartozott.

Csak tenoristánk volna! - kiáltott föl a leány; Irma és én jól tudjuk e hármast, melyet mesterünkkel számtalanszor énekeltük; - nem kísértene-e a Sever pártját Bánhalmi? - tevé hozzá, legigézőbb mosolyával.

Nem! - lőn a rövid, s kissé roszkedvű felelet.

Kisértse csak meg - unszoló Áda; önnek hangja magas baritonhang; ha felét is kihagyja e pártnak nem baj!

Dehogy énekelem - mormogta Bánhalmy; - csak el nem rontom hangomat ily szeszélyért. Ha tenorista kell, keresse - közelebb van mintsem gondolná.

Közelebb! - ismételte Áda - Oh! ön bizonyosan Monostorit érti. Nem is tudtam, hogy e szép tehetséggel is bír.

Nem is bírok vele; - nevetett Andor - mindnyájan elfutnának ijedtökben, ha énekhez fognék. Nincs semmi hangom, vagy legalább csak olyan, mint a kakasnak, ha kukorikol.

Tehát kit értett ön? - kérdezte Áda békétlenül, s körülnézve a szobában.

Mintha csak én és Monostori volnánk itt! - szólt Bánhalmy még mindig rossz kedvvel - hát Dömötör barátom, ki ott oly csendesen ül szögletében, mintha hármat sem tudna számlálni, nem lehet-e tenorista?

Áda elkedvetlenedve fordult el, büszke tekintetet vetvén Ferenczre, kinek arcza fölgyult.

Ah! ön valóban énekel? - kérdezte Irma, közelebb lépven az ifjuhoz - hiszen ez fölséges! de miért tartotta ezt oly titokban?

Mert tehetségem oly csekély, grófnő, hogy meg sem érdemli az említést.

Meglátjuk! - felelt Irma bájos mosollyal - ismeri-e a Sever pártját e hármásban?

Egyszer-kétszer átnéztem, de még soha sem énekeltem.

Tegyünk egy kísérletet! - folytatá Irma vidáman. Jer Áda, fogjunk hozzá!

De ha Dömötör ur soha sem énekelte e pártot; - jegyzé meg Áda vonakodva.

Oh! ez nem tesz semmit, kétszer-háromszor áténekeljük, s ha nem sikerül, se baj; hiszen van elég időnk. Légy szives Róza a zongora kísérest játszani.

Bánhalmy Róza a zongora előtt foglalt helyet, a három énekes jobbra balra állt tőle, míg Andor Bánhalmy Ninával csevegett, Viktor pedig széles támlányba ágyalta magát, s az asztalról fölvevén egy hirlapot, annak olvasásába merült el - legalább szinleg.

A hármás kezdetét vette, s midőn Ferencz első érczteljes mellhangja csendült meg, Áda hangja megakadt, Irma pedig reszketni kezdett.

Oly gyönyörű volt e hang, oly erős és mégis lágy és ígésző, s amellet annyira kiművelve, hogy az ifju bátran kiállhatta volna a versenyt nem egy híres tenoristával.

Mikor a hármásnak vége volt, mindenki tapsolt, és körülvette Ferenczet, még a mamák is bejöttek a mellékszobából, elhalmozván az ifjut dicséretekkel. Csak Neuhuber kisasszony, ki himzéssel kezében a kerék asztal mellett ült, hallgatott s komolyan, mondanák komoran tekintett Irmára, ki az öröm pirjával gyöngéd arczán, élvezte a fiatal ügyvéd diadalát.

VI.

Hol fiatal hölgyek s férfiak hosszasb ideig mulatnak, ott többnyire pár szivviszony szokott kifejlődni, kisebb-nagyobb sikerrel - kisebb-nagyobb tartóssággal.

Az Ujfalván összegyűlt társaság sem kerülte ki e sorsot, s a ki figyelemmel kíséri e társaság fiatalabb részét, sokat láthatott, mi részint mulatságos, részint érdekes volt.

Hogy Ferencz és Irma szeretik egymást, régóta sejtették. Ferencz egész öntudatával bírt az érzésnek, de tudta azt is, hogy e szerelem nem lehet egyéb szép álmónál, melyből előbb-utóbb ébrednie kell. Azért féken tartotta szívét, érzéseit, parancsolt szemeinek, ajkainak, hogy el ne árulják édes, keserű titkát.

Nem is sejtette ezt senki - e g y e n kívül, kinek nevét nem sokára megtudjuk.

Irma ellenben öntudatlanul szerette az érdekes ifjút; sőt ha valakinek eszébe jutna neki megmondani, hogy Ferenczet szereti, merőben tagadta volna. Irma még azt sem tudta mi a szerelem - s mivel Dömötör soha egyetlen szóval sem árulta el a mit érez, az ártatlan gyermek egész biztosságban hitte magát - mert szeretni, mielőtt az embernek azt mondják, hogy szeretik, imádják - oh! ez valóban szégyen-gyalázat volna.

De Ferencz nem volt az egyedüli, kinek szíve a szép házikisasszonyért lángba borult; - Monostori Andor nyugalma is áldozata lőn a kis leány szende bájainak.

Dömötör oly szigorúan őrizte titkát, hogy Andor nem sejtett benne vetélytársat - pedig éles és féltékeny a szerelem szeme - s megszeretvén az eszes, művelt ifjút, a barátság kiváltságaival élt, s föltárta előtte a mit érzett és remélt.

Képzeltetni, mennyit szenvedett olykor a szegény Ferencz, a meghitt közlések alatt - mennyit szenvedett s mennyit küzdött magával, mert volt szívében egy hang, mely sugta neki, hogy ha Irma előtt föltárja szerelmét, talán közelebb áll a diadalhoz mint Andor, ki oly szép reményekkel kecsegteti magát.

De becsületérzete nem engedte, hogy azt tegye - s azért türt és hallgatott.

Irma, kiben árnyalata sem volt a kaczérságnak, unta s restelte a fiatal Monostori hódolatát - unta annál inkább, mivel látta, hogy az öreg Monostori és saját szülei pártolják az ifju szerelmét.

Szeretett Andorral társalogni, ki kedves és vidám fiu volt - de mihelyt kissé bensőbb fordulatot vőn a társalgás, kerülte, mint a félénk őz a vadász fegyverét.

Másképpen egy fiatal sziv boldognak érezte volna magát, ha Monostori neki szánja szerelmét - se sziv a kis Bánhalmi Rózáé volt.

Ha Irma nincsen ott, aligha Andor többet nem gondol a kis Rózával, kinek szép kék szeme oly gyakran találkozott az övével, s kinek piros ajkai oly kedvesen tudtak mosolyogni - de Irma mellett mind ez eltűnt, mint a szerény hold a ragyogó nap közelében.

Ezekén kívül volt még egy kebel, kit a szerelem fölrázott nyugalmaiból, közeledvén hozzá halkán s észrevétlenül mint a hiúz a keselyhez, s fogolylyá tevén a büszke hideg szívet, mielőtt ez észre venné a közelgő veszélyt.

A szép Zalányi Áda, ki megszokta régóta a tömjént, melyet mindenütt utjában talált, eddig azt sem tudta, van-e szíve vagy nincsen.

Soha sem érezte ő azt gyorsabban dobogni, soha sem azon édes fájdalmat, mely a szerelemnek előhírnöke, soha sem azon nyugtalanságot, melytől még a boldog szerelem sem ment.

Mondtuk már, hogy Ádának kedélye száraz volt és sivár, hogy még a szülők iránti szeretet sem tudott a sovány, hideg földben gyökeret eresztetni. Jellemének fővonása az önzés lévén - az egész világon csak önmagát szerette igazán, de e szeretet a tetőpontig föl lőn fokozva. Mindent kész vala saját éniségének fölláldozni, mindent letenni a bálvány oltárára.

Nem csuda tehát, ha szíve a szerelem előtt is zárva maradt. Büszke megelégedéssel fogadta a hódolatot, melyet nem egy fiatal ember nyilvánított a ragyogó szépségű, eszes, tehetségteljes leány előtt, de a szerelmet viszonzni, majdnem lehetetlennek hitte.

Szerелеmmel szereti-e a királyné alattvalóit, kik trónja előtt térdelnek? - nem! - s Áda épen úgy érzett azok iránt, kik szívét megnyerni ohajtották s neki tömjéneztek.

Majdnem sértő volt a büszkeség, melyet fiatat hódolói iránt mutatott, s így történt, hogy nem egyből azok közül, kik Ádát szerették, később ellenség vált; s az ily ellenség soha sem megvetendő.

A szerelem s gyűlölet közt csak keskeny a köz s könnyen átszökhető; és minél forróbb a szerelem, annál mélyebb s keserűbb a gyűlölet, mely helyébe lép.

A véletlen úgy akarta, hogy Áda Ujfalván találkozott először Bánhalmi Victorral, ki csak nem rég tért vissza hosszas utazásból a külföldről.

Az első benyomás kedvetlen volt, s midőn Áda késő este visszavonult szobájába s átgondolta a nap eseményeit, Bánhalmi volt az egyedüli kedvetlen alak, mely magát elméjében visszatükrözte.

Először Bánhalmi, a hogy mondtuk, nem volt szép s mitsem gondolt külsőségekkel; másodszor egész nap csak keveset beszélt, sőt egy szögletben ült és olvasott, míg a többiek társalogtak; harmadszor a szép Ádát észre sem látszott venni, nem is mutattatá be magát előtte, egyetlen egyszer sem szólt hozzá, s ebédnél szemközt ülven vele, nem is nézett reá, mintha ő, Zalányi Áda, a bálok és estélyek királynője, ott sem lett volna.

A szépség hiányt megbocsátotta volna Áda az ifjunak, hallgatagságát talán elnézi, de hogy két óráig szemközt ülhetett vele, a nélkül, hogy szépségét észre vegye, ez oly bűn volt, melyet Áda megbocsáthatatlannak tartott, s melyet el nem tudott feledni.

Föltette tehát magában, hogy ezért megbünteti Bánhalmi urfit még pedig azért, hogy szerelmet költ fel keblében, s aztán visszautasítja irgalmatlanul.

Ezt elhatározván, azon kezdett gondolkozni, miként lehetne e célzott biztosabban elérni, gondolatjai majdnem szünetlenül az ifjuval foglalatoskodtak, s bizonyos érdeket kölcsönöztek neki, mivel a nélkül talán nem is bírt volna. Ahoz járult még, hogy Áda nem sokára észre vette, hogy Victor, ha egyszer legyőzi hallgatagságát és szórakozottságát, nemcsak jól, de igen érdekesen és mulatságosan is tud beszélni, hogy sokat tanult, s a mit tanult, nála vérré vált; hogy külseje, ha nem is szép, de igen választékos és urias, s ha akarja, senki sem tud oly kellemes és mulatságos lenni mint ő, csak hogy ritkán akart! s midőn először hallotta gyönyörű hangját, szivreható énekét, maga sem tudta, minő érzés lepi meg, eddig oly nyugodt, sőt hideg szívét.

Ezen érzéssel együtt már is kezdett keblében életet kapni, mi eddig szintén ismeretlen volt a szép leány előtt; s ez neme a s z e r é n y s é g n e k, mondanók f é l e l e m n e k.

Nem mert Victorral úgy bánni mint más férfiakkal bánt; nem mert hozzá oly büszkén, sőt megvetőleg szólni, szemközt vele oly követelésekkel föllépni, oly kirekesztő hódolatot igénybe venni, mint ezt eddig tévé. Nőiesebb lőn, s azért szeretetreméltóbb is.

De e változás csak Bánhalmi irányában tűnt föl; a mi a többi férfiakat illeti, a szép Áda a régi maradt.

És Victor?

Victor az első időben őt észre sem látszott venni; fölséges hangja volt az első, mi benne egy kis figyelmet gerjesztett. Mindketten szenvedélyesen szerették a zenét s ez volt köztük az érintkezési pont. Különben Bánhalmi nem változott, s egy cseppel sem lőn sem előzékenyebb, sem szeretetre méltóbb. Olvasott, hallgatott, olykor órákig, mintha egyes-egyedül lenne a szobában; csak ha zenéről volt szó, s a zongora körül gyűlt össze a fiatalság, tette félre

könyvét s lerázván kissé szórakozottságát, szokta mondani: remélem, hogy Áda kisasszony énekelni fog. Aztán valami kedvencz zenedarabját tárta föl a zongorán s Áda felé fordult.

A szép leány énekelt a m i n t s a m e d d i g Victor akarta; s mikor az utolsó áriának vége volt, az ifju visszaesett szórakozottságába, - Áda pedig félre vonult, s majdnem oly hallgatag lön mint Bánhalmi maga.

Egy napon, midőn a kedvetlen idő a szobákba szorította az egész társaságot, azt határozták, hogy este eleven képek által szórejtélyeket fognak ábrázolni.

A társaságnak fiatal része elő fogja ezeket adni, az éltesb urak s asszonyságok pedig a néző közönséget képezendik, mely kitalálja a szavakat. Csak Neuhuber kisasszony lön a titokba beavatva, mert az öltözetek választásában s a képek elrendezésében ő volt a legügyesebb s a legéletrevalóbb.

Az egész napot az előadandó szavak elhatározására s a szükséges készülétekre használták.

Mindnyájan egybegyültek a nagy ebédlőteremben, csak Ferencz nem lehetett ott, mert gyámatyjával dolgozott; de azért neki is jutott az előadásban pár szerep.

Egy magyar, egy német s egy francia szó lön az előadásokra választva. A magyar L é g y o t t volt, a francia M a r i a g e , a német pedig G r o s z m u t h .

De tanácskozás közben eszébe jutott Irmának, hogy tiz nap mulva atyja nevenapja következik be, melyen mindig sok vendég szokott Ujfalván összegyűlni, s hogy jó lenne most csak kísérlétként előadni az egészet, miként hamarjában lehet, a valódi előadást pedig Lajos napjára halasztani, hogy annál fényesebben sikerüljön.

E gondolat mindenkinek tetszett, s Irma eszméje általánosan el lön fogadva, még a papák és mamák által is, sőt Oxenstjern-ék azt határozták, hogy - a mit máskor nem szoktak tenni - ez egyszer magok küldenek meghívásokat nem csak szomszédjaiknak, de még messzebb lakó barátjaiknak s ismerőseiknek is, s hogy az előadások után bál fog következni.

Képzeltetni, mennyire örült ennek a fiatalság, s minő tüzzel lőnek a szerepek elosztva, az öltözetek elkészítve, s a különféle tableaux-k összeállítva s számtalanszor begyakorolva.

Neuhuber kisasszony s Bánhalmi Victor valának a tulajdonképi rendezők; az első a dolog gyakorlati részét vállalta magára, az utóbbi pedig, ki nagyon szépen festett, és sok művészi tapintattal birt, a képek és csoportozatok elrendezését.

Szórakozottsága azonban nagy hátrányára volt, rendezői minőségében s ha Áda önként nem áll be segédrendezőnek, nem tudjuk, miként felelt volna meg föladatának. De a szép leány oly ügyesen tudta azt kivinni, minek Victor ugyszólván csak körvonalait adta, hogy minden a legjobban haladt, s a rendező urnak szórakozottsága s hallgatagsága daczára teljes sikert lehetett remélni.

A nagy ebédlőteremet nem használhatták színhelynek, mert ezt tánczteremnek kellett hagyni, Neuhuber kisasszony tehát azon gondolatra jött, hogy a nagy üvegház, mely most a nyár közepében ugy is üresen állt, könnyen lehetne szinteremmé átváltoztatni.

Ugy is lön. A hosszú üvegháznak egyik végén, melyen kijárás létezett mellékkamrába, s onnan a szabadba a kis szinpad lön felállítva, zöld függönnyel, mig az üvegház többi részét székek s lóczák foglalták el, a nézőség számára, s az egész kárpitokkal s virágokkal a legizletesebben volt földiszítve, és lámpákkal s viaszgyertyákkal kivilágítva.

Augusztus 18-kán Lajos napnak előestéjén a kastély hemzsegett a vendégektől, kik oly nagy számban gyűltek össze, miként még a tisztalakot, a falu szerény vendéglőjét, sőt pár nagyobb s csinosabb földészlakot is igénybe kellett venni, hogy mindenkinek jusson éji szállás.

A két teremben bevégzett ebéd után azok, kiknek a képekben szerep jutott, visszavonultak, öltözetük változtatása s egyéb előkészületek végett.

Este, hét órakor az egész társaság az üvegházba gyült össze, melynek elrendezése s fényes kivilágítása mindenkit meglepett, félnyolczkor pedig gördült föl először a zöld függöny s az előadás vette kezdetét.

Hosszas volna minden képet leírni, azért csak egy párt legyen szabad kiemelnünk.

Az első szó, melyet előadtak a magyar volt, nem említjük, hogyan ábrázolták a két szótagot légy és ott, de az egésznek előadására az ismeretes jelenet az erkélyen, Shakspeare Romeó és Juliából lőn választva.

Irmának jutott Julia szerepe, Monostori Andornak a Romeo-é. Az egész remekül volt elrendezve s a hatás igen nagy. Andor szép vonásaiban a szerelem ittassága oly hiven tükrözte magát vissza, hogy a legügyesebb színész sem tudta volna jobban eléadni; de a nézők közül többen azt találták, hogy a bájos Julia, kissé hidegen tekint Romeójára, s hogy a szerelemnek, az elragadtatásnak, s az odaengedésnek hire sincsen, szép, gyermekded vonásaiban.

A második szó a francia volt. Az első szótagban: mari (férj) Bánhalmi Victor volt a férj, Áda pedig neje; Victor kényelmesebbnek találta e szerepet másnál, mivel - azt mondta - becsületes férjtől csak nyugodt magaviseletet lehet kívánni; Ádának pedig, szokott hideg büszkesége daczára, a szerető nő szerepe igen jól sikerült. A második s harmadik szótagban: a g e (öregség) ugyan e házaspár mint öreg apó s anyó szerepelt, a harmadikban pedig férjhez adták szép unokájukat, Irmát, deli ifjuhoz, Ferenczhez, s a m a r i a g e (házasság) igen szépen elő lőn adva.

Neuhuber kisasszony a papot személyesíté szép sikerrel, a Bánhalmi nővérek a nyoszolya leányokat, Monostori Andor a vőfényt sat. de a vőlegény oly szinletlen elragadtatással tekintett szép arájára, s ez a maga részéről oly természetesen sütötte le szemeit, pirult és reszketett, hogy az improvizált tisztelendő ur, kinek szeme igen éles volt, mind ezen a szó teljes értelmében megijedt, s hálát adott az égnek, midőn a függöny legördült.

Hanem mig a többiek nevetve hagyták el helyeiket, Irma alig birt fölkelni térdelő helyzetéből; és Ferencz oly szórakozott volt, hogy a szép leány kezét még mind az övében tartotta, s mint az alvajáró állt ott, mig a pap - alias Neuhuber kisasszony - kissé erélyes mozdulattal, melyet nagytánc nélkül lökésnek is lehetne nevezni, észére térítette.

Mindezt szerencsére a nevelőnén kívül senki sem vette észre, de ez föltette magában, hogy a fiatal párt szemmel fogja tartani.

Most a német szóra került a sor, s midőn az egésznek ábrázolásában Bánhalmi Victor nagy-lelkűen átengedte a szeretett hölgynek, Ádának kezét, vetélytársának, Monostori Andornak, a gondolat, hogyha mind ez való volna, bizony kár lenne azt tenni, először villant át a szórakozott uriember elméjén, a nélkül azonban, hogy nyugalmát megzavarja; Áda pedig, összehasonlítván a két vetélytárcsát, az egyiknek nagylelkűségét igen fölöslegesnek találta.

Az egész előadás roppant tetszést szült, s a tapsviharnak nem lőn vége.

De a cigányzene hangzott már a kastélyban, s minden ember, főleg pedig a társaság fiatal része a nagy ebédlőterembe sietett, mely tánczteremnek volt felkészülve, mig az öreg urak, s itt-ott egy éltés nő is, a mellékszobákban tarokk vagy Whist asztalhoz ültek.

A táncz éjfélig folyt, majdnem szünet nélkül, aztán mindnyájan vacsorához ültek, mely a melléktermekben számtalan kis asztalon állt készen.

Irma, a két Bánhalmi nővér, Monostori Andor, Ferencz s még egy fiatal ember, kinek ugy látszik a kis Nina tünt szembe, az egyik asztalnál ültek, s nem messze tőlök Bánhalmi Victor, Zalányi Áda, még két szép és vidám leány s hat vagy hét fiatal ember.

Ezen asztalnál a társalgás igen eleven, sőt kissé nagyon is hangos volt, mi azonban fel nem tünt, mivel majd minden asztal körül - more patrio - hangosan beszélgettek, s nagyon is elevenen hadonáztak kezeikkel - főleg a férfiak.

Az ifjak majdnem kivétel nélkül Áda lábainál heverték - persze csak elméletileg - nem csekély boszuságára két társnőinek. Victor nem sokat szólt, de unta a dolgot - az az unta, hogy a többiek Ádát monopolizálják, a nélkül, hogy ezt tisztán bevallotta volna magának, vagy igyekezne ennek gátot vetni.

Végre azonban fölkel, mondta, hogy igen melegnek találja a szobát s kissé kimegy a nagy erkélyre, mely az épület homlokzata előtt végig nyult. Asztaltársai követték példáját, s ezt látván Irma, a Bánhalmi leányok s három lovagok szintén az erkélyre vonultak.

Az éj gyönyörű volt s a legmelegebbek egyike. A hold már lenyugodott, de a csillagok számíthatlan sokasága tündöklött a sötét egen, mint óriási gyémántok az éj királynőjének palástján.

A kis társaság az erkélyen, páronként sétált fel s alá, halk beszélgetés közt.

A szép Áda, kinek Victor, nála egészen kivételes udvariassággal karját nyújtotta, oly szerényen s oly szokatlan bensőséggel társalgott az ifjuval, mintha kicserélték volna; - büszkeségének, megvető hidegségének nyoma sem volt, míg Victor, igen kényelmesnek találván, hogy a bájos leány beszél, míg ő hallgathat, nagyon jól találta magát, de ezt semmivel sem méltóztatott elárulni, s oly egykedvű s nyugodt maradt az ünnepelt leány társaságában, mintha nagyanyjával sétálgatna.

Bánhalmi Róza ellenben nem birt bátyja nyugalmával, mert a véletlen, vagy talán a szerelmek nemtője úgy akarta, hogy Monostori Andor legyen ez éjjeli sétában kísérője. A leányka boldognak érezte magát, bár Andor szokása ellen oly hallgatag és szórakozott volt, mintha szerepet cserélt volna Victorral. Ezen nem csudálkozhatunk, mert Irma Ferenczczel sétálgatott s valami titkos hang azt sugta az ifjunak, hogy a fiatal ügyvédből könnyen veszedelmes vetélytárs válhatna.

Minő gyönyörű az éj! - szólt a kis Róza - olyan az ég boltja, mint egy sötét kék kristályharang, melyen át egy más világ ragyogó mécsesei tündökölnék.

Haladjunk kissé gyorsabban kisasszony - felelt Andor, ki azt sem tudta, miről beszélt Róza, de minden áron Irma közelében akart maradni - az éj hűvös, s ön könnyen meghűthetné magát.

Hűves? oh nem! én igen melegnek találom.

Hová lett Irma kisasszony? - kiáltott föl az ifju - hiszen épen most itt előttünk volt Dömötörrel. Az ördög vigye el azt a fiut! - Ezen utolsó szavak természetesen csak halkan lőnek mormogva.

Ott állt meg az erkély végén; - felelt Róza kissé lehangolva.

Szeretem az éjet; - szólt pár lépésnyire Róza és Andortól Áda - minden nagyszerűbbnek, magasztosbnak látszik az éji világításban. Aztán a holdnak s csillagoknak sugarai oly tiszták - elfödnek mindent, a mi mindennapias, ugyszólván földies, míg a nap ezt irgalmatlanul leleplezi.

De a csillagok sugárai mellett nem lehet olvasni - felelt Victor prózai gyakorlatisággal - a nap jobban világít.

Holnapután el kell hagynom e kedves, kedves vidéket - szólt Dömötör Ferencz busan, s nem mervén szemeit Irma kedves vonásaira emelni - bucsut kell vennem örökre, életem legboldogabb óráitól. Soha - soha el nem felejttem a négy hetet, melyet Ujfalván töltöttem.

Irma hallgatott, de kis keze reszketett, s szemeibe könnyek gyűltek.

Minő boldogok azok, kik többször élvezhetnek ily felejthetlen órákat! - folytató az ifju - eddig nem tudtam mi az irigység, de most szívem mélyéből irigylem őket.

Hiszen ön is vissza jöhet - szólt Irma végre halkán - nem hiszem, hogy gyámatyja most először és utoljára lett volna Ujfalván.

S ha jönnék is - tört ki Ferencz, küzdve viharos érzéseivel - ha jönnék is, - mit használna az nekem, egy ügyvéd szegény fogadott fiának! nem vagyok-e kizárva azon boldogságból, melyért mindazoknak, kik most itt, e pompás kastélyban mulatnak, küzdeniök szabad? nem vagyok-e én az egyedüli pór a sok nemes közt? a mit elérni náluk dicsőség, ez nálam bűn! és miért? oh Istenem miért? mert gunyhóban születtem, míg ők kényelemben s gazdagságban nevedtek! övék a dicsőség, - enyim a szégyen - a kétségbeesés! Oh kisasszony - Irma - ha tudná mi forr szívemben - mi gyötri lelkemet! ha tudná - - -

Minő vigyázatlanság Irma, e könnyű öltözetben éjfél után itt az erkélyen mulatni - szakította félbe az ifju szenvedélyes szavait Neuhuber kisasszony, igen szárazan, míg valami könnyű felöltönyt vetett a leányka vállaira; - jöjjön vissza a terembe, mindjárt újra tánczhoz fognak, s nem illik, hogy a házikisasszony oly sokáig távol maradjon vendégeitől.

Evvel a nevelőné Irmát a terembe vezette, s pár percz múlva ismét Ferencz mellett volt, ki ott állt még mint a kőszobor az erkély végén.

Dömötör ur - szólt az éltes leány - szeliden kis fehér kezével az ifju karját érintve - Dömötör ur, én önt becsülöm és szeretem, mert ismerem jellemét, olvastam szívében, s tudom, hogy ön gyávaságra, alávalóságra képtelen. De épen, mivel önt becsülöm, kénytelen valék társalgásának Irma kisasszonnyal véget vetni, mert ez veszedelmes fordulatot kezdett venni. Tudom, hogy kegyed öntudatlanul engedett a varázsnak - folytató a nevelőné, látván, hogy sötét pir szállt föl az ifju arcába - de azt is tudom, miként maga átlátja, hogy u g y s nem m á s k é n t kellett cselekednem, ha kötelességemnek meg akarok felelni. Ugy-e fiatal barátom?

Igaza van, kisasszony; - felelt az ifju, erélyesen leküzdve elfogultságát, s kezét nyujtván Neuhuber kisasszonynak - igaz van; s szívemből köszönöm önnek, hogy oly szavaknak kimondásától megóvott, melyek bünt foglaltak volna magukban, bár más körülmények közt ártatlanok lennének. Hálámat jobban be nem bizonyíthatom, mintha önként megígérem, hogy e szavak az utolsók voltak, melyeket valaha Irma kisasszonyhoz intéztem. Isten önnel!

Evvel Ferencz elhagyta az erkélyt, s ez este nem látta őt többé senki.

Másnap sem reggelinél, sem ebédre meg nem jelent, Dömötör azt mondta, hogy roszul van, harmadnapra pedig gyámatyjával együtt visszatért Pestre.

Negyedik könyv. A remete.

I.

Lépteink még egyszer a Káldor család ős birtokába vezetnek, hol Káldor Margit, a szelid, csendes remete, füzte odább napjait.

Minő változás történt e hölgygyel, mióta utoljára találkoztunk vele; huszonnyolcz évi küzdés és szenvedés agg nővé tették az egykor oly bájos leányt, bár tul nem haladta még negyvenhatodik évét.

Ott ül virágai közt, kényelmes, párnákkal megrakott, kerti székén; könyvvvel kezében, de melyben nem olvasott. Egykor oly dús, selyemlágy fürtei, megritkultak, s hófehér pelyhek-ként fogják körül halvány arcját, mely tele finom ránczocskákkal, bár a bőr megtartotta fehérségét s lágyágát.

Alakja meggörnyedt, mint valami láthatlan súly alatt, szemei mélyen fekszenek gödreikben, s tekintetök bágyadt, mintha az álom csak ritkán nyomna le ernyeiket. Vonásaiban bús megadás olvasható, azon reménnyel együtt, hogy a halál nemsokára véget vetend szenvedéseinek.

Minden körülötte oly szép volt s oly vidám! A májusi nap elárasztotta a kertet sugáraival, a fáknak lombjai még a tavasznak üde zöldjében usztak, a virágok bimbóztak, a gyümölcsfák tele voltak fehér virágokkal, a madarak csevegtek, a kék ég felhőtlen volt s majdnem átlátszóan fődte a szép, bájos világot.

Csak a szegény emberi sziv, mely halkan dobogott e hanyatló testben, nem osztozott ez általános vidámságban - csak Margit egyedül türt és szenvedett mint mindig, évek és évek óta.

Sokáig ült ott - elmerülve gondolatjaiba - talán álmodván a multról - vagy ama jövőről, mely reá ott fön a tiszta látkör fölött vár.

Most léptek hallatszottak a kavicsos uton, s a fiatal társalkodónő közeledett a kastély felől.

Margit összerázkódott - aztán nyájasan nézett a közeledő felé.

Mi baj Nellim? - szólt végre mikor a leány közel volt hozzá.

Dömötör ügyvéd megérkezett - lön a felelet.

Ah! - kiáltott föl Margit halkan - egyedül van-e?

Ugy tudom, hogy patvaristája vele jött.

Mihelyt kissé kipihente magát, vezesd ide hozzám - elébb jó villás reggeliről kell gondoskodnod. - De jőjjön egyedül - a mit vele közölni szeretnék nem más füleknek való. Jobb, ha ezt itt teszem a szabadban - mint ott, azon szobákban, hol annyit szenvedtem, annyit küzdöttem szomorú sorsommal!

Ezen utóbbi szavakat mintegy önkénytelenül ejté ki, aztán némi szünet után folytatá: Mihelyt bevégezte a reggelit, vezesd ide, s hozd el egyszersmind íróeszközeimet is.

* * *

Félóra mulva régi ismerősünk Dömötör ügyvéd és Káldor Margit szemközt ültek egymással. Köztük, egy kerti asztalon íróeszköz, s egy csomó iromány voltak láthatók. A hölgy halkan beszélt, az ügyvéd a legélesb figyelemmel hallgatta szavait, mig vonásain mindinkább olvasható lön a meglepetés és neme a csudálkozásnak, melybe néha a rémület és irtózat is vegyülni látszottak.

Végre Margit elhallgatott, s kimerülve hanyatlott párnáiba, míg Dömötör még darabig némán s mintegy gondolatokba merülve ült.

Megértett-e mindent a mit mondtam? - kérdezte a hölgy végre, alig hallhatóan - tisztán s elég körülményesen tudtam-e életemnek ezen legszomorubb eseményeit elbeszélni?

Mindent megértettem asszonyom - felelt az ügyvéd oly hangon, mely mutatá, hogy mélyen meg van hatva - s úgy fogom a dolgot elintézni a hogy ön kívánja, bár kevés reményem van, hogy a főügyben czélt érjünk. Számos év mult el azóta, aztán oly keveset tudunk, mi után indulnunk lehetne.

A legsürgetősb a végrendelet elkészítése; - jegyzé meg Margit - mert érzem, hogy napjaim számlálva vannak.

Remélem, hogy nagyságod ebben csatlakozik; - felelt az ügyvéd szeliden, azonban kívánsága teljesítve leend. Holnap estig minden rendben lesz.

Köszönöm Dömötör; aztán fogjon mindjárt a bizonyítvány megszerzéséhez. Nem tudom, él-e még M***-ben az akkori plébános, hanem ha meg is halt, a matriculában nyomára kell, hogy akadjon a dolognak.

Azt hiszem legalább; - szólt Dömötör. - Hanem most magában hagyom nagyságodat, mert tüstént a dologhoz kell fognunk, patvaristámmal együtt.

Evvel az ügyvéd fölkelt, s összeszedvén az irományokat el akart távozni, mikor szeme Margitra esett.

A beteg hölgy félig fölemelkedett üléséből, vonásai még halványabbak voltak mint ezelőtt, szemei egy távoli pontra szegezve, míg egész valóján neme a rettenéssel vegyült magasztos örömmek tünt föl. Végre halvány ajkai mosolyra nyitak s azon fölkiáltással S á n d o r ! eszmélet nélkül rogyott vissza karszékebe.

Dömötör, kinek betegekkel soha sem volt dolga, ijedtében nem tudott mit csinálni. Az asztalon egy pohár viz állt, evvel megfecskendezte a hölgy arcját, míg stentori hangon segítség után kiáltozott.

Pár percz mulva Ferencz termett mellette. Az ifju megunván magát egyedül szobájában, a tágas kertben sétálgatott, s hallván gyámatyja kiáltásait, segítségére rohant.

Mi baja, kedves atyám? - kérdezte maradozó lélekzettel, mert igen sebesen futott.

A grófné elájult, - hebegte Dömötör - nem tudom, mi lelte egyszerre; fuss csak hamar a kastélyba, s kerítsd elé a vászoncselédeket.

Ferencz elstetett, rövid idő mulva a társalkodónő, pár cseléd kíséretében megérkezett s Margitot szobájába vitték.

* * *

Három nap mulva Dömötör elhagyta a kastélyt, miután még párszor találkozott Margittal, ki, azon jelenet óta a kertben, melynek magyarázatát nem akarta senkinek adni, betegen feküdt ágyában.

II.

Két év mult el e nap óta, s ezen idő alatt tetemes változások történtek személyzetünk közt.

Ferencz most már ügyvéd, kinek hire kezd terjedni, míg gyámatyja, ki messze tul haladta a hatvan évet, lassankint visszavonult az ügyvédi pályáról, fogadott fiát ajánlván azoknak, kik peres ügyekben hozzá folyamodtak.

Irma, bár számos kéri valának, még pártában volt, anyja nem csekély boszuságára, ki irigy szemmel nézte a kiházasítási készletekkel elfoglalt anyákat. Atyja azonban, egy cseppet sem bánta a fiatal leány finyasságát; ő számára fényes házasságra vágyott, s tudván, hogy Káldor Margitnak egészsége, kinek neje legközelebbi örököse volt, annyira hanyatlik, hogy alig ha sokáig élhet még, azt hitte, mikép leányának előkelőbb kéréje akad, ha a világ bizonyosan tudja, hogy a Káldor jószágok reá fognak szállni; mi eddig még is nem egészen bizonyos; mert az ördög nem alszik, s történt már, még pedig nem egyszer, hogy negyvenhat éves vén leányok férjhez mentek, főleg ha gazdagok.

Neuhuber kisasszony még mindig az Oxenstjern családban időzik, s Irma évről évre inkább szereti az eszes és becsületes hölgyet, kinek barátságában bizhatik bármily körülmények közt.

Ferencz azon nap óta, hol a vallomás szavai ajkain lebegtek, át nem lépte többé a ház küszöbét. Látta-e Irmát olykor messziről, utcán vagy nyilvános helyeken? nem tudjuk; de annyi bizonyos, hogy ha látta, Irma erről mitsem sejtett.

A leány el nem felejtette az ifjút, de tudván, hogy szerelme minden remény nélküli, úgy gondolt reá, mint gondolunk valami kedves halottra, kinek emléke él keblünkben, de kivel csak egy más világban találkozhatunk újra.

Legjobb barátnéja most Zalányi Áda, volt, kivel a legbámulatosb változás történt.

Áda szerelme még mindig Bánhalmi Victoré volt - se szerelem, mely, eddig legalább, nem viszonzottatott, a szép leány hideg kedélyét fölmelegítette és sok hibából kigyógyította.

A ki most látná házi körében, melybe mindinkább visszavonult, nem ismerne azon szelid, kedélyes teremtésben, ki szülői iránt a legnagyobb tiszteletet és szeretetet tanusította, házi foglalatosságait pontosan elvégezte, s mindenkiel nyájas és előzékeny volt, azon hiu, büszke, hideg hölgyre, ki csak a nagy világban kereste boldogságát, s megvetette a házi élet csendes örömeit.

E változás oly szeretetre méltóvá tette Ádát, hogy most mindenki, még azok is, kik azelőtt ellenszenvet éreztek iránta, szerették a kedves, eszes hölgyet. Meglehet, hogy most kevesebb hódolója volt; mert bármit is mondjanak a férfiak, ők mindig a kaczer hölgyeknek szoknak elsőbbséget adni; de mindenesetre százszor annyi baráttal birt, mint ezelőtt; s élete - mindamellet, hogy szive vágyai nem lőnek kielégítve - boldogabb volt most, mint győzedelmei legszebb napjaiban.

Ő szeretni tanult, szeretni mellékgondolat nélkül, önfeláldozással; - és ez érzés már magában boldogító.

A két Bánhalmi leány már férjnél volt, Nina azon ifjuhoz ment, kinek szívét Oxenstjernéknél, a tableaux-k alkalmával megnyerte; a kedves Róza pedig két holnap óta Monostori Andorné.

Monostori mint tudjuk ezelőtt két évvel Irmát szerette. Meg is kérte, de tőle kosarat, ha igen csinosan font kosarat is, nyert. Pár holnapig duzzogott s a szerencsétlenre játszott magát; aztán természetes vidámsága felülkerekedett ismét; s a jövő farsangon Pesten találkozáván Bánhalmi Rózával, kit már Ujfalun kedvesnek s mulatságosnak talált, most nem sokára úgy tetszett neki, mintha ezelőtt különös vaksággal birt volna, mivel nem látta első tekintetre, hogy Róza, ha nem is szebb, legalább bajosabb és szeretetreméltóbb Irmánál, kinek kosarát még el nem tudta felejtetni.

Igy állván a dolog, nem csuda, ha a tél végén Róza mint Monostori boldog menyasszonya hagyta el a fővárost; s midőn a nyár közepette lakadalom volt Bánhalmiéknél, Irma mint nyoszolóleány szerepelt, a nélkül, hogy a boldog vőlegény szive azért csak egy cseppet is hangosabban vert volna.

Ez többnyire annak vége, mit közönségesen szerelemnek nevezünk; s mi nem egyéb, mint hajlam, tetszés, olykor hiuság vagy Isten tudja mi. A valódi szerelem, azon mély, tiszta, változtathatlan érzés, mely képes egy egész életet paradicsommá varázsolni, vagy pokollá tenni - oh! ez egészen más! - ez a legtisztább arany - míg a másik olykor még a réznél is selejtesebb valami.

* * *

Oxenstjern és családja ismét falun időztek; az idő gyönyörű volt, s a család, pár vendéggel együtt a kertben, egy terepélyes hársfa alatt reggelizett.

Mindenki vidám s jókedvű volt; beszélgetés és nevetés hangzott a nagy kerék asztal körül.

Most egy inas közeledett a ház felől, nagy levéllel kezében. Mi ez János? - kérdezte a háziur - honnan jön e levél?

Stafféta hozta azt Pestről, méltóságos uram - lőn a felelet - úgy tudom, hogy Dömötör ügyvéd ur küldi.

Dömötör? meg nem foghatom! - kiáltott fel Oxenstjern, fölbontván a levelet, s intvén az inasnak hogy távozzon.

Mindenki egyszerre elhallgatott, s a tekintetek a házigazdán függöttek, mint ez ilyenkor történni szokott.

Tüstént utnak kell indulnom, - szólt Oxenstjern végre, összehajtván a levelet, oly arczkifejezéssel, mely szomoru akart lenni, de melyben minden igyekezet dacára, egy sugára a meglepődésnek vegyült; - szegény rokonunk, Káldor Margit grófnő, tegnap reggel meghalt, mint Dömötör ezt nekem írja; és illő, hogy én, mint nóm után legközelebbi rokona, jelen legyek temetésén, s a végrendelet fölbontásán - mert Dömötör azt állítja, hogy van végrendelet.

Szegény Margit! - sohajtozott a háziasszony, szomoru kifejezést ügyekezvén vidám vonásainak adni; bár soha sem látta rokonát - míg Irma és a többiek hallgattak.

Mikor indulsz? - folytató Oxenstjernné.

Egy óra múlva; mert messze az ut, s a temetés holnaputánra van kitűzve.

Evvel a gróf felkelt, s bocsánatot kérvén vendégeitől, a kastély felé intézte lépteit, hová neje nemsokára követte.

Irma, Neuhuber kisasszonnyal s a vendégekkel a kertben maradt; a beszélgetés darabig a halálhír körül forgott, bár a jelenlévők közt egyik sem ismerte Margitot személyesen - aztán más tárgyra tért át, s nemsokára ismét oly vidám volt, mint a sürgöny megérkezte előtt.

Ilyen az élet! egy élő lény a sirba hull - s mint a kavics után, melyet a játszó gyermek keze a csendes tóba ejt, a víz darabig hullámozik, mindig távolabb rezgő gyűrűkben, míg pár rövid perc múlva a vizek intő ismét oly sima, mint az üveglap.

III.

A Káldorok régi kastélyában gyász uralkodott. A lak szelid urnője teritőn feküdt, s mindazok, kik hosszú remeteségében osztoztak, mély fájdalommal gyászolták halálát.

A cselédek fekete ruháikban csendesen s busan végezték teendőiket; az elhunyt egykori nevelőnője, most nyolczvanhat éves agg nő, szobájában ült, fájdalommal csudálkozván hogy ő még él, míg Margit, kire oly tisztán visszaemlékezett mint szép, vidám gyermekre, a halál martalékja lőn.

A fiatal társalkodónő járt és kelt, halványan és kisírt szemekkel végezvén Dömötörrel együtt, ki huszonnégy óra óta a kastélyban időzött, a szükséges előkészületeket, s nem egyszer újra könyekre fakadt - mert annyira szerette szelid urnőjét, mintha édes anya lett volna.

Este felé utazó kocsí rohogott a csendes udvarba, s ebből Oxenstjern gróf szállt ki.

Az ügyvéd a tornácra fogadta a grófot, s az ebédlőbe vezette, hol az estebéd készen állt.

Darabig az elhunytól s a temetésére tett előkészületekről beszélgettek, aztán Oxenstjern kérdezte: Ön azt írta, hogy végrendelet létezik - ismeri-e tartalmát?

Ismerem.

Nos?

Megígértem az elhunytak, hogy ezt senki előtt el nem fogom árulni.

Igen, míg élt; de most csak szólhatna erről?

Holnap úgy is fölbonthatjuk; addig béketűrés gróf ur.

Oxenstjern elhallgatott, de látszott rajta, hogy Dömötör hallgatása nincsen inyére.

* * *

A gyászzene elhangzott; a fáradt zárandok csendesen pihent végre családjá szobájában, s az élők visszatértek azon falak köze, hol élete bú- és gyász közt folyt le.

Mindenki összegyűlt a nagy elfogadó teremben - Dömötör lepecsételt nagy levéllel kezében lépett a szobába, s komolyan szólt:

Ez az elhunyt grófnő végrendelete mely nálam le volt téve, míg másolata a váci káptalannál található. Akarja-e gróf ur, hogy felolvassam?

Akarom.

Az ügyvéd meghajtottá magát, aztán leült egy asztal mellé, s felbontván a levelet olvasáshoz fogott.

Hosszas volna itt a végrendelet egész tartalmát előadni; elég, ha mondjuk, hogy ez a jelenlevőket, de leginkább gróf Oxenstjert, annyira meglepte, hogy alig hittek füleiknek.

Margit öreg nevelőnőjéről, a társalkodónőről, s minden cselédeiről gondoskodott, még pedig bőkezűen, unokahúgának Oxenstjern Irmának, százötvenezer pengőforintot hagyott, szüleinek pedig ötvenezeret, mely összegek, biztos helyen, törvényes kamatra el voltak helyezve, min nem csudálkozhatunk, ha meggondoljuk, minő egyszerűen élt e hölgy, s minő nagy jövedelmet húzott jószágaiból. - „Minden egyéb vagyonomat azonban, úgy mint minden fekvő birókomat annak hagyom, kit úgy is illet, az az t ö r v é n y e s fiamnak, báró Mohácsi Amadénak.”

Ezek valának az okirat végszavai.

Fiának? - törvényes fiának? - kiáltották föl többen a jelenlevők közül, míg Oxenstjern homlokára sötét felleg vonult - hiszen a grófnő nem volt férjnél?

Káldor Margit grófnő - felelt az ügyvéd komolyan - ezernyolczszáztizennégyben június másodikán kelt össze báró Mohácsi Sándorral, a jövő évi márczius tizenhatodikán pedig fiu gyermeket szült.

De hol vannak az erre vonatkozó bizonyítványok! - szólt most Oxenstjern, fölkelvén, - az ily dolgot tanúk s bizonyítványok nélkül nem igen szokták az emberek elhinni, s hol van az örökös, báró Mohácsi Amadé.

A házasságra vonatkozó bizonyítványok kezeim közt vannak; aztán az egyház embere, ki a fiatal párt összeeskedte él még; ugyszintén egy tanu, ki nem más, mint a grófnő régi nevelő-néje; a két törvényes tanu, fájdalom, nincs többé; az egyik a grófnő édes testvére, gróf Káldor Edömér volt, a másik ennek komornyikja, ki ezelőtt körülbelül tiz évvel Bécsben meghalt, hol évek óta vendéglőt tartott.

A nevelőné kész-e ezt esküjével bebizonyítani?

Minden pillanatban; a lelkész is késznek nyilvánította magát, esküjét akármelyik törvényszék előtt, s akár mikor letenni.

A gróf darabig hallgatott. - És fia? - szólt aztán - él-e még és hol van?

Az elsőt reméljük - a másodikat nem tudjuk még.

Hogyan? - tehát meglehet, hogy a fiu nincs többé.

Meglehet - de bizonyost még nem voltunk képesek megtudni.

Történtek-e e célra valami lépések? s hogy van, hogy a grófnő erről bizonyost nem tudott?

Két év óta, a grófné megbízásából mindent megtettem, hogy fia sorsa fölött tisztába jöhes-sünk; de eddig siker nélkül. A mi utóbbi kérdését illeti, erre e levél itt felelni fog. Két éve, hogy a grófnő ezt kezembe adta; nejéhez, Oxenstjern grófnőhez szól, s ugy hiszem mindent magába foglal, mit ön gróf ur, tudni kíván.

A gróf átvette a levelet, aztán elbucsuzván a jelenlévőktől, Dömötörrel visszavonult szobáiba.

Ott órákig tanácskozott és beszélgetett a két férfiu, végre, midőn az óra már rég elkondulta éjfél, lefekvésre készültek.

És mit tanácsol ön nekem - kérdezte a gróf, Dömötört az ajtóig kísértén - mit tegyek e rendkívüli s bonyolódott ügyben?

Semmit, gróf ur - mig bizonyost nem tudunk a gyermek sorsa felől. Az erre szükséges lépések részint már megtörténtek, részint megtörténni fognak. Fogadott fiam, ki azon mezővárosból való, hol Mohácsy Amadé született, oda fog utazni a kutatások végett, melyekre senkisék képesebb, mint ő. Ha a gyermek, ki most már elérte a férfiukort, előkerül, nincs mit tennie - mert végrendelet nélkül is a jószág ötét illetné. Ha bebizonyíthatjuk, hogy meghalt, a vagyon törvényileg Oxenstjern grófnéra száll. Természetes tehát, hogy a semlegesség szerepe itt, önre nézve kikerülhetlen.

Ugy van Dömötör; - felelt a gróf, rövid gondolkozás után; - aztán - tevé könnyü sohajjal hozzá - kétszázezer pengőforint sem megvetendő dolog.

IV.

Oxenstjern visszatért Ujfalura. Nem csekély önmegtagadásba került a nejéhez szóló levelet föl nem bontani, melynek tartalmára a gróf nagyon is kíváncsi volt. De a kéz, mely e levelet irta, a sirban volt, Margit pedig a sorokat nem hozzá, hanem nejéhez czimezte; volt tehát valami, a kegyelethez hasonló, mi visszatartotta a férfiut levél fölbontásáról, bár közte s neje közt a legnagyobb bizodalom létezett.

A mit övéinek elbeszért a végrendelet, s a különös fölfedezésről, melyet ez magába foglalt, a grófnénál s Irmánál a legnagyobb csudálkozást szülte; s meg kell vallanunk, az elsőnél jó adag hülemet is.

Ne kárhoztassuk azért a jó Oxenstjern grófnőt, ki tudja, hogy ha mi is, hasonló körülmények közt, nem épen úgy éreztünk volna.

Az örökség, melyre évek óta oly biztosan számot tartott, igen szép és gazdag volt, s erről lemondani, egy idegen ifjuért, kiről azt sem tudta az ember, hol van, még a kárpótlásul nyújtott tetemes pénzösszeg mellett is, nem volt épen oly könnyű s mindennapi dolog.

Azonban meg kell vallanunk, hogy a Margit által irt levélnek elolvasása után, melyet nejének kézbesíteni a gróf első dolga volt, mindez megváltozott; és senkisémet vett oly élénk részt azon szenvedésekben, melyeket e sorok fölfedeztek és senki sem kívánta oly őszintén mint a grófnő, hogy a fiatal Mohácsi éljen még, és minél előbb örökségébe lépjen.

Irma, kivel szülei a levél tartalmát közölték, teljes mértékben osztozott anyja érzéseiben, s bár a gróf egy cseppet sem bánta volna, ha Dömötör egy szép reggel, azon hírrel lepi meg, hogy az ifju nyomaira akadtak ugyan, de ez nem él többé - ezt legalább nem árulta el, és jó móddal tűrte azt, min változtatni nem lehetett.

Hogy olvasóinknak is azon fölvilágosításokat adhassunk, melyeket e levél magába foglalt, legjobbnak hisszük azt egész kiterjedésében e lapokba iktatni, bár oly eseményekről is szól, melyeket - legalább felületesen - már említettük.

Ime a levél!

Kedves rokonom!

Ne csudálkozz, ha épen hozzád intézem e sorokat, melyeknek czélja családomnak még élő tagjainak fölvilágosításokat adni oly dolgok felől, melyek netaláni reményeiket s kilátásaikat, legalább nagy részben tönkre tehetik - ha Isten úgy akarja.

Nem ismerlek édes Rézim - nem láttalak soha! - hiszen remete életet éltem s a világ s ennek lakóira nézve rég meg vagyok halva. De ha férjhez nem mentem volna, vagy ha gyermekem nincsen - s adja Isten, hogy ne legyek gyermektelen anya, mint ezt oly sokáig hittem - akkor egész fekvő vagyonom reád száll; s mivel e vagyon elvesztését csak csekély mértékben vagyok képest félretett pénzösszeg által kipótolni, illőnek tartom legalább tudatni veled, miként történt, hogy nem vagyok többé Káldor Margit, mint te és mindenki ezt eddig hitte, hanem Mohácsi Sándorné, miről nem volt senkinek legtávolabb sejtelve is.

Atyám Káldor Amadé rég a sirban nyugszik - atyám volt - s azért szeretnék mindent elhallgatni, mi homályt vethetne jellemére - de fiam iránti kötelességem ezt nem engedi tovább. Mig azt hittem, hogy nincs többé gyermekem, néma voltam, de most szólnom kell - halld tehát röviden s kevés szóval életem szomorú történetét.

Hogy atyám hideg, túlbüszke, magába zárt ember volt, talán hallottad már valaha; de csak annak, ki vele egy földél alatt élt, csak annak, ki egészen tőle függött, lehet fogalma azon fokozatról, melyre e hibák nála értek.

Gyermekségem - főleg, mióta szegény szelid anyám a földről elköltözött - szomorú volt és rideg; - egyedüli örömemet s vigaszomat testvérem Edömérnek szeretetében találtam, ki, ha benne is meg voltak atyám hibái - mit fájdalom, nem tagadhatok - legalább irányomban ezeket mindig féken tudta tartani.

Szomorú életemnek minden vidámabb percét, minden csekély vigaszát, minden örömcseppét neki köszönhetem - bár most is élne - bár most is támaszom s őrangyalom volna!

Volt még egy lény, e reám nézve oly pusztá földön, ki engem szeretett s kit szerettem - oh! e szó nem képes kifejezni mit éreztem - kit imádtam, kiben üdvösségemet leltem.

E lény fiatal rokonom volt, Mohácsi Sándor, ki házunknál, velem s testvéremmel együtt növekedett.

E szerelem velem együtt nőtt, velem együtt fejlett ki, - s része volt ugyyszólván életemnek - nem képzelhettem magamat Sándor nélkül, nem foghattam meg, miként tudnám nála nélkül az életet eltűrni.

Sándor viszonzta szerelmemet, viszonzta azt kedélyének egész bensőségével; s Edömér ismerte érzéseinket, és ígérte, hogy akár mi történjék, pártolni fogja szerelmünket.

De fájdalom, mindinkább meggyőződünk arról, hogy atyám Mohácsit nem szereti, s legkisebb kilátásunk nincsen beléegyezését házasságunkba valaha megnyerni.

Sándor nem mulasztott el semmit, mi által atyámnak jóakarátát megnyerhetni reménye lehetett; hiába! - atyám hideg maradt iránta, sőt ellenszenve azon mértékben látszott növekedni, melyben Mohácsi kedvébe járni igyekezett.

Végre azon elhatározásban állapotunk meg, hogy Sándor kezemet megkéri atyámtól; s ha megtagadja tőle, mitől nagyon is tartottunk, akkor lemondunk ugyan házassági tervünkről - minő vérző szívvvel, arról csak nekünk lehetett fogalmunk - de más frigyre nem lépünk soha, s hivek maradandunk egymáshoz életünk utolsó perczeig.

Mikor tervünket közöltük testvéremmel, Edömér fölkiáltott: Össze fogtok kelni, akár atyámnak beleegyezésével, akár a nélkül. Nem engedhetem, nem a k a r o m, hogy azon két lénynek boldogsága, kiket leginkább szeretek a világon, áldozatul essék egy ember üres szeszélyének, ha ez ember atyám is. - Semmi ellenkezés, semmi kifogás - folytatá hirtelen, látván, hogy szólni akarunk - tudjátok jól, hogy ha egyszer azt mondom: a k a r o m, sem Isten, sem ördög nem képes szándékomon csak egy hajszálnyit is változtatni.

Összeborzadtam bátyámnak e szavaira, és még is - mégis neme a reménynek, a megnyugtatósnak kezdte gyöngé szívemet elárasztani. Annyira szerettem Sándort, hogy a pusztá kilátás valaha övé lenni, még az atyai harag sulya alatt is könnyebbséget hozott irtódzás helyett.

Bűnös valék, érzem, tudom - oh de a bűn önkénytelen volt - s minő keservesen bűnhődtem érte!

A mit sejtettünk, mitől tartottunk, megtörtént; Sándor megkérte kezemet; s atyám, hidegen, büszkén, megvetéssel utasította vissza kérését. Hiába szólalt föl Edömér mellettünk, hiába kért először életében - értekezett s végre fenyegetődött - atyám hideg maradt mint a kőszikla, de épen oly rendithetlen is.

Természetes, hogy a történetek után Sándor nem maradhatott házunknál. Még az nap este elbucsuzott tőlünk, s másnap hajnalban utban volt saját jószágára, melyet csak kevés holnappal ezelőtt, elérvén nagykorúságát, vett át atyámtól, ki azt eddig kezelte.

Minő bus volt most életünk, alig szükség emlitenem. Atyám mindig hallgató volt, s keveset mulatott köztünk; - most azonban csak reggelinél, ebédnél s vacsoránál láttuk, s napok teltek el a nélkül, hogy megszólított volna bennünket. Még a cselédek is borzadtak ezen állapottól, s egy pár közülök elhagyta a különben jó és könnyű szolgálatot, állítván, hogy úgy érzi magát házunknál, mintha börtönben volna.

Mennyit szenvedtem, lenem bírnám írni, még ha elég bátorságom is volna ezt megkísérteni. Edömér majdnem oly hallgató lőn mint atyám; sokkal kevesebb időt töltött velem mint ezelőtt, sőt olykor egész napokat időzött az erdőben azon ürügy alatt, hogy vadászni ment; de öreg vadásza nem egyszer mondá, hogy még ki sem lőtte fegyverét, hanem

keresztül kasul járja az erdőséget, gondolatokba merülve, s olykor lepihenvén a fűszeres gyepre.

Derék nevelőnőm volt most egyedüli vigaszom. Előtte nem titkoltam bánatomnak okát, s ő, ki nagyon szerette Sándort, s meg volt győződve, hogy boldogok lettünk volna egymással, értette fájdalmamat s nem igyekezett ezt közhelyek által enyhíteni.

Végre egészségem, mely soha igen erős nem volt, roskadozni kezdett, s nemsokára fekvő beteg lettem.

Atyám a legjobb orvosok után küldött a fővárosba; mindennap kétszer szobámba jött pár percre, s nem kimélt semmit egészségem helyreállítására; de az egyedüli orvosságot, mely segíthetett volna rajtam, szeretetét és Sándornak jelenlétét megvonta most is tőlem.

Edömér azonban minden egyébről felejtkezvén, alig mozdult szobámból; felváltva a nevelőnővel virrasztott mellettem, mindent elkövetett kedélyem fölvidítására, s végre sikerült neki az elalvó mécset lángra gyújtani. A javulás lassan s majdnem észrevétlenül kezdett beállni, ágyamat s később szobámat tudtam elhagyni, s a kertben a tavaszi levegőt élvezni, de tovább nem birtam vergődni. A fák lombjai már egész pompában diszlettek, s én még mindig ott valék, hol voltam, mikor rügyezni kezdtek.

Az orvosok látván, hogy rendeléseik nem segítenek rajtam, összedugták fejeiket, s kinyilatkoztatták, hogy csak az M***-i fürdőnek hosszasb használata leend képes erőmet helyreállítani, s így el lőn határozva, hogy oda fogok nevelőnőmmel utazni. Edömér késznek nyilatkozott bennünket nem csak oda kísérni, de velünk akár meddig ott mulatni, s így, rövid készültek után utnak indultunk, habár csak április végén voltunk.

Az ut, bár utazókocsink a legkényelmesb volt, s minden nap csak pár óráig utaztunk, annyira kimerített, hogy félholtan érkeztem M***-ba; egy egész hétig ágyban feküdtem, s három hét telt el, míg erőm annyira visszatért, hogy fürdéshez foghattam. Az első fürdők után kissé jobban érezvén magamat, Edömér mindennap kikocsizott velem. Olykor kiszálltunk s óráig időztünk az erdőségben vagy a sziklák közt, hova kényelmes utak vezettek, s mindenütt lóczák vagy lágy gyeptől készült kerevetek kínálóztak.

Egy napon - Junius másodikán, emlékezetembe van örökre vésve e nap - sétakocsizásunk sokkal tovább tartott a szokottnál s végre sűrű erdőség szélén szálltunk ki. Edömér azt parancsolta a kocsisnak, várjon itt, míg sétánkból visszatérünk, aztán karját nyújtotta s az erdőbe vezetett. Nevelőnőm az nap nem volt velünk, mi nem először történt, mert nem volt barátnéja a hosszú sétáknak, Edömér pedig előre kinyilatkoztatta, hogy ma későbbben a szokottnál fogunk haza érkezni.

Az erdőség sűrű volt, s az utak nem oly kényelmesek, mint szokott sétáinkon; látszott, hogy itt az emberi kéz nem igen segített, s a mi létezik, a természet műve.

Az erdő minden sűrűsége mellett nem volt nagy kiterjedésű, mert alig jártunk egy negyed óráig s kiértünk abból. Előttünk bájos térség nyult el, itt-ott egy-egy faluval, vagy tanyával, s messze terjedő gabonaföldekkel, melyek némelyikén az aratók már hemzsegték.

Pár száz lépésnyire tőlünk egy kis helység tüntet ki szalmafedött házait, szérüs kertjeit s szilvásait, egyik végén kis egyházzal, mely felé Edömér intézte lépteit.

Oda érvén, láttuk, hogy az ajtó nyitva áll.

Jer, nézzük meg e kis egyházat - szólt bátyám mosolyogva - ki tudja, nem foglal-e valami érdekest magában.

Én szó nélkül követtem, bár meg nem foghattam, mi érdekest találhatnánk e kis, igen is egyszerű falusi templomban. Alig léptünk be s észrevettem, hogy a viaszgyertyák égnek az oltáron, s az egyház embere teljes ékben készen áll ministránsaival együtt. Az oltár bal oldalán egy férfi állt, kinek vonásait még ki nem vehettem, s mögötte egy másik, kiben nem csekély csudálkozásomra Edómér öreg vadászára, tisztességes fekete öltözetben ismertem.

Most, lépteinket hallván, a férfi megfordult.

Sándor! - sikoltottam fel, míg lábaim a földre látszottak gyökerezni.

Völegényed, pár percz mulva férjed; - szólt Edómér az oltárhoz vezetvén.

Sándor elénkbe sietett, kezeimet csókokkal árasztotta el; s mielőtt magamhoz tértem meglepetésemből, mielőtt szívem megszűnne oly viharosan dobogni, Sándor mellett álltam az oltár előtt, s az esketési szertartás kezdetét vette.

Ugy éreztem, mintha álmodnék - de az álom oly szép, oly igen szép és boldogító volt, hogy féltem a fölébredéstől. Midőn a gyűrűváltásra került a sor, bátyám két egyszerű arany gyűrűt nyujtott a papnak, s midőn ez az egyiket ujamra akarta helyhezni, elejtette s a gyűrű a földre esett. Edómér lehajtott, hogy fölvegye; de a gyűrű eltűnt, és csak hosszú keresés után lelte meg azt az öreg vadász egy sirköven, mely az egyház kövezetén létezett.

Midőn végre ujamra tették, oly hideg volt, hogy összeborzadtam, mintha kezem jégdarabhoz vagy holt testhez nyult volna.

Még pár rövid percz és mindennek vége lőn. Sándor és én férj és nő valánk.

* * *

Még négy hétig maradtunk M***-ben, s e négy hét a legboldogabb volt egész életemben.

Sándor nem jött soha M***-ba, hol számos fürdővendég tartózkodott, hanem azon kis faluban vette lakását, melynek egyházában házasságunk megtörtént.

Hosszu sétánk alkalmával majdnem naponkint találkoztunk vele, s kétszer-háromszor egy héten meglátogattuk őt lakásán, mindig az erdő tulsó szélén hagyván kocsinkat.

Bátyám öreg, hű vadásza tudta titkunkat, hiszen ő volt esketésünkön az egyik tanu, de kénytelenek valánk nevelőnőmet is abba beavatni.

Soha el nem felejtettem szegény Váray kisasszonynak elrémült képét, midőn Edómér a titkot előtte felfödözte.

Darabig nem tudott szólani; végre reszkető hangon fölkiáltott: Gyermekeim, gyermekeim! mit csináltatok! Oh! ha az öreg gróf ezt megtudja, mindnyájan veszve vagyunk.

De meg nem fogja tudni, Váray kisasszony, ha csak ön el nem árul bennünket, jegyzé meg Edómér kissé békétlenül.

Én? megmondani Káldor grófnak mi történt? - soha, soha! - hiszen megölne bennünket!

Már azt még sem teszem föl atyámról; - felelt bátyám némileg sértetten - igaz, hogy haragja, bár többnyire néma, - annyival mélyebb s tartósabb - de bűnös aljasságra atyám soha sem tudna vetemedni!

Váray kisasszony erre nem felelt semmit, de könnyekre fakadt, s kezeivel eltakarván arcát rebegette: Szerencsétlen gyermekek - miért nem tudtatok tünni és várni!

Várni, míg szegény Margit egészsége végkép tönkre jut, várni, míg Sándor kétségbe esik - s mindezt egy üres szeszélyért! - fakadt ki Edömér - nem, nem!

Egy a tya szeszélyeért; - jegyzé meg a nevelőné hangnyomattal - a gyermek mindig engedelmisséggel tartozik szülőinek; s ha ezt megszegi, saját boldogságát is tönkre teszi. Oh! miért nem tudtam e szerencsétlen lépést meggátolni!

Mindkettőnkre lehangolólag hatott a derék Váray kisasszony roszalása, bár Edömér ezt titkolni igyekezett. Ismertük az öreg hölgynek nyílt, egyenes jellemét, tiszteltük és szerettük; s ha annyira nem szeretem férjemet, talán megbántam volna a történeteket.

Végre megérkezett a rettegett nap, hol a fürdőhelyt el kellett hagynunk, s egyszersmind Sándort is. Ez elválás annyival kinosabb volt, mivel azt sem tudtuk, mikor remélhetjük a viszontlátás örömét.

Edömér biztatott bennünket, hogy erre majd találand módot s alkalmat; de mindez oly bizonytalan volt, hogy vigaszt nem nyújtott.

Öt hónap mult el visszaérkezésünk után, s én öröm s rettegés közt habozva azon meggyőződéshez jutottam, hogy anya vagyok.

Váray kisasszony, kinek azon percz óta, hol házasságunkat megtudta, egyetlen nyugodt napja sem volt, majdnem kétségbe esett e felfödözésre, de mind a mellett megígérte, hogy el nem hágy engem e válságos időben s mindenre kész, csak hogy titkomat megőrizhesse a felfödözéstől.

Természetes, hogy e veszedelmes körülmények közt, Edömérhez folyamodtunk tanácsért és segélyért, s ő - mint mindig - kész volt azt nyújtani, s érettem mindent kockáztatni.

Égészségem, állapotomnak s a kikerülhetlen hevélyeknek következtében, ismét hanyatlott, úgy hogy szobáimat, főleg a zord, télies időben nem igen hagyhattam el. Ez alkalmat nyújtott Edömérnek atyámat megkérni, engedje meg, hogy velem Bécsbe utazzék, hol akkor egy világhírű orvos tartózkodott, kihez messziről jöttek az emberek, gyógyulást vagy legalább enyhülést keresni.

Atyám kissé vonakodott, s nekünk olykor nem csekély aggodalmunkra, úgy tetszett, mintha gyanu ébredne benne; végre azonban engedett Edömér kérésének, s el lőn határozva, hogy Február közepe táján utnak indulunk, én, Váray kisasszony és Edömér.

Posta lovakkal utaztunk, s Edömér öreg vadásza lőn egyedüli kísérőnk. Szobaleányt, már nem tudom, minő ürügy alatt, nem vittünk magunkkal.

Minden szerencsésebben ment, mintsem gondoltuk. Edömér ügyességének köszönhetjük azt. Régi dajkája évek óta mint bába telepedett le egy kis, félre eső mezővárosba; nála, kis házában minden emberi szem előtt elrejtve, vártam a nehéz órát - ott született fiam, Mohácsi Amadé.

Oly roszul voltam, hogy napokig nem tudtam semmit magamról - s mikor eszméletem visszatért, első gondolatom gyermekem volt - első szavam a kérdés utána.

Azt mondta nekem az öreg bába, hogy meghalt - s e gyászhir újra a sir szélére vezetett.

Midőn egészségem végre némileg helyre állt, kéréseimnek engedve, azt beszélte nekem az öreg nő, hogy fiut szültem, de hogy a gyermek oly gyöngye volt, miként tüstént a segédlelkész után futott, keresztelés végett, nehogy a pokol martalékja legyen. Tudván, hogy atyám neve Amadé, erre kereszteltette a gyermeket, kérvén a segédlelkészt, hogy születését ne árulja el senki előtt. Pár órával ezután fiam meghalt, mielőtt én magamhoz tértem volna.

Ebből állt minden, a mit a bábától megtudhattam.

Alig birtam ágyamat elhagyni, s Edömér, ki nem a helységben magában, de egy közeli tanyán időzött, utánam jött; és éjnek idején, a hogy jöttem, hagytam el a bába házát, s a következő nap estéjén Bécsben valánk.

Ott pár hetet mulattunk, míg erőm némileg visszatért. - Szükség-e mondanom hogy ezen idő alatt nem egyszer találkoztam férjemmel, ki titkon Bécsben tartózkodott?

Az utazás ismét megrongálta egészségemet, s mikor haza érkeztünk, alig birtak lábaim.

Csak másnap reggel találkoztam atyámmal, ki hallgatagabb, hidegebb s szigorubb volt még a szokottnál. Midőn reggeli után távozni akartam, atyám azt mondta, menjek írószobájába, mert beszélni valója van velem.

Minden tagom reszketett, s szívem oly gyorsan dobogott, hogy lélekzetem elállt; azt gondoltam, hogy atyám mindent tud.

A negyed óra, melyet szobájában töltöttem, mielőtt ő is oda jött volna, egyike volt a legkinosabbaknak kintelt életemben. Midőn atyám végre előttem állt, a kétségbeesés bátorságával vártam első szavait.

A mit hallottam, egészen más volt, mint az, mitől tartottam, bár elég ijesztő az is. Gróf Erdővári, kit jól ismertem, de annál kevesebbet szerettem, kezemet kérte, s atyám azt akarta, hogy fogadjam el ajánlatát.

Természetes, hogy azt nem tehettem - sőt akkor sem tehettem volna, ha szabad vagyok még; mert tudtam Edömértől, hogy a gróf könnyelmű, kicsapongó ember, s ilyennek neje lenni - erre nem birand engem senki és semmi.

Tagadó válaszom annyira felbőszítette atyámat, hogy szokott hideg nyugalma dühé vált. Szemrehányásokra, aztán szitkokra fakadt, minőket soha életemben nem hallottam, s végre tajtékzó ajkakkal kiáltott föl:

Tudom jól, mi valódi oka tagadó válaszodnak; Sándort szereted, azt a haszontalan fiút; de egyet jegyezz meg magadnak: míg én élek soha, de soha neje nem leszesz; s ha halálom után merésznél neki kezedet nyújtani, légy elátkozva örökre!

Kimerítve e nehéz óra lelkigyötrelmei által, ez utolsó csapást nem valék képes elbirni; eszmélet nélkül rogytam a földre, s mikor szemeim ismét fölnyiltak ágyamban valék, s az orvos mellettem ült.

Holnapok teltek el, mielőtt erőm annyira helyreállt, hogy szobámat elhagyni képes lettem volna, s a fák lombjai már sárgulni kezdtek, midőn első sétámat tettem a kertbe, Edömér karján, ki meg nem szünt támaszom s vigasztalóm lenni.

Mikor a tél elején atyám Pestre költözött, öreg házi orvosunk - talán Edömér által megnyerve - azt állította, miként nem vagyok képes a városi élet fáradalmait elbirni, s hogy egészségemre nézve sokkal jobb, ha falun maradok.

Atyám, ki talán megunt halvány képemet, elég hamar beleegyezett az orvosnak e rendelésébe; s el lőn határozva, hogy atyám s Edömér Pesten fognak telelni, én pedig, Váray kisasszonynyal falun maradok.

Képzeltetni, hogy ez ellen nem volt kifogásom, s midőn végre atyám utazókocsija elhagyta az udvart, oly könnyebbülést éreztem, mintha kő esett volna le keblemről, s mintha először hosszú-hosszu holnapok óta, szabadabban tudnék lélekzeni, bár Edömér távozását szívemből sajnáltam.

Bátyám azonban irt nekem, hetenkint legalább egyszer; s leveleiből tudtam meg, hogy férjem is Pesten van, de hogy atyám látogatását el nem fogadta, s ha a világban kénytelen vele találkozni, a leghidegebben viszonozza üdvözléseit.

Kétszer a tél elején, Edömér úgy intézkedett, hogy Sándor időzhetett nálam pár rövid óráig; s e látogatások oly titkon történtek, mikép erről még hü komornám sem tudott semmit - csak Váray kisasszony, ki Sándort késő este bebocsájtotta, s reggel felé ismét kieresztette, utána bezárván a kertbe nyíló ajtót. Kénytelenek valánk az éjet e látogatásokra használni, mert nappal lehetetlen leende titkunkat kíváncsi szemektől megóvni.

Márczius elején Edömér ismét írta, hogy Sándor hozzám készül, még pedig e hó tizedikén, éjféltájban.

E levél olvasására első pillanatban öröm töltötte meg csordultig szívemet - de pár percz mulva összeborzadtam; mintha hideg kéz nyulna szívemhez, oly sötét, előérzéshez hasonló aggodalom kapott meg egyszerre, hogy kész voltam Edömérnek irni változtassa tervét, s akadályozza e látogatást. De gyöngé szívem győzött e kinos érzés fölött - atyám már áprilisban szándékozott visszatérni falura, ez volt tehát az utolsó kedvező alkalom, ki tudja mennyi időre. S ezt ne használjam, üres félelemért? nem! nem! Sándornak jönni kell!

A kitüzött nap megérkezett; reggel, dél, este elhaladtak - s végre az éj fődött be mindent sötét leplével. Éjfél közeledett, a cselédek lefeküdtek, minden csendes és néma volt - csak szobámban égett még a lámpa. Váray kisasszony lesben állt a kert ajtaja mellett - Sándor jött, nesz nélkül haladott végig a hosszú folyosón, - szobámban karjaim közt volt.

E pillanatban minden sötét előérzet, minden félelem el lőn feledve - csak az öröm talált helyet szívemben!

Váray kisasszony visszavonult szobájába - Sándor mellett ültem a pamlagon, fejem vállán nyugodott, karja derekam körül volt fűzve, kezem az övében hevert; annyi mondani valónk volt s még is alig tudtunk szóhoz jutni.

Mennyi idő telt el így - nem tudom. Egyszerre úgy tetszett nekünk, mintha ajtónyikorgást és közelgő lépteket hallanánk.

Hasad-e már a hajnal, hogy Váray kisasszony utánad jő? - kérdeztem fájdalmasan meglepetve, de aggodalom nélkül - hiszen alig pár perczig voltál itt.

Sándor épen felelni akart, mikor az ajtó fölnyílt, s atyám állt előttünk.

Oly rémitő volt arcza kifejezése, hogy iszonyodva ugrottam föl ülésemből és Sándor elébe vettem magamat, mintegy paizsul atyám dühe ellen.

Nyomorult! - szólt ez halkan, de öszpontosult, iszonyu haraggal - Nyomorult! - sejtelnem nem csalt - családom becsülete tönkre van téve - leányom a csalfa, könnyelmű némben, rosszabb a kéjhölgynél, kit talán a nyomor vitt elvetemedésére!

Bátyám! - kiáltott föl Sándor fölegyenesedvén, mig az ijedtség engem megfosztott hangomból - ne itéljen el, mielőtt mindent tud.

Nem vagyok rokonod többé - szakítá őt félbe atyám dühösen - hanem birád! Mindent tudok, mindent, s ime ítéleted, melyet magam végre hajtok.

Evvel nyilsebességgel vont ki kebléből egy hosszú vadászkést, s döfte Sándor keblébe, ki, nem sejtve ily megtámadást, nem gondolt védelemre.

Férjem! sikoltottam föl a kétségbeesés egész erejével - atyám! te férjemet gyilkoltad meg.

Evvel Sándor hullájára vettem magamat, s eszméletem elhagyott.

* * *

Azt mondták nekem, hogy örült voltam, és csak két év múlva nyertem vissza lassanként eszememet.

Meglehet! nem tudnám sem tagadni, sem megerősíteni; mint egy hosszú, kinos álomra emlékszem csak vissza ezen időszakra, melyhez képest a halál gyönyör leende.

Az első dolog, melyre tisztán emlékszem az, hogy Váray kisasszonnyal a kertben ültem, szép nyári napon, s kérdeztem tőle, hová lett Edömér, kit már oly igen régen nem láttam, s miért nem jő hozzám többé férjem. Hiszen atyám távol van - folytatám, nem látom őt soha; Sándor tehát eljöhetne egész biztossággal.

Könyes szemekkel nézett reám a hű teremtés, és kitérőleg felelt; de ez ki nem elégített engem; s látván, hogy egész öntudatommal bírok, s hogy bizonytalan feleletei fölizgatnak, üdvösebbnek vélte nekem az igazat megmondani, bár gyöngéden s a legnagyobb óvatossággal.

Szavai közben a sűrű fátyol, mely ugyszólván elmémre borítatott a betegség által, lassankint elvonult, s a mult előttem állt egész iszonyúságában.

Kevésbe mult, hogy vissza nem estem elmebetegségembe - de erős akaratom győzött. Tisztán akartam látni, sorsomat tudni, egész ridegségében - s az akarat győzött a gyöngeség természet fölött. De bátyám, Edömér? - szóltam hosszas hallgatás után - hol van ő? mi történt vele?

Edömér - felelt Váray kisasszony - megtudván, mi történt, látván, minő állapotban van ön, gyermekem, s érezvén, hogy nem tehet többé semmit önért, kivándorolt Amerikába. Láttam őt elutazása előtt, s azt monda nekem, hogy nem mer atyja közelében maradni, tudván, miként ő szegény Sándornak gyilkosa. Érezte, hogy borzad tőle, sőt hogy gyűlöli; s jobbnak vélte távozni, ne hogy valami összekoczczanás alkalmával, még nagyobb szerencsétlenség történjék.

Azóta egyszer irt nekem - akkor New-Yorkban volt, de monda, miként nem szándoka ott maradni, hanem belebb menni nyugot felé. - Feleltem levelére, de azóta válasz nem jött, s nem tudok többé semmit róla.

Én is irtam Edömérnek, s nem tudván hol van, New-Yorkba címeztem leveletem. Alkalmasint meg nem kapta. Holnapról holnapra, évről évre vártam tőle hirt - nem jött semmi; - végre öt év múlva megérkezett atyámhoz azon gyászhir, hogy bátyám meghalt.

A tudósítás a hatóságok által jött atyámhoz, egy ládával együtt, Edömér lakásában talált holmival.

* * *

Napjaim szomoruan, de csendesesen folytak le. Falun éltem mindig, elszigetelve szobáimban, csak Váray kisasszonyt s komornámat látván.

Atyámmal csak ritkán találkoztam - s e találkozások életem legkinosabb percei közé tartoztak. Ő most többnyire Pesten lakott, vagy külföldön utazott, és csak néha-néha töltött pár napot kastélyában. Ugy látszik büntette sötét kísértetként állt itt előtte - s talán felfödözéstől is tartott - bár nálam s Váray kisasszonyon kívül csak egy élő lény tudta azt még - öreg lovásza, ki őt kísérte midőn ébredező gyanu következtében éjjel

lőháton jött Pestről; s kinek segedelmével még azon éjjel vitte el Sándor holttestét, s temette el, - hol? - ezt meg nem tudhattam soha; - mert a lovász még gazdája előtt halt meg, s atyám maga hallgatott mint a sir, mindenről mi e gyászesetre vonatkozott.

Hogy Sándor valóban férjem volt, ezt Váray kisasszony által tudta meg, ki sikoltásomra szobámba rohant; s úgy azt is, hogy Edömér az egésznek elintézője.

Négy évvel Edömér kimulta után atyám is meghalt, külföldön, idegenek közt; csak holttestét hozták vissza ide, a családi sirboltba.

Vagyona reám maradt; gazdag valék tehát és szabad. Elhagyhattam volna fogságomat, mert eddig életem nem volt más mint fogság.

De a hogy a fogoly végre megszokja börtönét, úgy én is megszoktam sőt megszerettem magányomat; éreztem, miként nem vagyok többé képes a világban s a világgal élni; nem voltak semmiféle összeköttetésem, nem ismertem, nem szerettem senkit.

Mit csinált volna a csendes, bús, kimerült remete a világ zajában? mit kerestem volna annak örömei s hevélyei közt?

Nem változtattam tehát semmit, vagy legalább igen keveset magányos, egyforma életmódomban - azt hittem, hogy jobbat nem tehetek.

Körülbelül másfél éve, hogy ügyvédemnek, Dömötörnek szüksége lévén valami családi okiratra, pár órát töltöttem a levéltárban, keresvén s reá is akadván a kívánt irományra.

De olyanra is akadtam, mit nem kerestem, sőt miről nem is tudtam, hogy létezik, az az egy csomó Edömér testvéremhez czimzett levélre.

Látszott, hogy e csomó még azon állapotban van, a hogy atyám azt alkalmasint azon ládában lette, melyből szegény bátyám hagyománya állt. Vagy kevés fontosságot tulajdonított e leveleknek, vagy más okból nem bántotta ezeket; de meggyőződésem az, hogy atyám soha ki nem bontotta e csomót.

Én sem hittem, hogy fontosak legyenek e levelek, de annyira szerettem Edömért, hogy minden, a mi reá emlékeztetett, fontossággal birt előttem; azért magammal vittem a csomót szobámba s ott fölbontottam.

Mindenféle levelekből s irományokból állt ez, de melyek egyelőre nem idézték föl figyelmemet.

Egyszerre egy igen roszul irt magyar levélnek aláírására estek szemeim - a név ismeretesnek tetszett.

„Özveggy Podrákné!” - ki lehet ez, hol és mikor hallottam e nevet?

Egyszer, mintha a villám átnyilalt volna elmémen, tisztán előttem állt, hogy ez Edömérnek régi dajkája - a bábának neve, kinek házában fiam született.

Edömér mindig keresztnévén szokta dajkáját nevezni, azért nem tudtam mindjárt családi nevére emlékezni.

Nem csak egy, hanem több levél volt ott tőle - roszul, alig érthetően írva - de átolvastam mindegyiket - oh! minő feszült érdekekkel!

Értetni fogod azt, ha megmondom, hogy mindegyikben a g y e r m e k r ől volt szó - azon gyermekről, kiről a bába azt állította, hogy meghalt, pár perczzel születése után.

„Köszönöm a pénzt - átadtam az embernek - a gyermek jól van.”

„A gyermek nő és erősödik - azt találom, hogy méltóságodhoz hasonlít, többet mint anyjához, Margit kisasszonyhoz.”

„A fiu ép mint a makk; - az ember és felesége jól bánnak vele - az utóbbi nem is sejti, hogy nem saját gyermeke; - a pénz megérkezett.”

Ilyen és ehhez hasonlóak voltak e levelekben. Álmodtam-e? való az a mit olvasok, vagy gyöngé elmémnek játéka? tehát gyermekem él - legalább élt még akkor, mikor e levelek irattak. De hol? kinél? - mi történt vele? hol van most?

Nem vagyok képes a zavart, a hányattatást leírni, melyben valék. Mit csináljak? kihez forduljak? hiszen nem volt senkim a világon, kiben bízhattam.

Tanácskoztam Váray kisasszonynyal; ő sem tudott semmit, s úgy mint én azt hitte, hogy gyermekem meghalt. Végre abban állapotunk meg, hogy fiatal társalkodónőmet, ki nagyon jó és derék leány, beavatjuk az egészbe; ő aztán azon ürügy alatt, hogy családját látogatja meg, mi már többször történt, azon helységbe utazhat, hol Podrákné él, vagy legalább élt, s tőle talán kicsikarhatja a valóságot. Szabad volt akár mit ígérni az öreg bábának, csakhogy fölfedezze, hol van fiam és mi történt vele?

Hiában - mind hiában!

Podrákné rég meghalt - nővére elköltözött a helységből - nem tudta senki hová.

Ugy állván a dolog, elhatároztam, hogy ügyvédemet, Dömötört magamhoz hívatom, mindent elbeszélék neki, a kutatást reá bízom s egyszersmint végrendeletemet is megírom, melyben házasságomat fölfedezem, s vagyonomat fiamnak hagyom - ne hogy ez kárt szenvedjen, ha talán hirtelen találnék meghalni, mire orvosom által rég el valék készítve.

Lázás ingerültségben vártam az ügyvéd megérkezését; alig pihent ki egy kissé, magamhoz hívtam a kertbe s mindezt elbeszéltem a derék öreg embernek, kérvén őt, legyen segítségemre fiam fölkeresésében.

Ő ezt megígérte, s nyugodt, kedélyes szavai lecsillapították ingerültségemet.

Aztán lelkére kötöttem készítse el minél előbb végrendeletemet s szerezz meg az M-i lelkésztől házassági bizonyítványomat, ne hogy fiam sorsa ennek hiánya által kockáztatva legyen.

Dömötör az irományokat összeszedvén, bucsut vett tőlem, midőn szemem egy alakra esett, mely éppen szemközt velem, a fák árnyékában lassan tovább haladott.

Lélekzetem elállt - szivem megszűnt dobogni - ez ő volt - ő! férjem! Mohácsi Sándor!

Visszadőltem párnáim közé, nem tudtam többé mi történik velem. Mikor ismét magamhoz tértem, szobámban voltam a pamlagon, míg fiatal társalkodónőm s komornám körültem mozogtak, ápolással elfoglalva.

Alig kezdett erőm kissé visszatérni s eltávolítván a komornát, mindent elbeszéltem Nellinek a társalkodónőnek, ki egész bizodalمامat bírja, s kértem, kutassa föl a kertet, a házat, az egész vidéket, hogy győződjem meg élő lény volt-e az, a kit láttam vagy eszménykép, lenge árny!

A kutatások megtörténtek - nem találtak senkit, semmit. Férjem árnyát láttam-e? nem tudom - nem tudom - de hiszem - annál inkább, mivel ő, ha élne, most ötven éves férfiu volna - a mit láttam pedig fiatalkori képe volt; - de ez csak később jutott eszembe, mikor a nyugalom kissé visszatért keblembé.

Hetek, holnapok multak el - Dömötör mindent elkövetett, hogy fiam nyomába akadjon, de eredmény nélkül. Podrákné nővére eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, és nincs senki ki legkisebbet is tudna az egész dologról.

Hová vitte Podrákné fiamat - kinek adta át? - nem tudom - s talán meg nem tudom soha!

És most kedves rokonom, bucsut veszek tőled; mindent elmondtam, a mit tudnod kell. Ki vagyok merülve, sok idő kellett e hosszú levélnek írására, mert erőm igen csekély, s e szomorú visszaemlékezések még inkább kimerítik azt.

Isten veled! Ha sikerülne fiamat megtalálni, s ha ezáltal azon örökség, melyre talán számot tartottál, nem szállna reád - ne nehezted el j. Ez utolsó kérése szerető rokonodnak

Mohácsy Sándornénak.

Végjelenetek.

I.

Holnapok teltek el s az Oxenstjern család nem hallott semmi ujat az örökségi ügyben.

A 150,000 forint Irmának s az 50,000 anyjának ki lőnek fizetve; de ki leend végre a Káldor család gazdag jószágának birtokosa; nem tudta még senki, mert bár a valódi örökösnek, Mohácsi Amadénak feltalálására nem lőn semmi elmulasztva, még mind nem sikerült nyomába is akadni.

Oxenstjern gróf a nyarat családjával együtt az idén valami külföldi fürdőben töltötte, melyet a grófnénak ajánlottak az orvosok.

Midőn visszatérték, az ősz már beköszönt - a levelek sárgulni kezdettek, s a szél busan süvöltött a szántóföldek ugarán át.

Mindamellett Oxenstjernék meg pár holnapot falun akartak tölteni, mert csendre vágytak a zajosan töltött nyár után. Visszajövet nem is mulattak tehát Pesten, hanem egyenesen Ujfalura siettek, s ott nem sokára egészen rendben valának.

Egy este a család kerék asztal körül ült, melyen két lámpa égett.

A három hölgy csinos munkákkal volt elfoglalva; a gróf pedig, megunván az olvasást, patience-al mulatta magát.

Egyszerre az udvaron az ebek csaholni kezdettek, mig távulról kocsizörgés hangzott.

Valami látogató érkezik; - szólt a grófnő; ki lehet ez? hiszen alig tudhatja még valaki, hogy haza érkezünk.

Csengess Irma! - mondá a gróf - hadd tudjuk meg a cselédek által, ki érkezett.

Az inas belépett.

Kocsi hajtott az udvarba - szólítá őt meg a gróf - látogató jött-e?

Ugy tudom, hogy Dömötör ügyvéd ur érkezett meg.

Dömötör? mi hozhatja őt ide ily váratlanul? szobát kell nyitni számára, s ha levetette köpenyét, ide kell vezetni. Aztán siessetek az estebéddel, mert az ügyvéd ur éhes lesz.

Az inas távozott.

Oxenstjern gróf, félbe hagyván az elkezdett patience-t, föl s alá kezdett járni a szobában, s időről időre ismételte kérdését: mi lehet Dömötör váratlan megjelenésének oka?

A grófné hallgatott; ismerte férjét, s tudta, hogy ilyenkor legjobb őt magára hagyni.

Igy telt el körülbelül egy negyed óra. Egyszerre az ajtó fölnyílt s azon az öreg ügyvéd lépett be.

Isten hozta Dömötör ur! - szólt a gróf, kezét nyújtván az ügyvédnek; - minek köszönhetjük váratlan megjelenését?

Azt hittem gróf ur - felelt Dömötör, a széket elfoglalván, melylyel a grófné megkínálta - hogy legjobb, ha személyesen közlök méltóságoddal oly hirt, mely talán nem a legörvendeteseb.

Minő hirt? - kérde a gróf oly arczkifejezéssel, mely mutatá, hogy van némi sejtelme a hir minőségéről, mig a hölgyek kíváncsian tekintettek Dömötörre.

Az - lőn a nyugodt felelet - hogy a Káldori jószágok örököse, báró Mohácsi Amadé él s kész örökségét átvenni.

Ah! - kiáltottak föl mindnyájan.

És hogyan tudtak önök végre reá akadni? - kérdezte a gróf rövid szünet után, kissé szemrehányólag, mintha azt találná, hogy az ügyvéd tul a rendén nagy tevékenységet fejtett ki ez ügyben.

A legegyszerűbb módon. A bába nővére előkerült, s így minden meg lön fejtve.

Ismét szünet lön; - a gróf nem szólt, - látszott, hogy rossz kedve van; s a hölgyek, mindamellet, hogy kíváncsiságuk nagyon föl volt ingerelve, nem mertek szólni; mert ha a házi urnak rossz kedve kerekedett, mindenki tudta, hogy nem jó vele szót váltani.

Végre Dömötör folytatá:

Gróf ur - tudom, hogy a hír, melyet hoztam, méltóságodra nézve nem lehet kellemetes - oly szép és gazdag örökség elvesztése, minő a Káldorféle, még a legigazságosabb s legnagyobb lelkű emberre is kissé lehangolólag hat; de van egy biztos mód arra, hogy ez örökség méltóságod családjában maradjon.

Hogy családomban maradjon? - vágott közbe Oxenstjern - nem értem önt, Dömötör ur; nem látom át a dolog lehetőségét.

Ez pedig igen egyszerű; - felelt az ügyvéd mosolyogva - az egész abból áll, hogy báró Mohácsi Amadé, általam méltóságotól megkéreti Irma grófhölgy kezét.

Leányom kezét? - kiáltottak föl egyszerre Oxenstjern és neje, míg Irma elhalaványodott s Neuhuber kisasszony egy részvételtjes tekintetet vetett növendékére.

Ugy van gróf ur! - szólt az ügyvéd nyugodtan, - s mondhatom, hogy a fiatal báró deli, jól készült, becsületes férfiú, kivel Irma grófnő boldog lehetne.

Hm! - jegyzé meg végre a gróf - az ajánlat épen nem megvetendő; - szép név, gazdag vagyon - -

Oh atyám, atyám - tört ki most Irma, nem fékezhetvén tovább nyugtalanságát - ez lehetlen; nem lehetek soha ezen emberé!

Irma! - intett a grófnő, míg férje egész meglepetéssel nézett leányára, mintha gondolná - ki mer itt véleményemmel ellenkezni.

Lassan, lassan! kedves grófnő! - szólt az ügyvéd jókedvűen s némi kedélyességgel - Ugy hiszem, előbb látni kellene a kérőt, mielőtt ellene nyilatkozunk.

Ugy van! - erősíté a gróf - Dömötör urnak tökéletes igaza van.

És mivel a fiatal báró itt van - -

Itt van? - kiáltottak föl mindnyájan.

Itt van, igen, velem jött - nem volna könnyebb dolog, mint személyesen vagy elfogadni ajánlatát, vagy neki szépen font kosarat adni. - Szabad-e a fiatal bárót nagyságtoknál bemutatnom?

Szabad, szabad! - felelt a gróf hirtelen, attól tartván, hogy leánya ellenkezni mer, míg Irma könyekre fakadt.

Az ügyvéd nem várt egyéb fölhatalmazásra, hanem tüstént fölkelt s elhagyta a szobát.

Pár rövid percz múlva az ajtó ismét fölnyilt, s azon Dömötör s gyámfia Ferencz léptek be.

No, s hol van báró Mohácsi? - kérdezte a gróf, tekintetbe sem vévén a fiatal ügyvédet.

Itt, nagyságtok előtt; - felelt Dömötör - fogadott fiam, az egykori koldusfiú, nem más, mint báró Mohácsi Amadé.

II.

Nehéz volna az általános meglepetést leírni, úgy szintén a zavart és örömet, melyek Irma szép vonásain feltűntek.

A gróf és neje alig hittek füleiknek, s talán meg kevésbé szemeiknek, midőn észre kezdték venni, hogy Irma egy cseppet sem irtózik többé új kérésétől, sőt a legangyalibb megadással türi sorsát; míg Neuhuber kisasszony könnyes szemekkel tekintett a fiatal párra, s az öreg ügyvéd kedélyes mosolylyal szólt:

Ugy látszik gróf ur, hogy e kényes ügy a legszebb utban van békés kiegyenlítésre.

Ugy látszik! ismételte a gróf eltitkolhatlan csudálkozással. - Annál jobb! - tevé hozzá rövid szünet után - így túl vagyunk minden bajon.

De szóljon csak Dömötör ur - vágott közbe a grófné - hogyan sikerült végre a dolgot föl-fedezni?

A bába nővére akadtunk, mint mondtam; még pedig elég csudásan saját házámnál. Hat éve körülbelül, hogy egy becsületes özvegyasszony nálam szakácsnéi és gazdasszonyi minőségben szolgál; férje szücs volt Gyöngyösön, s halála után özvegye nem élhetvén csekély vagyonából, bérbe adta kis házikóját s Pestre ment szolgáltatást keresni, melyet nálam talált végre.

E régi cseléd, ki asztalnál is szolgált, mult holnapban egy napon este felé, mikor egyedül ültem szobámban, kopogtatott ajtómon, s midőn engedelmet nyert belépni, ekként szólt:

Tens ur! Ma délben, mikor az ételt felhoztam, hallottam, mit beszélt a tens ur az urfival, (így nevezte ő régi szokásból Ferenczet, az-az báró Mohácsit.)

Hát ebbe mi különöst talál az ifjasszony? - feleltem nevetve - hiszen mindennap hallja mit beszélünk.

Hallom ám! - folytatá a gazdasszony - de az egészen más dolog. Ugy-e, a tens ur s az urfi azt mondták az asztalnál, hogy Podráknének, az egykori E***-i bábának nővérét keresik?

Ugy van; keressük e némbert évek óta, a nélkül, hogy legkisebb nyomára is tudnánk akadni.

No most megtalálta a tens ur, mert e némbert én vagyok.

Fölugrottam székemről mintha a villám lecsapott volna mellettem: Hogyan, maga, az én tulajdon szakácsné? maga Podrákné nővére?

Én la! - felelt a némbert - s mi volna ebben oly csudálatos? Podrákné halála után, ki nekem elég gyalázatosan egy krajczárt sem hagyott, hanem mindenét ama korhely testvéreinek testálta - én nem valék édes nővére, mert atyánk kétszer nősült - nem volt mit tennem E***-ben, abban a kis fészekben, hanem Gyöngyösre mentem, hol anyámnak egy huga élt. Ott megismerkedtem boldogult férjemmel s nemsokára hozzá is mentem.

De hogyan van, hogy E***-ben senki sem tudta hová lett?

Hm - szólt a szakácsné kissé elfogultan pár csekély adósságom volt E***-ben; s nem tudván azokat kifizetni, nem mondtam senkinek, hová megyek.

Képzeltetni gróf ur - folytatá az ügyvéd - hogy most az egész ügy felől hamar tisztában voltunk. A gazdasszonynak jól pörgött a nyelve s tőle fél óra alatt mindent megtudtunk, s nem csekély meglepetésünkre láttuk, hogy az oly régóta keresett örökös, az egész idő alatt kényeztetésben volt.

Káldor Edömér gróf - ezt beszélte a szakácsné - meghagyta nővéremnek, hogy ha a gyermek megszületik, első alkalommal távolítsa azt el, s mondja meg a kisasszonynak - akarám mondani a bárónőnek - hogy a kisdéd meghalt.

De miért tev é ezt? - kérdeztem.

Azért, tens ur, mert tudta, minő nehezen esne a kis - a bárónőnek, gyermekétől elválni; pedig ez kikerülhetlen volt, mert nagyon, de nagyon tartott az öreg gróf haragjától, ha megtudja a dolgot. Pedig - azt mondta - ha nővérem tudja, hogy gyermeke él, s hol van, meg nem állhatja, hogy mindjárt-mindjárt meg ne látogassa, s ezáltal könnyen napfényre jöhet az egész dolog. Azután folytatá: Tehát gondját viseljük a gyermeknek mély titokban, s atyám halála után valljuk be szegény Margitnak az igazat, ha csak nem sikerül atyámat e házassággal elébb kibékíteni.

És mit csinált a bába a gyermekkel?

Fél nappal a bárónő után, egy szegény zsellér felesége holt gyermeket szült, s oly roszul volt, hogy mit sem tudott magáról. Néném jó összeg pénzt ígért e szegény embernek évenként, ha a bárónő fiát veszi be saját gyermeke helyébe, s még nejének sem szól erről semmit.

Tovább, tovább!

A pórember reá állt, s felesége holta napjáig sem tudta meg, hogy fia nem az ő gyermeke. Öt hat évig a pénz minden évben pontosan megérkezett, s néném azt átadta a zsellérnek, de egyszerre csak kimaradt, s később azt hallottuk, hogy a fiatal gróf, ki messze földre elutazott, mert atyjával nem tudott többé egy sön s egy kenyéren élni, meghalt. Pár holnappal azután, néném is meghalálózván, elhagytam a vidéket, s nem tudom, mi történt ezentul a gyermekkel.

Tudja-e a pórember nevét?

Tudom ám; Juhász Péternek hívták!

A t y á m! - kiáltott föl Ferencz, fogadott fiam, fölugorván székeről, halvány arczczal s reszkető tagokkal.

A többit fölösleges volna elbeszélnem - folytatá az öreg ügyvéd - elég az hozzá, hogy minden szükséges lépések megtörténtek s báró Mohácsi Amadé, törvényesen el van ismerve s jószágai teljes birtokába jutand.

* * *

Mi is, ugy hisszük, azt mondhatjuk hogy a többit elbeszélni fölösleges volna.

Csak annyit említünk még, hogy négy holnap mulva Ujfalun lakodalom volt, s hogy a fiatal pár a régi Káldor kastélyban vette lakását.

Irma nyoszolyó leánya, Zalányi Áda, s a vőfény, Bánhalmi Victor, ez alkalommal ugy látszik azon meggyőződéshez jutottak, hogy jobbat nem tehetnek, mintha Irma s Amadé példáját követik, mert még az év eltelte előtt Zalányi Áda, Bánhalmi Victorné lön.

És most bucsut vevén személyzetünktől, tollunkat félretesszük, s a tintatartót bezárjuk.

VÉGE.